

Hallituksen esitys eduskunnalle kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi toukokuussa 2012 Brysselissä allekirjoitetun kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Kumppanuus- ja yhteistyösopimus on luonteeltaan sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltion ja osittain Euroopan unionin toimivaltaan. Sopimuksella on tarkoitus kehittää maiden välistä yhteistyötä ja poliittista vuoropuhelua sekä edistää kauppaa ja sijoituksia. Yhteistyön alalle kuuluvat myös muuttoliikkeeseen, oikeudellisiin kysymyksiin, joukkotuhoukseen, terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden torjuntaan liittyvät kysymykset sekä muun muassa tieteen, teknologian, energian, ympäristön, luonnonvarojen, koulutuksen ja kulttuurin osalta tehtävä yhteistyö. Sopimuksessa todetaan, että

sosiaalisen ja kestävä kehityksen tulisi kulkea käsi kädessä taloudellisen kehityksen kanssa ja sen perustana on sopimuspuolten sitoutuminen demokratian periaatteisiin, kansainvälisiin ihmisoikeusinstrumentteihin sekä Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistukseen.

Sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen tallettaja vastaanottaa sopimuspuolilta viimeisen ilmoituksen sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen saattamisesta päätökseen. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohdana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Euroopan unionin ja Irakin väliset sopimus- ja kauppasuhteet	4
2.2 Suomen ja Irakin väliset sopimus- ja kauppasuhteet	4
2.3 Nykytilan arviointi	5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	5
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	5
4.1 Taloudelliset vaikutukset	5
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	5
4.3 Ympäristövaikutukset	6
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	6
5 ASIAN VALMISTELU	6
5.1 Asian valmistelu Euroopan unionissa	6
5.2 Asian kansallinen valmistelu	6
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1 Sopimuksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön	8
I OSASTO: POLIITTINEN VUOROPUHELU JA YHTEISTYÖ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN ALALTA	8
II OSASTO: KAUPPA JA SIJOITUKSET	8
I JAKSO: Tavarakauppa	8
I Luku: Yleiset määräykset	8
II Luku: Kaupan suojakeinoja koskevat sopimukset	9
III Luku: Poikkeukset	9
IV Luku: Muut kuin tulleeihin liittyvät asiat	9
V Luku: Terveys- ja kasvinsuojelutoimet	9
II JAKSO: Palvelukauppa ja sijoittautuminen	9
III JAKSO: Liike- ja sijoitustoimintaa koskevat määräykset	10
IV JAKSO: Juoksevat maksut ja pääoma	10
V JAKSO: Kauppaan liittyvät asiat	10
I Luku: Valtion kaupalliset yritykset	10
II Luku: Julkiset hankinnat	10
III Luku: Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja	11
VI JAKSO: Riitojen ratkaiseminen	11
I Luku: Tarkoitus ja soveltamisala	11
II Luku: Neuvottelut	12
III Luku: Riitojenratkaisumenettelyt	12
IV Luku: Yleiset määräykset	12
III OSASTO: YHTEISTYÖALAT	12
IV OSASTO: OIKEUS-, VAPAAUS- JA TURVALLISUUSASIAT	13
V OSASTO: INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	14
2 Lakiehdotuksen perustelut	15

3	Voimaantulo.....	16
4	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	16
4.1	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	16
4.2	Käsittelyjärjestys.....	19
LAKIEHDOTUS.....		20
	kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20
SOPIMUSTEKSTI.....		21

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Vuonna 2006 Euroopan unioni (EU) ja Irakin tasavalta aloittivat neuvottelut kauppaja yhteistyösopimuksesta. Neuvottelujen tuloksena tehtiin EU:n ja Irakin välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus (Partnership and Cooperation Agreement, PCA), joka allekirjoitettiin Brysselissä 11 päivänä toukokuuta 2012.

EU:n ja Irakin välinen sopimus on luonteeltaan niin sanottu sekasopimus, jossa sopimuspuolina ovat sekä EU että jäsenvaltiot. Sopimus on merkittävä askel EU:n ja Irakin suhteissa, sillä se on ensimmäinen kahdenvälinen sopimus EU:n ja Irakin välillä. Näin ollen sopimus vahvistaa EU:n toimintamahdollisuuksia alueella. Sopimuksen tarkoituksena on toimia yleisenä kehyksenä EU:n ja Irakin laaja-alaiselle yhteistyölle sekä tukea Irakin rauhanomaista sisäistä kehitystä ja sen integroitumista kansainväliseen yhteisöön. Sopimus vahvistaa olemassa olevia yhteyksiä ja yhteistä arvoperustaa sekä lähentää kauppasuhteita ja yhteistyötä. Sopimuksen perustana on, että sopimuspuolet kunnioittavat demokraattisia periaatteita, Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeusjulistusta sekä muita keskeisiä kansainvälisiä ihmisoikeusinstrumentteja ja oikeusperiaatteita.

Sopimuksella tavoitellaan kaupan ja sijoitusten edistämistä sopimuspuolten välillä. Siinä huomioidaan sopimuspuolten sitoumukset käydä kauppaa Maailman kauppajärjestö WTO:n (World Trade Organization) määräysten puitteissa ja toistetaan EU:n aikaisemmin antama tuki Irakin WTO-jäsenyydelle. Sopimus kattaa yhteistyön myös seuraavilla aloilla: ulko- ja turvallisuuspolitiikka, Irakin sisäinen vuoropuhelu ja sovintoprosessin kehitys, demokratia, oikeusvaltion kehittäminen, ihmisoikeudet ja hyvä hallinto, alueellinen vakaus, terrorismin torjunta, joukkotuhoaseiden ja pienaseiden leviämisen ehkäisy, rahanpesun ja huume-kaupan ehkäisy, rankaisemattomuuden vähentäminen, verotus ja tulli, kilpailuttamissäännöt, teollis- ja tekijänoikeuslainsäädäntö, koulutussektori, ympäristönsuojelu, maaseudun kehitys mukaan lukien metsänhoito ja

maatalous, energia- ja kuljetussektori, telekommunikaatiolainsäädäntö, tiede ja teknologia, rahapolitiikka, pankkilainsäädäntö, matkailu ja kulttuuri.

2 Nykytila**2.1 Euroopan unionin ja Irakin väliset sopimus- ja kauppasuhteet**

Kumppanuutta ja yhteistyötä koskeva puitesopimus on ensimmäinen EU:n ja Irakin välinen sopimussuhde, ja sillä on näin ollen tärkeä merkitys EU:n ja Irakin välisten suhteiden kehitykselle.

EU on Irakin toiseksi suurin kauppakumppani heti Yhdysvaltojen jälkeen. Vuonna 2012 kahdenvälisen kaupan kokonaisarvo oli yli 17 miljardia euroa. EU:n viennin arvo Irakiin vuonna 2012 oli 4,65 miljardia euroa. EU:n tuonnin arvo Irakista vuonna 2012 oli 12,76 miljardia euroa. EU:n vienti Irakiin koostui pääosin koneista ja kuljetusvälineistä (56 %), tehdasvalmisteisista raaka-aineista (11,6 %) sekä kemikaaleista (10,6 %). EU:n Irakista tulevan tuonnin arvosta 99,7 % oli mineraalipolttoaineita.

2.2 Suomen ja Irakin väliset sopimus- ja kauppasuhteet

Suomen ja Irakin välillä on vuonna 1980 tehty Kulttuurisopimus (SopS 22/1981) ja Lentoliikennesopimus (SopS 55/1980). Muut kahdenväliset sopimukset ovat vuonna 1978 tehty sopimus yhteistoiminnasta matkailun alalla (SopS 54/1978), vuonna 1965 tehty sopimus taloudellisesta ja teknillisestä yhteistyöstä (SopS 52/1964) ja kauppasopimus vuodelta 1961 (SopS 9/1961).

Suomen ja Irakin välinen kauppa on ollut suhteellisen vähäistä, joskin se on viime vuosina ollut kasvussa. Maiden välinen kauppa on perustunut lähes kokonaan Suomen viennille, joka on vaihdellut suuresti johtuen yksittäisistä kone- ja laite-toimituksista. Vuonna 2012 Suomen viennin arvo Irakiin oli noin 20,9 miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä teollisuuden koneista ja laitteista, ajoneuvoista, tietoliikennelaitteista sekä toimisto- ja atk-

laitteista. Vuonna 2012 Suomen Irakista tulevan tuonnin arvo oli 11 000 euroa.

2.3 Nykytilan arviointi

Saddam Husseinin valtakauden päätyttyä EU:n ja Irakin välisten suhteiden kehittäminen on uudelleen tullut mahdolliseksi. EU pyrkii tiivistämään suhteitaan Irakiin sekä poliittisella että kaupallisella sektorilla. Huomattavasta taloudellisesta potentiaalistaan johtuen Irakin voidaan odottaa muodostuvan EU:lle merkittäväksi kauppakumpaniksi maan turvallisuustilanteen parannuttua.

Vuoden 2013 aikana Irakin turvallisuustilanne heikentyi sekä maan sisäisten että ulkoisten konfliktien jatkuttua ja kärjistyttyä. EU:n tavoitteena on tukea Irakin rauhanomaista sisäistä kehitystä, ja kumppanuus- ja yhteistyösopimus on keskeinen väline näissä pyrkimyksissä. Sopimuksen odotetaan lisäävän EU:n ja Irakin välistä yhteistyötä, vakauttavan suhteita ja edistävän Irakin liittymistä WTO:n jäseneksi. Sopimuksen tavoitteena on parantaa yhteistyömahdollisuuksia kaupallis-taloudellisella alalla, helpottaa poliittisen, alueellisen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä, lisätä molemminpuolista ymmärrystä ja solidaarisuutta sekä luoda perusta lainsäädännölliselle, sosiaaliselle ja kulttuurialan yhteistyölle.

Poliittisesta näkökulmasta sopimuksen voidaan katsoa olevan keskeisessä asemassa EU:n ja Irakin sopimussuhteiden avaajana. Sopimuksessa sovittu virkamiesten vuoropuhelu on tärkeää yhteistyön ja yhteyksien tiivistämiseksi. Sopimus vahvistaa EU:n roolia alueella muun muassa sellaisten yleismaailmallisten arvojen, kuten demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen pohjalta. EU on jo vuosien ajan tukenut Irakin jälleenrakennusta, hyvän hallinnon aikaansaamista, oikeusvaltiokehitystä ja ihmisoikeuksien parantamista. Sopimuksen sisältämä instituutio-naalinen pohja antaa mahdollisuuden parantaa tuen vaikuttavuutta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tavoitteena on käydä kokonaisvaltaista vuoro-

puhelua ja lisätä yhteistyötä useilla molemminpuolisesti tärkeillä aloilla sekä edistää kauppaa ja investointeja Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden sekä Irakin välillä. Sopimuksen olennaisiksi osiksi on määritetty sopimuspuolten sitoutuminen demokratian ja ihmisoikeuksien edistämiseen sekä joukkotuhoojaseiden leviämisen estämiseen.

Hallituksen esityksen tavoitteena on hankkia eduskunnan hyväksyminen sopimukselle. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon. Sopimuksella arvioidaan olevan myönteisiä, joskaan ei välittömiä taloudellisia vaikutuksia Suomelle. Tavoitteena on lähentää EU:n ja Irakin poliittista ja taloudellista vuorovaikutusta ja käynnistää yhteistyö usealla eri osa-alueella.

Sopimuksessa Irak sitoutuu WTO:n perussääntöjen noudattamiseen sekä sitoumuksiin vientitullien, julkisten hankintojen, palveluiden ja investointien osalta. Sopimus avaa Irakin julkisten hankintojen markkinat eurooppalaisille toimijoille. Sopimus parantaa merkittävästi eurooppalaisten yritysten asemaa Irakin markkinoilla, sillä aiemmin Irak ei ole tehnyt kansainvälisiä sitoumuksia julkisissa hankinnoissa. Sopimus parantaa yritysten toimintaympäristöä Irakissa, sillä se luo ennustettavan, kansainvälisiin sopimuksiin perustuvan oikeuskehikon teollis- ja tekijänoikeuksissa. Irakin uudet sitoumukset edesauttavat kaupankäyntiä ja sijoituksia ja parantavat siten eurooppalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia Irakin markkinoilla.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sopimuksella pyritään tiivistämään yhteistyötä muuttoliike- ja turvapaikka-asioiden alalla. Sopimus sisältää oikeudellisesti sitovan, omien kansalaisten takaisinottolausekkeen sekä asianmukaisten, henkilöllisyyden

vahvistavien asiakirjojen myöntämislausekkeen, jotka vaikuttavat poliisin toimintaan parantaen edellytyksiä maastapoistamispäätösten täytäntöönpanolle. Mainitut lausekkeet saattavat myös vähentää tarvetta myöntää Irakin kansalaisille ulkomaalaislain (301/2004) 51 §:n mukaisia tilapäisiä oleskelulupia.

Sopimuksessa mainittu, pyynnöstä neuvoteltava sopimus laittoman maahanmuuton ehkäisemisestä ja valvonnasta olisi Suomen sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän 1 päivänä lokakuuta 2012 vahvistaman vuosien 2012-2015 laittoman maahantulon vastaisen toimintaohjelman tavoitteiden mukainen. Kyseisessä toimintaohjelmassa edellytetään, että yhteistyöpöytäkirjoja laaditaan sellaisten maiden kanssa, jotka ovat maastapoistamispäätösten kannalta merkittäviä, mutta joihin täytäntöönpano on haastavaa. Ensijaisena sopimusvaltiona mainitaan muun muassa Irak.

Muilta osin sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Sopimuksella perustettavan yhteistyöneuvoston kokouksista johtuvat tehtävät voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Sopimuksella ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sopimuksessa mainitaan, että yhteistyön tulisi tapahtua kestävän kehityksen periaatteita noudattaen ja ympäristöä kunnioittaen. Sopimuspuolten yhdeksi yhteistyön kehitysalueeksi nimetään ympäristö.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kumppanuus- ja yhteistyösopimus tarjoaa puitteet sopimuspuolten väliselle kaupalliselle ja poliittiselle vuoropuhelulle. Sopimuksella pyritään edistämään sopimuspuolten yhteistyötä useilla eri aloilla, jotka ovat omiaan saamaan aikaan myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia erityisesti Irakissa.

Sopimuksessa sopimuspuolet sitoutuvat yhteisiin periaatteisiin demokratian ja ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä ja terrorismin vastaista toimintaa koskien.

Sopimuksella tuetaan Irakin pyrkimyksiä jatkaa poliittisia ja taloudellisia uudistuksia sekä parantaa vähäosaisen väestönosan ja naisten asemaa.

5 Asian valmistelu

5.1 Asian valmistelut Euroopan unionissa

EU:n neuvosto valtuutti 23 päivänä maaliskuuta 2006 komission aloittamaan neuvottelut kauppa- ja yhteistyösopimuksesta Irakin tasavallan kanssa. Kolme vuotta myöhemmin 27 päivänä heinäkuuta 2009 komissio esitti neuvostolle, että neuvoteltava sopimus olisi nimeltään kumppanuus- ja yhteistyösopimus (Partnership and Cooperation Agreement, PCA) ja, että sen institutionaalisii määräyksiin lisättäisiin ministeritasolla kokoontuva yhteistyöneuvosto. Ulkoasiainneuvosto hyväksyi komission neuvotteluohjeiden täsmennyksen 27 päivänä lokakuuta 2009. Komission ja Irakin neuvottelijat käynnistivät neuvottelut marraskuussa 2006 ja ne saatiin olennaisilta osin päätökseen marraskuussa 2009. EU:n neuvosto hyväksyi 21 päivänä joulukuuta 2011 päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta.

Sopimus avattiin EU:n jäsenmaiden allekirjoituksille ennen sopimuksen lopullista allekirjoittamista EU:n ja Irakin puolesta Brysselissä 11 päivänä toukokuuta 2012. Sopimuksen väliaikainen soveltaminen alkoi sen unionin toimivaltaan kuuluvien osien 1 päivänä elokuuta 2012.

5.2 Asian kansallinen valmistelu

Eduskunnalle annettiin 8 päivänä helmikuuta 2006 perustuslain 97 §:n mukaisesti E-kirjelmällä (E 4/2006 vp) selvitys komission ehdotuksesta kauppa- ja yhteistyöneuvottelujen käynnistämisestä Euroopan unionin ja Irakin tasavallan välillä. Sopimuksen asiassältöä esiteltiin eduskunnalle U-kirjelmällä 3 päivänä joulukuuta 2009 (U 79/2009 vp) ja se oli ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä 10 päivänä joulukuuta 2009 sekä suuren valiokunnan käsittelyssä 16 päivänä joulukuuta 2009 (SuVX 185/2009 vp). U-kirjelmää täy-

dennettiin U-jatkokirjeellä 12 päivänä tammikuuta 2011.

Suomi allekirjoitti sopimuksen EU:n ulkoasiainneuvoston kokouksen yhteydessä 14 päivänä marraskuuta 2011.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä. Hallituksen esityksestä lau-

sunnon ovat antaneet Ahvenanmaan maakuntahallitus, liikenne- ja viestintäministeriö, maahanmuuttovirasto, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. Sovitaan EU:n ja Irakin välisen kumppanuuden perustamisesta. Kumppanuuden tavoitteena on puitteiden luonti poliittiselle vuoropuhelulle ja suhteiden kehittämiseksi, kaupallisten ja taloudellisten suhteiden kestävä kehittäminen ja perustan luominen lainsäädännölliselle, taloudelliselle, sosiaaliselle sekä rahoitus- ja kulttuurialan yhteistyölle.

2 artikla. Todetaan sopimuksen perustana olevan ihmisoikeusasiakirjoissa määritelty demokratian periaatteiden, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen molempien sopimuspuolten osalta. Kohta on määritetty sopimuksen olennaiseksi osaksi.

I OSASTO: POLIITTINEN VUOROPUHELU JA YHTEISTYÖ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN ALALTA

3 artikla. Sopimuspuolet sopivat aloittavansa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun sekä ministerien että johtavien virkamiesten tasolla kaikista yhteistä etua koskevista aiheista. Näistä erityisesti mainitaan rauha, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kansallinen vuoropuhelu ja sovinto, demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet, hyvä hallintotapa sekä alueellinen vakaus ja yhdentyminen.

4 artikla. Vahvistetaan sopimuspuolten sitoutuminen terrorismin torjuntaan kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

5 artikla. Sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhousteiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen ja sitoutuvat panemaan täytäntöön asiaan liittyvät kansainväliset velvoitteensa. Sopimuspuolet sopivat, että määräys on sopimuksen olennainen osa. Lisäksi sopimuspuolet sitoutuvat luomaan tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän ja käyvänsä säännöllistä vuoropuhelua asian osalta. Kaksikäyttötuotteiden valvonnasta on unionin tasolla annettu neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009 kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhtei-

sön valvontajärjestelmän perustamisesta. Kansallisesti vientivalvontajärjestelmästä on säädetty laissa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012). Artikla ei edellytä lainsäädäntötoimia, vaikka se kuuluu Suomen kansallisen lainsäädännön alaan.

6 artikla. Sopimuspuolet tunnustavat pien- ja kevyisiin aseisiin liittyvät uhkat ja sopivat noudattavansa niiden laittomaan kauppaan liittyviä kansainvälisiä sopimuksia ja YK:n velvoitteita. Sopimuspuolet sitoutuvat aiheeseen liittyvään yhteistyöhön ja poliittisen vuoropuhelun aloittamiseen.

7 artikla. Sopimuspuolet lupaavat toimia yhteistyössä Irakin mahdollisessa liittymisessä Kansainvälisen rikostuomioistuimen jäseneksi.

II OSASTO: KAUPPA JA SIJOITUKSET

I JAKSO: Tavarakauppa

I Luku: Yleiset määräykset

8 artikla. Määritellään luvun sovellettavan sopimuspuolten väliseen tavarakauppaan.

9 artikla. Määritellään 'tullit'.

10 artikla. Todetaan, että sopimuspuolet myöntävät toisilleen suosituimmuuskohtelun GATT 1994:n I.1 artiklan mukaan.

11 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolet myöntävät toistensa tavaroille GATT 1994:n III artiklan mukaisen kansallisen kohtelun.

12 artikla. Määritellään sopimuspuolten välinen tullipolitiikka, jonka mukaan Irakista peräisin oleviin, unioniin tuotaviin tuotteisiin sovelletaan unionin suosituimmuuskohtelun (MFN) mukaista tullia. Tuotaessa unionista peräisin olevia tuotteita Irakiin niistä ei kanneta tulleja, jotka ylittävät tuontitavaroihin sovellettavan jälleenrakennusmaksun, joka on tällä hetkellä 8 prosenttia. Mahdollisia myöhemmin tehtäviä yleisiä tullinalennuksia sovelletaan myös unionituontiin ja ne korvaavat em. perustullin tai jälleenrakennusmaksun. Mahdollisista tullimuutoksista sovi-
taan neuvottelemalla.

13 artikla. Määritellään, mitä asiaa koskevia GATT 1994:n määräyksiä sovelletaan sopimuksessa.

14 artikla. Sovitaan sopimuspuolten käytävän tavarakaupassa harmonisoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaista harmonoitua tavaroiden luokittelua.

15 artikla. Sovitaan sopimuspuolten välisestä väliaikaisesti maahantuotujen tavaroiden tuontimaksujen ja tullien vapautuksesta ja näiden ehdoista.

16 artikla. Sovitaan sopimuspuolten välisestä määrällisten rajoitusten kieltämisestä. Artiklan mukaan sopimuspuolten on sopimuksen tultua voimaan poistettava keskinäisestä kaupastaan kaikki tuonti- ja vientirajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus, GATT 1994:n XI artiklan mukaisesti.

17 artikla. Sovitaan etteivät sopimuspuolet määrää toisilleen vientitulleva tai siihen verrattavia maksuja.

II Luku: Kaupan suojakeinoja koskevat sopimukset

18 artikla. Todetaan, että sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolia ottamasta käyttöön polkumyynti- tai tasoitustoimenpiteitä.

19 artikla. Todetaan, että sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolia ottamasta käyttöön GATT 1994:n XIX artiklan ja WTO-sopimuksen mukaisia suojatoimenpiteitä.

III Luku: Poikkeukset

20 artikla. Todetaan, että GATT 1994:n XX ja XXI artiklat sisällytetään sopimukseen ja niitä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvin osin.

IV Luku: Muut kuin tulleeihin liittyvät asiat

21 artikla. Todetaan, että sopimukseen sisällytettävän kaupan teknisiä esteitä koskevan WTO-sopimuksen määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvin osin. Määritetään teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointinnettelyjen aloilla tehtävän yhteistyön tavoit-

teet sekä sopimuspuolten väliset tietojenvaihtokäytännöt.

V Luku: Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

22 artikla. Sovitaan sopimuspuolten välisestä yhteistyöstä terveys- ja kasvinsuojelutoimien alalla ja todetaan, että sopimuksen osaksi otettavan WTO:n terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvin osin.

II JAKSO: Palvelukauppa ja sijoittautuminen

23 artikla. Vahvistetaan toimet palvelukaupan ja sijoittautumisen asteittaisesta vapauttamisesta sopimuspuolten välillä. Artiklan mukaan osion määräyksiä sovelletaan kaikkiin palvelukauppaan ja sijoittautumiseen vaikuttaviin toimiin, pois lukien ydinainesten louhinta, valmistus ja jalostus; aseiden ja ampuma- ja sotatarvikkeiden tuotanto tai kauppa; audiovisuaalipalvelut ja kulttuuripalvelut; koulutuspalvelut; terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut; kansallinen meriliikenteen kabotaasi; avaruusliikenteen palvelut sekä lentoliikennepalvelut ja lentoliikenteen liitännäispalvelut lukuun ottamatta sopimuksessa erikseen mainittuja palveluja.

24 artikla. Sisältää jaksoa II sovellettaessa käytettävät määritelmät.

25 artikla. Sovitaan EU:n ja Irakin välisen palvelukaupan ehdoista. Artiklan 1 ja 2 kohdissa EU sitoutuu myöntämään Irakille GATS-sitoumustensa mukaisen kohtelun, ja Irak sitoutuu sopimuksen tultua voimaan myöntämään unionin palvelualojen ja muiden kuin palvelualojen palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin Irakin vastaaville palveluille ja toimijoille.

Artiklan 3 kohdassa määritellään ehdot, joiden täyttyessä Irak voi muuttaa EU:n palvelualojen ja muiden kuin palvelualojen palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myönnettyä kohtelua epäedullisemmaksi kuin Irakin vastaaville palveluille ja toimijoille myönnettyä kohtelua. Siltä osin, kuin artiklan määräys koskee

kuljetuspalveluja, sisältää määräys myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvaa sääntelyä, johon liittyy muun muassa joukkoliikennelain (869/2009) 2 luku ja lain kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä (693/2006) 3 luku. Artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

26 artikla. Todetaan, ettei jaksossa myönnettävää suosituimmuuskohtelua sovelleta veroetuihin, joita sopimuspuolet myöntävät kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten perusteella, tai muihin verojärjestelyihin. Jakson suosituimmuuskohtelumääräyksiä ei saa tulkita esteeksi sellaisten toimenpiteiden täytäntöönpanolle, joiden tarkoituksena on estää verojen välttäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämistä tehtyjen sopimusten tai muiden verojärjestelyiden mukaisesti. Jakson määräyksiä ei myöskään saa tulkita esteeksi sille, että EU:n jäsenvaltiot tai Irak erottelevat verolainsäädäntönsä asiaa koskevia määräyksiä soveltaessaan erilaissa asemassa olevat veronmaksajat toisistaan.

27 artikla. Todetaan, ettei mikään jaksossa rajoita sopimuspuolten sijoittajien oikeuksia hyötyä edullisemmasta kansainvälisestä sopimuksesta, jonka sopimuspuolina on joku unionin jäsenvaltio ja Irak.

28 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolilla on oikeus saada viipymättä tietoja toisen sopimuspuolen yleisesti soveltamista toimenpiteistä tai kansainvälisistä sopimuksista, jotka liittyvät tähän sopimukseen ja, että kukin sopimuspuoli perustaa tiedotuspisteen mainittua tiedotusta varten.

29 artikla. Määritellään jakson määräyksiin soveltamista koskevat poikkeukset.

30 artikla. Määritellään jakson määräyksiin soveltamista koskevat turvallisuuteen perustuvat poikkeukset.

31 artikla. Todetaan, että palvelukaupan ja sijoittautumisen asteittainen vapauttaminen voi tulevaisuudessa olla mahdollista.

III JAKSO: Liike- ja sijoitustoimintaa koskevat määräykset

32 artikla. Todetaan, että sopimuspuolet pyrkivät edistämään sijoituksia luomalla niille suotuisamman ilmapiirin.

33 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolet nimeävät yhteysviranomaisen yksityisiin sijoituksiin liittyviin kaupanalan kysymyksiin.

IV JAKSO: Juoksevat maksut ja pääoma

34 artikla. Todetaan, että sopimuspuolet pyrkivät vapauttamaan juoksevat maksut ja pääomaliikkeet kansainvälisten rahoituslaitosten puitteissa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

35 artikla. Todetaan sopimuspuolten sallivan vaihtotaseeseen liittyvät vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat maksut ja siirrot välillään.

36 artikla. Sovitaan pääoman vapaasta liikkuvuudesta suorissa sijoituksissa sekä näiden pääomien ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisesta ja kotiuttamisesta.

37 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolet säilyttävät vallitsevan tilan asukkaiden välisissä juoksevista maksuista ja pääomaliikkeistä.

38 artikla. Sovitaan pääomaliikkeitä koskevien suojatoimien ehdoista.

39 artikla. Todetaan, etteivät jakson määräykset estä sopimuspuolia hyötymästä edullisemmasta kohtelusta, mikäli jokin heidän toinen sopimuksensa sellaista tarjoaa ja, että sopimuspuolet sitoutuvat kuulemaan toisiaan edistääkseen tämän sopimuksen tavoitteita.

V JAKSO: Kauppaan liittyvät asiat

I Luku: Valtion kaupalliset yritykset

40 artikla. Määritellään sopimuspuolten suhde GATT 1994:n XVII artiklaan.

II Luku: Julkiset hankinnat

41 artikla. Sisältää jaksoa V sovellettaessa käytettävät määritelmät. Sopimuspuolten tavoitteeksi vahvistetaan julkisten hankintojen markkinoiden tehokas, vastavuoroinen ja asteittainen avaaminen.

42 artikla. Määritellään, että luku II koskee kaikkia sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoihin liittyviä toimenpiteitä. Määritellään sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta.

43 artikla. Määritellään sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien julkisten hankintojen yleiset periaatteet.

44 artikla. Määrätään julkisten hankintojen hankintatietojen julkaisemisesta.

45 artikla. Määrätään julkisia hankintoja koskevien ilmoitusten julkaisemisesta.

46 artikla. Määritellään hankintoihin osallistuvien toimittajien osallistumisedellytykset. Artiklan mukaan hankintayksikkö rajaa hankintaan osallistumisen edellytykset niihin, jotka ovat välttämättömiä sen varmistamiseksi, että toimittajalla on oikeudelliset ja taloudelliset valmiudet sekä kaupalliset ja tekniset kyvyt toteuttaa hankinta.

47 artikla. Määrätään julkisten hankintojen toimittajien kelpoisuuden vahvistamisesta.

48 artikla. Määrätään julkisia hankintoja koskevista teknisistä eritelmistä. Artikla määrittelee teknisen eritelmän perustana käytettävät mallit. Hankintayksikkö ei saa laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä tai määrätä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, joiden tarkoituksena tai seurauksena on tarpeettomien esteiden aiheuttaminen kansainväliselle kaupalle.

49 artikla. Määrätään julkisia hankintoja koskevista tarjouspyyntöasiakirjoista.

50 artikla. Määritellään julkisten hankintojen osallistumishakemuksia ja tarjouksia koskevat kohtuulliset määräajat.

51 artikla. Sovitaan mahdollisista hankintayksikön neuvotteluista.

52 artikla. Määritellään, milloin suljettua tarjouspyyntömenettelyä voidaan käyttää.

53 artikla. Määritellään sähköisen huutokaupan käyttö julkisissa hankinnoissa.

54 artikla. Määrätään tarjousten käsittelystä ja sopimusten myöntämisestä.

55 artikla. Määrätään hankintatietojen avoimuudesta.

56 artikla. Määrätään tietojen luovuttamisesta julkisissa hankinnoissa.

57 artikla. Sovitaan sopimuspuolten kansallisesta muutoksenhakumenettelystä. Artiklan mukaan kukin sopimuspuoli tarjoaa käytön nopean, tehokkaan, avoimen ja syrjimättömän hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn, jonka avulla toimittaja voi valittaa luvun rikkomisesta tai täytäntöönpanon puutteista. Menettelysäännöt on oltava yleisesti saatavilla kirjallisina.

58 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolet tarkastelevat vuosittain II-luvun toimivuutta ja aloittavat viimeistään vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta jatkoneuvottelut soveltamisalaan kuuluvien hankintayksiköiden luettelon laajentamisesta. Lisäksi Irak vahvistaa WTO:n liittymisneuvotteluissa sitoumuksensa liittyä hallitusten hankintoja koskevaan monenväliseen sopimukseen.

59 artikla. Sovitaan, että Irak voi soveltaa väliaikaista hintaetuusohjelmaa, johon kuuluu tavaroiden ja palvelujen viiden prosentin hintaero ja rakennusurakoiden kymmenen prosentin hintaero ja jota sovelletaan ainoastaan irakilaisien toimittajien toimituksiin ja palveluihin. Hintaetuusohjelma lakkautetaan asteittain kymmenen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

III Luku: Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja

60 artikla. Määritellään velvoitteiden luonne ja soveltamisala. Sopimuksen mukaan Irak hyväksyy viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta lainsäädännön, jolla varmistetaan henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvien oikeuksien asianmukainen ja tehokas suoja. Lisäksi Irak liittyy kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyviä oikeuksia koskeviin sopimuksen liitteen 2 kohdan 2 monenvälisiin yleissopimuksiin ja ryhtyy noudattamaan sopimuksen liitteen 2 kohdan 3 monenvälisiä yleissopimuksia. Artiklan täytäntöönpanoa tarkastellaan säännöllisesti ja neuvottelut yksityiskohtaisemmista teollis- ja tekijänoikeuksista koskevista määräyksistä aloitetaan. Sopimuspuolet myöntävät myös toiselle sopimuspuolelle yhtä edullisen kohtelun teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun osalta kuin omille tai kolmansille osapuolille.

VI JAKSO: Riitojen ratkaiseminen

I Luku: Tarkoitus ja soveltamisala

61 artikla. Määritellään jakson tavoite välttää ja ratkaista sopimuspuolten väliset riidat ja saavuttaa yhteinen ratkaisu.

62 artikla. Sovitaan, että jaksoa sovelletaan kaikkiin sopimuksen II osaston määräysten tulkintaan ja soveltamiseen.

II Luku: Neuvottelut

63 artikla. Todetaan sopimuspuolten pyrkivän ratkaisemaan 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten tulkintaa ja soveltamista koskevat erimielisyydet neuvottelemalla ja määrittämään neuvottelujen määräajat.

III Luku: Riitojenratkaisumenettelyt

64–65 artikla. Sovitaan välimiesmenettelyn aloittamisesta ja välimiespaneelin asettamisesta, mikäli sopimuspuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan riitaa 63 artiklan mukaisten neuvottelujen avulla.

66–67 artikla. Sovitaan paneelin väliraportin ja ratkaisun antamisen aikataulusta sekä sisällöstä.

68–69 artikla. Sovitaan välimiespaneelin ratkaisun noudattamisesta ja sitä koskevasta kohtuullisesta määräajasta.

70 artikla. Sovitaan välimiespaneelin ratkaisujen noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelusta.

71 artikla. Sovitaan välimiespaneelin ratkaisun noudattamatta jättämisestä seuraavista väliaikaisista korjaavista toimenpiteistä.

72 artikla. Sovitaan välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelusta velvoitteiden keskeyttämisen jälkeen.

73 artikla. Todetaan, että sopimuspuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittavaan ratkaisuun VI aksossa tarkoitettussa riidassa, mikä päättää paneelin työn.

74 artikla. Sovitaan VI jakson mukaisesti riitojenratkaisumenettelyihin sovellettavasta työjärjestyksestä.

75 artikla. Sovitaan välimiespaneelin oikeudesta hankkia asianmukaisiksi katsottuja tietoja ja asiantuntijalausuntoja.

76 artikla. Todetaan, että välimiespaneelin on tulkittava 62 artiklassa tarkoitettuja määräyksiä kansainvälisen julkisoikeuden tulkintasaäntöjen mukaisesti.

77 artikla. Sovitaan välimiespaneelin pyrkimyksestä yksimielisiin päätöksiin ja todetaan ratkaisujen sitovan sopimuspuolia.

IV Luku: Yleiset määräykset

78 artikla. Sovitaan välimiesluettelon laatimisesta kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

79 artikla. Määritellään suhde WTO:n asettamiin velvoitteisiin. Ennen Irakin liittymistä WTO:hon välimiespaneelien on päädyttävä tulkintaan, joka on täysin yhdenmukainen WTO:n riitojenratkaisuelimen asianmukaisten päätösten kanssa, kun se päättää 62 artiklassa tarkoitettua sellaisen määräyksen väitetystä rikkomisesta, johon sisältyy jokin WTO-sopimuksen määräys tai viittaus sellaiseen.

80 artikla. Todetaan, että VI jaksossa vahvistetut määräajat lasketaan kalenteripäivinä sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat ja, että sopimuspuolet voivat yhteisellä sopimuksella pidentää mitä tahansa jaksossa tarkoitettua määräaikaa.

III OSASTO: YHTEISTYÖALAT

81 artikla. Sovitaan Irakille annettavasta rahoitustuesta ja teknisestä tuesta sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

82 artikla. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä sosiaalisen ja inhimillisen kehityksen alalla.

83 artikla. Sopimuspuolet pyrkivät edistämään koulutukseen ja nuoriin liittyvää yhteistyötä ottaen huomioon sukupuolten tasa-arvon edistämisen.

84 artikla. Sovitaan yhteistyön lisäämisestä työllisyyden ja sosiaalisten kysymysten alalla, mukaan lukien sukupuolten tasa-arvoa koskeva yhteistyö. Sopimuspuolet vahvistavat myös sitoumuksensa tunnustettujen työ- ja yhteiskuntaelämän normien edistämiseen ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja ottavat työmarkkinaosapuolet ja muut asianmukaiset sidosryhmät mukaan vuoropuheluun ja yhteistyöhön.

85 artikla. Sopimuspuolet tunnustavat järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan roolin sopimuksen vuoropuhelu- ja yhteistyöprosesseissa ja sen mahdollisen osallistumisen tähän prosessiin.

86 artikla. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi myös ratifioimalla ja panemalla

täytäntöön kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja tarjoamalla tarvittaessa teknistä tukea ja koulutusta sekä kehittämällä valmiuksia erityisesti naisten ja lasten oikeuksia koskeissa kysymyksissä.

87 artikla. Sovitaan yhteistyöstä teollisuuspolitiikan sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevalla toimintapolitiikan alalla. Yhteistyön tavoitteena on edistää Irakin teollisuuden rakenneuudistusta ja nykyaikaistamista sekä luoda suotuisat edellytykset sopimuspuolien teollisuudenaloja hyödyttävälle yhteistyölle.

88 artikla. Sovitaan yhteistyöstä sijoitus-alalla.

89 artikla. Määritellään yhteistyö standardien, teknisten määräysten ja vaatimuksenmukaisuuden arvioinnin aloilla.

90 artikla. Sopimuspuolten yhteistyön tavoitteena maa- ja metsätalouden sekä maa-seudun kehittämisen aloilla on monipuolistamisen, ympäristöä säästävien käytäntöjen, kestävä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen sekä elintarvikevarmuuden tukeminen.

91 artikla. Sopimuspuolet pyrkivät lisäämään yhteistyötä energia-alalla vapaiden, kilpailukykyisten ja avoimien markkinoiden periaatteita kunnioittaen.

92 artikla. Sopimuspuolet pyrkivät lisäämään yhteistyötä liikenteen alalla kestävä ja tehokkaan liikennejärjestelmän luomiseksi.

93 artikla. Sopimuspuolet ovat yksimielisiä tarpeesta vahvistaa ja lisätä ympäristönsuojelutoimia ja sopivat, että tämän alan yhteistyöllä olisi edistettävä ympäristönsuojelua kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

94 artikla. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä televiestinnän alalla edistääkseen tietojenvaihtoa alan lainsäädännöstä ja vaihtaakseen tietoja tieto- ja viestintätekniikan ja standardien kehityksestä.

95 artikla. Sopimuspuolet edistävät yhteisen edun mukaista yhteistyötä siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alla sekä riittävää pääsyä toistensa ohjelmiin.

96 artikla. Sopimuspuolet aloittavat yhteistyön tullialalla ja erityisesti siihen liittyvän koulutuksen tullimuodollisuuksien, -asiakirjojen ja -menettelyjen yksinkertaistamiseen sekä tullisääntöjen rikkomisen estämisen, tutkimisen ja torjumisen aloilla. Sopimuspuolet pyrkivät myös parantamaan

kansainvälistä yhteistyötä verotuksen alalla ja tunnustavat hyvän hallintotavan periaatteet eli avoimuuden, tietojenvaihdon ja reilun verokilpailun periaatteet ja sitoutuvat noudattamaan niitä. Hallinnollisen tiedonvaihdon ja tulliyhteistyön voidaan katsoa kuuluvan Euroopan unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

97 artikla. Sopimuspuolet sopivat edistävää yhteistyötoimia tilastoalalla.

98 artikla. Sopimuspuolet ovat yksimielisiä siitä, että Irakin on tärkeää saavuttaa makrotalouden vakaus ja huolehtia julkisten varojen tehokkaasta, avoimesta ja vastuullisesta käytöstä. Sopimuspuolet sopivat yhteistyöstä Irakin julkisen talouden hoitojärjestelmän parantamiseksi.

99 artikla. Sovitaan yhteistyöstä markkinatalouden kehittämiseksi Irakissa, jolla nopeutetaan työpaikkojen luomista yksityissektorille.

100 artikla. Kehotetaan ryhtymään toimiin yhteistyön parantamiseksi matkailualan kehittämiseksi kestäväällä tavalla.

101 artikla. Sovitaan yhteistyöstä rahoituspalveluiden standardien ja sääntöjen lähentämiseksi.

IV OSASTO: OIKEUS-, VAPAUS- JA TURVALLISUUSASIAT

102 artikla. Sopimuspuolet sitoutuvat pysyvästi oikeusvaltioperiaatteeseen oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla tehtävässä yhteistyössä.

103 artikla. Sovitaan oikeudellisen yhteistyön kehittämisestä. Siviilioikeuden alalla tämä käsittää erityisesti siviilioikeudellista yhteistyötä koskevien monenvälisten yleis-sopimusten ratifioinnin ja täytäntöönpanon sekä siviili- ja kauppaoikeuden alan riita-asoiden sovittelun helpottamisen ja edistämisen. Sopimuspuolet pyrkivät myös kehittämään keskinäiseen oikeusapuun ja luovuttamiseen liittyvää oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

104 artikla. Sovitaan yhteistyöstä henkilötietojen suojan parantamiseksi. Artikla ei sisällä Suomen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai aiheuta lainsäädännöllisiä tai muita toimenpiteitä poliisin osalta. Tulevaisuudessa on kuitenkin huomattava, että tietojenvaihtoon Irakin kanssa voi vaikuttaa se, miten Euroopan komissio tulkitsee Irakin tie-

tosuojan tason. Tietojenvaihto saattaisi vaikeutua, jos komissio antaisi Irakia koskevan päätöksen, jonka mukaan tietosuojan taso ei olisi riittävä. Rikostutkintaa koskevaan tulevaan tietosuojadirektiiviin kuitenkin sisältyy yksittäistapauksia koskeva poikkeusmahdollisuus.

105 artikla. Vahvistetaan yhteisten toimien tärkeys alueiden välisten muuttovirtojen hallinnassa. Sovitaan kattavan vuoropuhelun käynnistämisestä koskien kaikkia muuttoliikkeeseen liittyviä kysymyksiä, kuten laittontaa maahanmuuttoa, maahanmuuttajien salakuljetusta ja ihmiskauppaa. Maahanmuuttoon liittyvät kysymykset sisällytetään kansallisiin taloudellisen ja sosiaalisen kehittämisen strategioihin. Artiklan 2 kohdassa luetellaan keskeisimmät yhteistyöalueet, kuten muun muassa kansainvälistä suojelua koskevien kansainvälisten sopimusten määräysten noudattaminen, palauttamiskieltoa koskevan periaatteen vahvistaminen sekä maassa laillisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudet ja asema, mukaan lukien heidän kotouttamisensa, koulutus sekä syrjinnän ja muukalaisvihan vastaiset toimenpiteet.

Artiklan 3 kohdassa sopimuspuolet sopivat ottavansa ilman lisämuodollisuuksia takaisin kansalaisensa, jotka eivät täytä voimassa olevia edellytyksiä päästä toisen sopimuspuolen alueelle tai oleskella tai asua siellä. Kohdassa 4 sopimuspuolet sitoutuvat myöntämään kansalaisilleen asianmukaiset, henkilöllisyyden vahvistavat asiakirjat, jotta edellä mainittu matkustaminen mahdollistuisi. Takaisinottoa ja palauttamista koskevat sopimuskohdat kuuluvat kansallisen lainsäädännön alaan, mutta ne eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Artiklan 5 kohdassa sopimuspuolet sopivat pyynnöstä käyvänsä neuvottelut tavoitteena sopimus, joka koskee laittoman maahanmuuton ehkäisemistä ja valvontaa ja jolla määrätään takaisinotosta omien kansalaisten osalta sekä tarvittaessa myös kolmannen maan kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden osalta.

Artiklan 3-5 kohdilla olisi välittömiä vaikutuksia poliisin maastapoistamispäätösten täytäntöönpanoon.

Sopimuspuolet sopivat noudattavansa alan yhteistyössä kansainvälistä oikeutta ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta.

106 artikla. Sovitaan yhteistyöstä järjestäytyneen rikollisuuden, talousrikollisuuden, korruption, väärentämisen ja laittoman liiketoiminnan torjumiseksi. Lisäksi edistetään kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen YK:n yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen sekä korruption vastaisen YK:n yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

107 artikla. Sopimuspuolet myöntävät yhteistyön ja toimien tarpeellisuuden rahoitusjärjestelmän rikollisen käytön estämisessä, kuten huumekaupan ja terrorismin rahoituksen torjunnassa. Yhteistyöllä mahdollistetaan asiaan liittyvien tietojen vaihto sopimuspuolten lainsäädännön mukaisesti. On syytä huomioda, että mikäli rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan osalta edellytetään erityissuojattavan tietoaineiston vaihtoa, tulee erikseen arvioida kahden- ja monenvälisten tietoturvaluusosopimusten olemassaolo ja riittävyys Irakin ja Suomen välillä. Mikäli erityissuojattavaa tietoaineistoa ruvetaan sopimuksen nojalla luovuttamaan, tulee kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain (588/2004) velvoitteiden täytymisestä huolehtia.

108 artikla. Sovitaan laittomien huumausaineiden torjumiseksi tehtävästä yhteistyöstä, sen tavoitteista ja yhteistyötavoista.

109 artikla. Sovitaan yhteistyöstä kulttuurin alalla, mihin kuuluu mm. monimuotoisuuden suojeleminen ja kulttuuriomaisuuden salakuljetuksen torjuminen.

110 artikla. Sovitaan alueellisesta yhteistyöstä, pyrkimyksenä erityisesti tukea Irakin vakautta ja alueellista yhdentymistä. Toimet voivat sisältää myös yhteistyötä muiden alueellisten kumppaneiden kanssa ja niissä keskitytään erityisesti alueiden sisäisen kaupan edistämiseen sekä järjestöjen yhteishankkeiden ja aloitteiden sekä alueellisten instituutioiden tukemiseen.

V OSASTO: INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU- MÄÄRÄYKSET

111 artikla. Sovitaan yhteistyöneuvoston perustamisesta, jäsenistä, kokoontumisesta ja toiminnasta. Yhteistyöneuvoston tehtävänä on valvoa sopimuksen täytäntöönpanoa.

112 artikla. Sovitaan yhteistyöneuvostoa avustavan yhteistyökomitean perustamisesta, jäsenistä ja toiminnasta. Todetaan, että yhteistyöneuvosto voi perustaa erikoistuneita alakomiteoita tai muita elimiä avukseen.

113 artikla. Sovitaan parlamentaarisen yhteistyökomitean perustamisesta, jäsenistä ja toiminnasta.

114 artikla. Sovitaan sopimuspuolten antavan tarvittavan tuen yhteistyöhön osallistuville tahoille sisäisten sääntöjen ja määräysten mukaisesti.

115 artikla. Sovitaan alueesta, jota sopimus koskee.

116 artikla. Määrätään sopimuksen voimaantulosta, voimassaolosta, jatkamisesta ja irtisanomisesta. Sopimus tehdään kymmeneksi vuodeksi ja sen voimassaolo jatketaan ilman eri toimenpiteitä vuosittain, jollei sopimuspuoli sano sopimusta irti.

117 artikla. Määrätään väliaikaisesta soveltamisesta. Ilmoitukset sopimuksen soveltamisen edellyttämien menettelyjen saattamisesta päätökseen lähetetään Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle, joka on sopimuksen tallettaja.

118 artikla. Todetaan, etteivät sopimuksen soveltamisalat ja niihin sisältyvät erityismääräykset saa johtaa syrjintään sopimuspuolten, niiden kansalaisten tai yritysten välillä.

119 artikla. Kirjataan mahdollisuus sopimuksen muuttamisesta, tarkistamisesta, laajentamisesta ja täydentämisestä yhteistyöneuvoston päätöksellä.

120 artikla. Todetaan, ettei sopimus rajoita Euroopan unionin jäsenvaltioiden kahdenvälistä yhteistyötä Irakin kanssa, eikä sopimus vaikuta kolmansien osapuolten kanssa tehtyihin sitoumuksiin.

121 artikla. Sovitaan, että sopimuspuolet toteuttavat kaikki sopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämiseksi tarvittavat toimenpiteet ja määritellään toteuttamatta jättämisen seuraukset.

122 artikla. Määritellään 'sopimuspuolet'.

123 artikla. Määrätään todistusvoimaisista teksteistä.

124 artikla. Todetaan, että sopimuksen liitteet, lisäykset, pöytäkirjat ja huomautukset ovat sen erottamattomia osia.

LIITTEET

Liite 1. Liite sisältää tarkentavia tietoja sopimuksen II osaston V jakson II luvussa olevista julkisia hankintoja koskevista määräyksistä. Liitteessä määritellään muun muassa sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat hankinnat. Se sisältää ohjeellisen luettelon niistä Euroopan unionin, sen jäsenvaltioiden sekä Irakin keskushallinnon hankintayksiköistä, jotka tekevät hankintoja sopimuksen julkisia hankintoja koskevien määräysten mukaisesti. Liite määrittelee myös sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat erityisalojen hankinnat. Lisäksi liitteessä luetellaan ne palvelut, jotka kuuluvat sopimuksen julkisia hankintoja koskevien määräysten soveltamisalaan. Liitteeseen sisältyy julkisten hankintojen ilmoitus- ja tarjouspyyntömenettelyä koskevia tarkentavia tietoja ja ohjeita.

Liite 2. Liitteessä luetellaan ne teollis- ja tekijänoikeuksien alalle kuuluvat kansainväliset sopimukset, joihin Irak on tämän kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen 60 artiklassa sitoutunut liittymään sekä sopimukset, joita Irak on sitoutunut noudattamaan kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

Liite 3. Liitteessä luetellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden tiedotuspisteet.

Liite 4. Liite sisältää huomautuksia ja täydentäviä määräyksiä sopimuksen 23-25, 29 ja 60 artiklaan sekä liitteeseen 1.

2 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälä sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan ne sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee voimaan. Suomessa sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten saattamisesta voimaan säädetään perustuslain 95 §:n 1 momentissa. Kyseisen perustuslain säännöksen mukaan muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan

voimaan asetuksella. Asetuksen antaja määrätty tällöin perustuslain 80 §:n mukaan siten, että jos asiasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto. Edellä olevan mukaisesti asetuksenantovaltuus on osoitettu valtioneuvostolle.

3 Voimaantulo

Sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen tallettaja vastaanottaa sopimuspuolilta viimeisen ilmoituksen sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen saattamisesta päätökseen. Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on tämän sopimuksen tallettaja. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ilmoittaneet Viro, Liettua, Latvia, Tšekki, Alankomaat, Espanja, Portugali ja Slovakia. Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan sopimuksen kanssa.

Sopimuksen 117 artiklassa määrätään myös sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta sopimuksen 2 artiklan sekä II, III ja V osaston osalta. Sopimuksen väliaikainen soveltaminen alkoi 1 päivänä elokuuta 2012. Neuvoston päätöksessä sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta on kuitenkin säädetty, että sopimusta sovelletaan väliaikaisesti vain siltä osin kuin sopimus koskee Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia asioita.

Sopimuksen kauppapolitiikan alaa käsittelevään osuuteen sisältyy määräyksiä, jotka liittyvät Suomen liittymistä EU:iin koskevan sopimuksen liitteenä olevaan pöytäkirjaan nro 2 (SopS 103/1994), joka käsittelee Ahvenanmaan asemaa. Kyseiset määräykset kuuluvat kuitenkin pääosin EU:n yksinomaiseen toimivaltaan ja näin ollen Ahvenanmaan erityisasema on otettu huomioon jo kyseisiä sopimusmääräyksiä neuvoteltaessa. Julkisiin hankintoihin koskeviin määräyksiin on sisällytetty Ahvenanmaata koskeva rajoitus kauppallisen läsnäolon sekä luonnollisten henkilöiden läsnäolon osalta. Rajoituksella pyritään turvaamaan Ahvenanmaan erityisasema kiinteän omaisuuden hankinnassa sekä elinkeino-oikeuden osalta. Samoin EU:n palvelu-

ja ja sijoittautumista koskeviin GATS-sopimuksen mukaisiin sitoumuksiin, jotka sopimuksella ulotetaan myös Irakiin, sisältyy poikkeus, joka koskee Ahvenanmaan oikeutta rajoittaa palveluiden tarjoamista alueellaan kotiseutu-oikeuteen perustuen.

Lisäksi sopimuksen muihin kuin kauppapolitiikan alan osuuteen sisältyy määräyksiä tietyistä yhteistyöaloista, jotka käsittelevät Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:ssä Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvaksi säädettyä alaa. Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia aloja koskevia määräyksiä sisältyy ainakin yleissivistävää ja ammatillista koulutusta ja nuoria koskevaan 83 artiklaan, työllisyyttä ja sosiaalista kehitystä koskevaan 84 artiklaan, yhteistyötä maa- ja metsätalouden sekä maaseudun kehittämisen aloilla koskevaan 90 artiklaan, liikennettä koskevaan 92 artiklaan, ympäristöä koskevaan 93 artiklaan sekä kulttuuriyhteistyötä koskevaan 109 artiklaan. Edelleen jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä voidaan katsoa sisältyvän palvelukauppaa ja sijoittautumista koskeviin määräyksiin (II osasto) muun muassa liikenteen osalta. Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen vaaditaan siten sopimuksen voimaansaattamiseksi Ahvenanmaalla.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Sopimus on luonteeltaan niin sanottu seka-sopimus, joka sisältää sekä unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Jotkut näistä määräyksistä kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan, toiset taas unionin ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Osassa nyt esillä olevan sopimuksen kattamista kysymyksistä toimivalta kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille. Eduskunta hyväksyy tällaisen sopimuksen vakiintuneen käytännön mukaan vain niiltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp ja PeVL 24/2004 vp).

Toimivallanjako ei ole yksiselitteinen ja kysymys siitä, miltä osin nyt esillä olevan sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden ja miltä osin unionin toimivaltaan on epäselvä. Toimivallan jaon arviointia hankaloittaa se, että kyse on EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmannen valtion kanssa tekemästä sopimuksesta, jonka sopimusvelvoitteet ovat yhteistyövelvoitteita, jotka kohdistuvat sekä EU:iin että sen jäsenvaltioihin. Toimivallan jakoa ei ole myöskään osoitettu sopimuksen määräyksissä.

Sopimuksen 2 artikla, jossa määrätään muun muassa ihmisoikeuksista ja demokratian periaatteista sopimuksen perustana ja poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla koskevan I osaston tietyt määräykset on katsottava kuuluvaksi jäsenvaltioiden toimivaltaan. Tällaisia määräyksiä ovat muun muassa terrorismin torjuntaa, pien- ja kevytaseita sekä kansainvälistä rikostuomioistuinta koskevat määräykset. Myös joukkotuhoukseiden leviämisen estämistä koskevan 5 artiklan määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan siltä osin, kun ei ole kyse unionin toimivaltaan kuuluvasta vientivalvontasäännöstöstä, johon viitataan artiklan 2 kohdan b alakohdassa.

Unionilla on sopimuksen kauppaa koskevien määräysten (osasto II/kauppa ja sijoitukset) osalta toimivaltaa SEUT 207 artiklan perusteella. Lissabonin sopimuksella unionin yksinomaisen toimivallan ala laajeni ja kattaa tällä hetkellä tavarakaupan ohella palveluiden kauppaa, ulkomaisia suoria investointeja sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisia näkökohtia koskevia kysymyksiä.

Vaikka kauppapolitiikka laaja-alaisesti kuuluu unionin toimivaltaan, sisältää sopimus myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä. Tällaisia sisältyy muun muassa palvelukauppaa ja sijoittautumista koskeviin määräyksiin (II osasto). Sopimuksen liitteisiin sisältyy tarkentavia tietoja sopimuksen kauppaa ja sijoituksia koskevan (II osasto) osaston tiettyihin määräyksiin liittyen. Liitteet 1-3 kuuluvat unionin toimivaltaan. Liitteeseen 4 sisältyy määräyksiä, jotka liittyvät myös varsinaisen sopimuksen määräyksiin, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Jäsenvaltioilla on edelleen toimivaltaa myös maahanmuuttoa koskevan yhteistyön

osalta (105 artikla) siltä osin, kun on kyse henkilöiden palauttamisesta ja takaisinotosta sekä jäsenvaltioiden velvollisuudesta antaa asianmukaiset henkilöllisyysasiakirjat tätä tarkoitusta varten (105 artiklan 4 kohta). Jäsenvaltioilla on toimivaltaa myös siltä osin, kun on kyse jäsenvaltioiden oikeudesta tehdä takaisinottosopimuksia Irakin kanssa kyseeseen artiklaan sisältyvän valtuutuksen perusteella (105 artiklan 5 kohta).

Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtion sopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) jos siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomen lailla annetun säädöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Sopimuksen 2 artiklassa todetaan, että sopimuksen olennaisen osan muodostavat demokratian periaatteiden ja perusihmisoikeuksien kunnioittaminen, sellaisina kuin ne vahvistetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa molempiin sopimuspuoliin sovellettavissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa. Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 45/2000 vp; PeVL 31/2001 vp), etteivät sellaiset yleispiirteiset ja julistuksenomaiset määräykset, joissa sopimuspuolet vahvistavat sitoumuksensa kunnioittaa ihmisoikeuksia, vaikuta Suomen

kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen ihmisoikeuksien alalla. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että tällaisilla määräyksillä on aikaisempaan verrattuna uudentyypistä sitovaa merkitystä sopimukseen sisältyvän neuvottelu- ja sanktiomenettelyn vuoksi, ja tämän takia sopimuksen ihmisoikeusmääräysten oli katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan (ks. PeVL 31/2001 vp).

Perustuslakivaliokunnan viimeksi mainitussa lausunnossa käsittelemän sopimuksen neuvottelu- ja sanktiomenettelyä koskevassa 96 artiklassa oli nimenomaisesti mainittu sopimuksen soveltamatta jättäminen viimeisenä keinona, jota voidaan käyttää tapauksessa, jossa toinen sopimuspuoli on rikkonut sopimuksen olennaiseksi osaksi määriteltyä ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta koskevaa sopimusmääräystä. Nyt kyseessä olevan sopimuksen riitojenratkaisumekanismissa koskevassa 121 artiklassa ei mainita suoraan sopimuksen soveltamisen keskeyttämistä toimenpiteenä, johon voitaisiin ryhtyä, jos toinen sopimuspuoli rikkoo olennaisesti sopimusta. Edellä mainittuun 121 artiklaan sisältyvä riitojenratkaisua koskeva sopimusmääräys on siten kirjoitettu heikompaan muotoon kuin mitä perustuslakivaliokunnan lausunnossaan tarkoittama neuvottelu- ja sanktiomenettelyä koskeva määräys oli kirjoitettu.

Hallituksen käsityksen mukaan nyt kyseessä olevan sopimuksen 121 artikla mahdollistaa kuitenkin valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 33/1980) 60 artiklassa tarkoitetun valtiosopimuksen rikkomisesta johtuvan sopimuksen soveltamisen keskeyttämisen kokonaisuudessaan tai osaksi. Lisäksi on otettava huomioon, että kyseisessä 121 artiklassa määrätään, että sopimuksen olennaisena rikkomisena pidetään sen olennaisiksi osiksi määriteltyjen sopimusmääräysten rikkomista. Tämän vuoksi valtioneuvosto katsoo, että sopimuksen 121 artiklan määräysten soveltaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa sopimuksen olennaiseksi osaksi määritellyllä 2 artiklalla on perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (ks. PeVL 31/2001 vp) tarkoittamaa uudentyypistä sitovaa merkitystä ja tämän vuoksi sopimuksen ihmisoikeusmääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Myös joukkotuhousteiden leviämisen estämistä koskevan 5 artiklan 1 kohta on määriteltävä sopimuksen olennaiseksi osaksi. Kyseisen sopimusmääräyksen rikkomisesta on kyse sopimuksen olennaisesta rikkomisesta, joka mahdollistaa sopimuksen 121 artiklan mukaisen neuvottelu- ja sanktiomenettelyn käytön. Näin ollen kyseisellä määräyksellä voidaan yllä selostettujen perusteluiden valossa arvioida olevan perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 31/2001 vp tarkoitettua sitovaa merkitystä, minkä vuoksi niiden olisi katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuspuolet velvoitetaan 5 artiklan toisen kohdan b alakohdassa myös ylläpitämään tehokasta kansallista vientivalvontajärjestelmää, mukaan lukien siihen sisältyvät rikosoikeudelliset seuraamukset. Yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksena rangaistava teko ja siitä seuraava rangaistus tulee määritellä lain tasolla. Näin ollen kyseinen sopimusmääräys, joka velvoittaa tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän ylläpitämiseen rikosoikeudellisine seurauksineen, kuuluu lainsäädännön alaan. Kyseinen sopimusmääräys ei kuitenkaan edellytä kansallisia lainsäädäntötoimia. Vientivalvonnasta on myös annettu laintasoista kansallista sääntelyä laissa kaksikäyttötuotteiden valvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012).

Sopimuksen 25 artiklassa Euroopan unioni sitoutuu sopimuksen voimaan tultua soveltamaan Irakin palveluihin tai palveluntarjoajiin sen GATS-sopimuksen erityisten sitoumusten mukaista kohtelua. Siltä osin, kuin artiklan määräys koskee kuljetuspalveluja, sisältää määräys myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvaa sääntelyä, johon liittyy muun muassa joukkoliikennelain (869/2009) 2 luku ja lain kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä (693/2006) 3 luku. Artikla ei kuitenkaan edellytä lainsäädännön muuttamista.

Muuttoliikettä ja turvapaikka-asioita koskevaa yhteistyötä käsittelevän 105 artiklan osalta lainsäädännön alaan kuuluu 3 kohdan a ja b alakohdat, joissa määrätään sopimuspuolten velvollisuudesta ottaa takaisin toisen sopimuspuolen alueelle laittomasti pyrkivät ja sopimuspuolen alueella laittomasti oleske-

levat kansalaisensa. Edellä mainitun 105 artiklan 4 kohdassa määrätään lisäksi sopimuspuolten velvollisuudesta antaa kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyysasiakirjat heidän takaisinottoaan varten. Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Matkustusoikeuden osoittamiseksi myönnettävistä asiakirjoista säädetään passilaissa (671/2006). Kohdasta sisältää näin ollen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Edellä mainitut kohdat eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Hallituksen esityksen liitteeksi ei ole otettu lainkaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen liitteitä 1-3, joiden sisältöä on kuitenkin selostettu yksityiskohtaisissa perusteluissa. Vakiintuneen käytännön mukaan eduskunta hyväksyy kansainväliset sopimukset kokonaisuudessaan (ks. esim. PeVL 13/2008 vp, s. 3/II ja PeVL 5/2007 vp, s. 4—5), mikä vastaa myös perustuslain 94 §:n 1 momentin sanamuotoa. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että ei ole ehdotonta estettä sille, että eduskunnan hyväksyminen rajataan joissakin tilanteissa koskemaan vain eduskunnan hyväksymistä vaativia velvoitteen määräyksiä. Valiokunnan mielestä tällaisesta poikkeuksellisesta tilanteesta voi olla kyse ainoastaan, jos eduskunnan hyväksymistä vaativa velvoitteen osa muodostaa sen muista osista selvästi erillisen ja niistä niin teknisesti kuin asiallisesti riippumattoman kokonaisuuden. Eduskunnan hyväksymisen ulkopuolelle teknisesti rajattavissa oleviin velvoitteen osiin ei voi sisältyä lainsäädännön alaan kuuluvia - eikä niihin vaikuttavia - tai muutoin eduskunnan hyväksymistä vaativia määräyksiä (PeVL 18/2002 vp ja PeVL 16/2008 vp).

Kyseessä olevat, hallituksen esityksen ulkopuolelle jätetyt, liitteet ovat luonteeltaan lähinnä teknisiä. Liitteiden jättämistä hallituksen esityksen ulkopuolelle voidaan perustella myös sillä, että eduskunta hyväksyy sekasopimukset vakiintuneen käytännön mukaan vain niiltä osin kuin ne kuuluvat Suo-

men toimivaltaan. Nyt kyseessä olevat liitteet eivät vaadi eduskunnan hyväksyntää, koska ne kuuluvat unionin toimivaltaan.

Edellä sanotun mukaisesti hallituksen käsityksen mukaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen liitteet 1-3 muodostavat siten sellaisen edellä selostetun perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisen teknisesti ja asiallisesti eriyvän osion, joka ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia - eikä niihin vaikuttavia - tai muutoin eduskunnan hyväksymistä vaativia määräyksiä, joka voidaan jättää hallituksen esityksen ulkopuolelle.

Muut sopimuksen määräykset ovat lähinnä yleispiirteisiä, yhteistyötä koskevia velvoitteita, joiden ei vakiintuneen käytännön mukaan katsota vaikuttavan Suomen kansainvälisen velvoitteen sisältöön tai laajuuteen.

4.2 Käsittelyjärjestys

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislaisi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä Brysselissä 11 päivänä toukokuuta 2012 tehdyn sopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1§

Kumppanuudesta ja yhteistyöstä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin tasavallan välillä Brysselissä 11 päivänä toukokuuta 2012 tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2§

Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2013

Pääministerin estyneenä ollessa, ulkoasiainministeri

ERKKI TUOMIOJA

Ulkoasiainneuvos *Helena Tuuri*

Sopimusteksti

EUROOPAN UNIONIN JA
SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ
IRAKIN TASAVALLAN
KUMPPANUUS- JA YHTEISTYÖSOPIMUS

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

TŠEKIN TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

VIRON TASAVALTA,

IRLANTI,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

ITALIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

UNKARIN TASAVALTA,

MALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen
sopimuspuolet, jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'unioni',

sekä

IRAKIN TASAVALTA, jäljempänä 'Irak',

jäljempänä yhdessä 'sopimuspuolet', jotka

OTTAVAT HUOMIOON unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin väliset siteet ja yhteiset arvot,

TUNNUSTAVAT, että unioni ja sen jäsenvaltiot sekä Irak haluavat lujittaa näitä siteitä ja kehittää kauppaa ja yhteistyötä poliittisen vuoropuhelun tuella,

OTTAVAT HUOMIOON, että sopimuspuolet pitävät tärkeänä noudattaa Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan tavoitteita ja periaatteita ja kunnioittaa ihmisoikeuksia, demokratian periaatteita sekä poliittisia ja taloudellisia vapauksia, joihin kumppanuus erityisesti perustuu,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa vahvistettuihin demokratian periaatteisiin, ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin,

TUNNUSTAVAT kestävän ja sosiaalisen kehityksen suuren merkityksen ja sen, että tämän kehityksen olisi edettävä samaa tahtia taloudellisen kehityksen kanssa,

TUNNUSTAVAT sopimuspuolten yhteistyön lisäämisen merkityksen ja yhteisen tahtonsa lujittaa, syventää ja monipuolistaa suhteitaan yhteistä etua koskevilla aloilla suvereniteettia, yhdenvertaisuutta, syrjimättömyyttä, oikeusvaltiota, hyvää hallintotapaa ja luonnonympäristöä kunnioittaen ja keskinäiseen etuun perustuen,

TUNNUSTAVAT tarpeen tukea Irakin pyrkimyksiä jatkaa poliittisia uudistuksia ja talouden elvyttämistä ja uudistamista sekä köyhän ja vähäosaisen väestönsan elinolosuhteiden parantamista,

TUNNUSTAVAT tarpeen vahvistaa naisten asemaa politiikassa, yhteiskunnassa ja sosiaalisen elämän, talouden ja kulttuurin aloilla sekä torjua syrjintää,

HALUAVAT luoda suotuisat olosuhteet kaupan huomattavalle kehittämiselle ja monipuolistamiselle unionin ja Irakin välillä ja lisätä yhteistyötä talouden, kaupan, sijoitusten, tieteen ja teknologian sekä kulttuurin aloilla,

PYRKIVÄT edistämään kauppaa ja sijoituksia sekä sopimuspuolten välisiä sopuisia taloudellisia suhteita markkinatalouden periaatteiden pohjalta,

OTTAVAT HUOMIOON tarpeen luoda suotuisat olosuhteet liiketoiminnan ja sijoitusten edistämiseksi,

OVAT TIETOISIA tarpeesta parantaa liike- ja sijoitustoiminnan edellytyksiä sekä yritysten perustamiseen, työvoimaan, palvelujen tarjoamiseen ja pääomien liikkeisiin liittyviä edellytyksiä,

OTTAVAT HUOMIOON sopimuspuolten oikeuden säännellä palvelujen tarjoamista alueillaan ja taata oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvien perusteltujen tavoitteiden saavuttaminen,

OTTAVAT HUOMIOON sitoumuksensa käydä kauppaa Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehdyn Marrakeshin sopimuksen, jäljempänä 'WTO-sopimus', mukaisesti ja sen, että Irakin liittyminen kyseiseen sopimukseen on molempien edun mukaista,

TUNNUSTAVAT kehitysmaiden erityistarpeet WTO:ssa,

TUNNUSTAVAT, että terrorismi, järjestäytynyt rikollisuus, rahanpesu ja huumekauppa ovat vakavia uhkia kansainväliselle vakaudelle ja turvallisuudelle sekä sopimuspuolten yhteistyön tavoitteiden saavuttamiselle,

PANEVAT MERKILLE alueellisen yhteistyön edistämisen ja vahvistamisen tärkeyden,

VAHVISTAVAT, että sopimuksen ne määräykset, jotka kuuluvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston soveltamisalaan, sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia erillisinä sopimuspuolina eivätkä osana Euroopan unionia, ellei Euroopan unioni ilmoita Irakille, että määräykset sitovat jompaakumpaa valtiota osana Euroopan unionia Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta koskevan pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti, ja että sama koskee Tanskaa Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan N:o 22 mukaisesti,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 ARTIKLA

Kumppanuuden perustaminen

1. Perustetaan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Irakin välinen kumppanuus.
2. Kumppanuuden tavoitteena on
 - a) luoda asianmukaiset puitteet sopimuspuolten väliselle poliittiselle vuoropuhelulle, jolla mahdollistetaan poliittisten suhteiden kehittäminen;
 - b) edistää kauppaa ja sijoituksia sekä sopimuspuolten välisiä sopuisia taloudellisia suhteita niiden kestävän taloudellisen kehityksen tukemiseksi; ja
 - c) luoda perusta lainsäädännölliselle, taloudelliselle, sosiaaliselle sekä rahoitus- ja kulttuurialan yhteistyölle.

2 ARTIKLA

Perusta

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa määriteltyjen demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on molempien sopimuspuolten sisä- ja ulkopoliitiikan lähtökohta ja tämän sopimuksen olennainen osa.

I OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU JA YHTEISTYÖ
ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN ALALLA

3 ARTIKLA

Poliittinen vuoropuhelu

1. Sopimuspuolet aloittavat säännöllisen poliittisen vuoropuhelun. Se vahvistaa niiden välisiä suhteita, edistää kumppanuuden kehittämistä ja lisää molempipuolista ymmärtämystä ja solidaarisuutta.
2. Poliittiseen vuoropuheluun kuuluvat kaikki yhteistä etua koskevat aiheet, erityisesti rauha, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kansallinen vuoropuhelu ja sovinto, demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet, hyvä hallintotapa sekä alueellinen vakaus ja yhdentyminen.
3. Poliittista vuoropuhelua käydään vuosittain sekä ministerien että johtavien virkamiesten tasolla.

4 ARTIKLA

Terrorismin torjunta

Sopimuspuolet vahvistavat terrorismin vastaisen toiminnan merkityksen ja sopivat tekevänsä yhteistyötä terroritekojen estämiseksi ja tukahduttamiseksi kansainvälisten sopimusten, kansainvälisten ihmisoikeuksien, humanitaarisen oikeuden ja pakolaisoikeuden sekä omien lakiensa ja määräystensä mukaisesti. Tämä tapahtuu erityisesti:

- a) Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 (2001) ja muiden asiaa koskevien Yhdistyneiden kansakuntien päätöslauselmien, Yhdistyneiden kansakuntien terrorismin vastaisen strategian sekä kansainvälisten sopimusten ja välineiden täysimääräisen täytäntöönpanon yhteydessä;
- b) vaihtamalla tietoja terroristiryhmistä ja niiden tukiverkostoista kansainvälisen ja kansallisen oikeuden säännösten mukaisesti; ja
- c) vaihtamalla näkemyksiä terrorismin torjuntakeinoista ja -menetelmistä, myös niihin liittyvistä teknisistä seikoista ja koulutuksesta, ja vaihtamalla terrorismin ehkäisemiseen liittyviä kokemuksia.

Sopimuspuolet ovat edelleen sitoutuneita tavoitteeseen saavuttaa yhteisymmärrys Yhdistyneiden kansakuntien kattavasta kansainvälistä terrorismia koskevasta yleissopimuksesta mahdollisimman pian.

Sopimuspuolet ovat syvästi huolissaan terroritekoihin yllyttämisestä ja korostavat sitoutumistaan ryhtyä kaikkiin kansainvälisen ja kansallisen oikeuden säännösten mukaisiin tarpeellisiin ja tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin tällaisesta yllyttämisestä aiheutuvan uhan pienentämiseksi.

5 ARTIKLA

Joukkotuhoseiden leviämisen estäminen

Sopimuspuolet katsovat, että joukkotuhoseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä. Tästä syystä sopimuspuolet sopivat tekensä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen panemalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseriisunta- ja asesulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattamalla niitä sekä muita asiaa koskevia kansainvälisiä velvoitteita täysimääräisesti. Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tämä määräys on sopimuksen olennainen osa.

Sopimuspuolet sopivat myös tekensä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen

- a) toteuttamalla toimia kaikkien muiden asiaan liittyvien kansainvälisten sopimusten allekirjoittamiseksi, ratifioimiseksi tai niihin liittymiseksi tapauksesta riippuen ja niiden panemiseksi kaikilta osin täytäntöön;
- b) luomalla tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän, jolla valvotaan joukkotuhoseisiin liittyvien tavaroiden vientiä ja kauttakulkua, mukaan lukien kaksikäyttötekniikan loppukäytön valvonta, ja johon sisältyy tehokkaita seuraamuksia vientivalvonnan laiminlyömisestä.

Sopimuspuolet sopivat käyvänsä säännöllistä poliittista vuoropuhelua edellä kuvattujen sopimuksen osien täydentämiseksi ja vahvistamiseksi.

6 ARTIKLA

Pienaseet ja kevyet aseet

1. Sopimuspuolet tunnustavat, että pienaseiden ja kevyiden aseiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laitton tuotanto, siirto ja liikkuminen sekä niiden liiallinen keskittyminen, huono hallinnointi, riittämättömästi turvatut varastot ja valvoton leviäminen ovat edelleenkin vakava uhka rauhalle ja kansainväliselle turvallisuudelle.
2. Sopimuspuolet sopivat noudattavansa olemassa olevista kansainvälisistä sopimuksista ja Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmista johtuvia velvoitteitaan pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjumiseksi sekä muihin alan kansainvälisiin välineisiin, kuten pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden ehkäisemistä, torjumista ja poistamista koskevaan Yhdistyneiden kansakuntien toimintaohjelmaan, perustuvia sitoumuksiaan ja panevansa ne täysimääräisesti täytäntöön.
3. Sopimuspuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä ja varmistamaan pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjuntaa koskevien toimien koordinoinnin, täydentävyyden ja synergian maailmanlaajuisella, alueellisella, osa-alueellisella ja kansallisella tasolla sekä sopivat tähän sitoumukseen liittyvän ja sitä vahvistavan säännöllisen poliittisen vuoropuhelun aloittamisesta.

7 ARTIKLA

Kansainvälinen rikostuomioistuin

1. Sopimuspuolet vahvistavat, etteivät vakavimmat koko kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset saa jäädä rankaisematta ja että niiden osalta on varmistettava tehokas syytteeseenpano kansallisen tai kansainvälisen tason toimenpitein.
2. Sopimuspuolet tunnustavat, ettei Irak vielä ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön sopimusvaltio mutta että Irak harkitsee mahdollisuutta liittyä siihen tulevaisuudessa. Siinä tapauksessa Irak ryhtyy toimiin Rooman perussääntöön ja siihen liittyviin sopimuksiin liittymiseksi sekä niiden ratifioimiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.
3. Sopimuspuolet aikovat määrätietoisesti tehdä yhteistyötä tässä asiassa muun muassa jakamalla asiaa koskevan kansainvälisen oikeuden edellyttämien lainsäädännöllisten muutosten tekemisestä saatuja kokemuksia.

II OSASTO

KAUPPA JA SJOITUKSET

I JAKSO

TAVARAKAUPPA

I LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

8 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sopimuspuolten väliseen tavarakauppaan.

9 ARTIKLA

Tullit

Tässä luvussa 'tullilla' tarkoitetaan kaikkia tulleja ja muita maksuja, joita sovelletaan tavarantoonissa, viennissä tai niiden yhteydessä, mukaan lukien kaikki tuontiin tai vientiin sovellettavat tai niiden yhteydessä kannettavat lisäverot tai -maksut. Tulli ei sisällä mitään seuraavista:

- a) 11 artiklan mukaista sisäistä veroa vastaava maksu;
- b) tämän sopimuksen II osaston I jakson II luvun mukainen tulli;
- c) tullitariffeja ja kauppaa koskevan vuoden 1994 yleissopimuksen, jäljempänä 'GATT 1994', VI, XVI ja XIX artiklan, tullitariffeja ja kauppaa koskevan vuoden 1994 yleissopimuksen VI artiklan soveltamisesta tehdyn WTO-sopimuksen, tukia ja tasoitustulleja koskevan WTO-sopimuksen, WTO:n suojalausekesopimuksen, WTO:n maataloussopimuksen 5 artiklan tai WTO:n riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen, jäljempänä 'DSU-sopimus', mukainen tulli;
- d) sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön ja GATT 1994:n VIII artiklan ja sen huomautusten ja lisämääräysten mukainen palkkio tai muu maksu.

10 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Sopimuspuolet myöntävät toisilleen suosituimmuuskohtelun GATT 1994:n I.1 artiklan ja sen huomautusten ja lisämääräysten mukaisesti.
2. Edellä olevan 1 kohdan määräyksiä ei sovelleta seuraaviin:
 - a) etuudet, jotka myönnetään tulliliiton tai vapaakauppa-alueen perustamiseen GATT 1994:n mukaisesti tai tällaisen tulliliiton tai vapaakauppa-alueen perustamisen nojalla;
 - b) etuudet, jotka myönnetään tietyille maille GATT 1994:n ja muiden kehitysmaita suosivien kansainvälisten järjestelyjen mukaisesti.

11 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

Sopimuspuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen sopimuspuolen tavaroille GATT 1994:n III artiklan ja sen huomautusten ja lisämääräysten mukaisesti. Tätä varten GATT 1994:n III artikla ja sen huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

12 ARTIKLA

Tullipolitiikka

1. Irakista peräisin oleviin, unioniin tuotaviin tuotteisiin sovelletaan unionin suosituimmuustullia. Irakista peräisin oleviin, unioniin tuotaviin tuotteisiin ei sovelleta tulleja, jotka ylittävät GATT 1994:n I artiklan mukaisesti WTO:n jäsenistä olevaan tuontiin sovellettavat tullit.
2. Tuotaessa unionista peräisin olevia tuotteita Irakiin niistä ei kanneta tulleja, jotka ylittävät tuontitavaroihin sovellettavan jälleenrakennusmaksun, joka on tällä hetkellä 8 prosenttia.
3. Sopimuspuolet sopivat, että ennen kuin Irak liittyy WTO:hon, ne voivat muuttaa tuontiin sovellettavia tulleja neuvoteltuaan asiasta keskenään.

4. Jos tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Irak ryhtyy yleisesti soveltamaan tuontiin tullinalennuksia ja erityisesti WTO:ssa käydyistä tullineuvotteluista johtuvia alennuksia, näitä alennettuja tulleja sovelletaan unionista peräisin olevaan tuontiin ja ne korvaavat perustullin tai jälleenrakennusmaksun kyseisten alennusten soveltamispäivästä alkaen.

13 ARTIKLA

Asiaa koskevien GATT 1994:n määräysten soveltaminen

GATT 1994:n seuraavat artiklat sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi, ja niitä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvin osin:

- a) V artikla sekä sen huomautukset ja lisämääräykset;
- b) VII artiklan 1, 2 ja 3 kohta, 4 kohdan a, b ja d alakohta sekä 5 kohta, mukaan lukien artiklaa koskevat huomautukset ja lisämääräykset sekä ja GATT 1994:n VII artiklan soveltamista koskeva WTO-sopimus;
- c) VIII artikla ja sen huomautukset ja lisämääräykset;
- d) IX artikla;
- e) X artikla.

14 ARTIKLA**Harmonoitu tavarankuvaus**

Sopimuspuolten välisessä tavarakaupassa käytetään tavaroiden luokitusta, joka esitetään sopimuspuolten omissa tullinimikkeistöissä, joita tulkitaan Brysselissä 14 päivänä kesäkuuta 1983 tehdyn harmonoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaisen harmonoidun järjestelmän mukaisesti.

15 ARTIKLA**Tavaroiden väliaikainen maahantuonti**

Sopimuspuoli myöntää toiselle sopimuspuolelle vapautuksen väliaikaisesti maahantuotujen tavaroiden tuontimaksuista ja -tulleista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta molempia sopimuspuolia sitovista, tavaroiden väliaikaista maahantuontia koskevista kansainvälisistä yleissopimuksista johtuvien oikeuksien ja velvoitteiden soveltamista. Väliaikaista maahantuontimenettelyä sovellettaessa otetaan huomioon ehdot, joiden mukaisesti sopimuspuolet ovat hyväksyneet tällaisista yleissopimuksista johtuvat velvoitteet.

16 ARTIKLA

Määrällisten rajoitusten kieltäminen

Unionin ja Irakin on tämän sopimuksen tultua voimaan poistettava keskinäisestä kaupastaan kaikki tuonti- ja vientirajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus, GATT 1994:n XI artiklan ja sen huomautusten ja lisämääräysten mukaisesti, eivätkä ne saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaisia rajoituksia tai toimenpiteitä. Tätä varten GATT 1994:n XI artikla ja sen huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

17 ARTIKLA

Vientitullit

Sopimuspuoli ei saa pitää voimassa tai ottaa käyttöön toiselle sopimuspuolelle suuntautuvaan tavaran vientiin sovellettavia tai siihen liittyviä tulleja, veroja tai muita palkkioita tai maksuja. Sopimuspuoli ei saa pitää voimassa tai ottaa käyttöön toiselle sopimuspuolelle suuntautuvaan tavaran vientiin sovellettavia sisäisiä veroja, palkkioita tai maksuja, jotka ylittävät vastaavia sisäiseen myyntiin tarkoitettuja tavaroita koskevat sisäiset verot, palkkiot tai maksut.

II LUKU

KAUPAN SUOJAKEINOJA KOSKEVAT SOPIMUKSET

18 ARTIKLA

Polkumyynti

1. Mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolia ottamasta käyttöön polkumyynti- tai tasoitustoimenpiteitä GATT 1994:n VI artiklan ja sen huomautusten ja lisämääräysten, vuonna 1994 tehdyn tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklan soveltamisesta tehdyn sopimuksen sekä tukia ja tasoitustoimenpiteitä koskevan WTO-sopimuksen mukaisesti.
2. Tähän artiklaan ei sovelleta tämän sopimuksen II osaston VI jakson määräyksiä.

19 ARTIKLA**Suojatoimenpiteet**

1. Mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolia ottamasta käyttöön GATT 1994:n XIX artiklan ja suojatoimenpiteitä koskevan WTO-sopimuksen mukaisia toimenpiteitä.
2. Tähän artiklaan ei sovelleta tämän sopimuksen II osaston VI jakson määräyksiä.

III LUKU**POIKKEUKSET****20 ARTIKLA****Yleiset poikkeukset**

GATT 1994:n XX artiklaa, sen huomautukset ja lisämääräykset mukaan lukien, ja GATT 1994:n XXI artiklaa, jotka sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi, sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvien osin.

IV LUKU

MUUT KUIN TULLEIHIN LIITTYVÄT ASIAT

21 ARTIKLA

Teolliset standardit, tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Suhde kaupan teknisiä esteitä koskevaan WTO-sopimukseen

Tähän sopimukseen sisällytettävän ja sen osaksi otettavan kaupan teknisiä esteitä koskevan WTO-sopimuksen, jäljempänä 'TBT-sopimus', määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvien osin.

2. Soveltamisala

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen, sellaisina kuin ne on määritetty TBT-sopimuksessa, laatimiseen, käyttöönottoon ja soveltamiseen.

3. Tavoitteet

Teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen aloilla tehtävän sopimuspuolten yhteistyön tavoitteena on

- a) välttää tai vähentää kaupan teknisiä esteitä kaupan helpottamiseksi sopimuspuolten välillä;
- b) edistää tuotteiden pääsyä toistensa markkinoille parantamalla tuotteiden turvallisuutta, laatua ja kilpailukykyä;
- c) edistää kansainvälisten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen, alakohtaiset erityistoimenpiteet mukaan lukien, nykyistä laajempaa noudattamista sekä kansainvälisten parhaiden käytäntöjen soveltamista niitä laadittaessa;
- d) varmistaa TBT-sopimuksen määräysten mukaisesti, että standardien ja teknisten määräysten laatiminen, käyttöönotto ja soveltaminen on avointa eikä luo tarpeettomia kaupan esteitä sopimuspuolten välille;
- e) luoda Irakiin teknisen sääntelyn, standardoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, akkreditoinnin, metrologian ja markkinavalvonnan edellyttämä infrastruktuuri;
- f) kehittää toimivat yhteydet standardoinnista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista ja sääntelystä Irakissa ja unionissa vastaavien elinten välille;

- g) edistää Irakissa toimivien elinten osallistumista kansainvälisten standardointielinten ja TBT-komitean toimintaan.
4. Tekniset määräykset, standardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt
- a) Sopimuspuolet varmistavat, ettei laadita, oteta käyttöön eikä sovelleta sellaisia teknisiä määräyksiä, standardeja ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, joiden tarkoituksena tai seurauksena on tarpeettomien esteiden luominen sopimuspuolten väliselle kaupalle, jollei TBT-sopimuksen määräyksistä muuta johdu.
 - b) Sopimuspuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistamaan standardejaan, teknisiä määräyksiään ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjään.
5. Avoimuus ja ilmoittaminen
- a) Sopimuspuolten välillä sovelletaan TBT-sopimuksessa määrättyjä velvoitteita vaihtaa tietoja teknisistä määräyksistä, standardeista ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä.
 - b) Sopimuspuolet sopivat vaihtavansa yhteysviranomaisten kautta tietoja seikoista, joilla saattaa olla merkitystä niiden kauppasuhteille, mukaan lukien nopeat hälytykset, tieteelliset lausunnot ja tapahtumat.
 - c) Sopimuspuolet voivat tehdä yhteistyötä yhteysviranomaisten perustamisessa ja niiden toiminnan ylläpitämisessä sekä yhteisten tietokantojen perustamisessa ja ylläpitämisessä.

V LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET

22 ARTIKLA

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

1. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä terveys- ja kasvinsuojelutoimien alalla edistääkseen kauppaa ja suojellakseen samalla ihmisten, eläinten ja kasvien elämää tai terveyttä. Tähän sopimukseen sisällytettävän ja sen osaksi otettavan WTO:n terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen, jäljempänä 'SPS-sopimus', määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten välillä soveltuvien osin.
2. Sopimuspuolet voivat pyynnöstä yksilöidä erityisten terveys- ja kasvinsuojelutoimien soveltamisesta mahdollisesti syntyviä ongelmia ja käsitellä niitä molemminpuolisesti hyväksyttävien ratkaisujen löytämiseksi.

II JAKSO

PALVELUKAUPPA JA SJOITTAUTUMINEN

23 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tässä jaksossa vahvistetaan järjestelyt, joita tarvitaan palvelukaupan ja sijoittautumisen asteittaiseksi vapauttamiseksi sopimuspuolten välillä.
2. Tätä jaksoa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan ja sijoittautumiseen missä tahansa taloudellisessa toiminnassa seuraavia lukuun ottamatta:
 - a) ydinaineiden louhinta, valmistus ja jalostus;
 - b) aseiden ja ampuma- ja sotatarvikkeiden tuotanto tai kauppa;
 - c) audiovisuaalipalvelut ja kulttuuripalvelut;
 - d) koulutuspalvelut;

- e) terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut;
- f) kansallinen meriliikenteen kabotaasi;
- g) lentoliikennepalvelut ja lentoliikenteen liitännäispalvelut lukuun ottamatta seuraavia:
 - i) ilma-alusten korjaus- ja huoltotoimet, joiden ajaksi lentokone poistetaan liikenteestä;
 - ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään liittyvät palvelut;
 - iv) maahuolintapalvelut;
 - v) ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen;
 - vi) lentokenttäpalvelut; ja
- h) avaruusliikenteen palvelut.

3. Tämän jakson määräysten ei voida tulkita johtavan minkäänlaisiin julkisia hankintoja koskeviin velvoitteisiin.
4. Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta sopimuspuolten myöntämiin tukiin.
5. Sopimuspuolet säilyttävät tämän jakson määräysten mukaisesti oikeuden säännellä ja ottaa käyttöön uusia säännöksiä perusteltujen toimintapoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

24 ARTIKLA

Määritelmät

Tätä jaksoa sovellettaessa

- a) 'unionin luonnollisella henkilöllä' tarkoitetaan henkilöä, joka on unionin jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan kyseisen valtion kansalainen, ja 'Irakin luonnollisella henkilöllä' tarkoitetaan henkilöä, joka on Irakin lainsäädännön mukaan Irakin kansalainen;
- b) 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan mitä tahansa sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tavoittelemiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa oikeussubjektia, mukaan lukien yhtiöt, säätiöt, henkilöyhtiöt, yhteisyritykset, yksityiset elinkeinonharjoittajat tai yhdistykset;

- c) 'unionin oikeushenkilöllä' tai 'Irakin oikeushenkilöllä' tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on perustettu unionin jäsenvaltion tai Irakin lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka alueella, jolla sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta, tai Irakin alueella. Jos oikeushenkilöllä on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka alueella, jolla sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta, tai Irakin alueella, sitä ei katsota unionin oikeushenkilöksi tai Irakin oikeushenkilöksi, ellei sen toiminta liity tosiasiallisesti ja jatkuvasti unionin tai Irakin talouteen;
- d) sen estämättä, mitä c kohdassa määrätään, myös unionin tai Irakin ulkopuolelle sijoittautuneet meriliikenneyhtiöt, jotka ovat unionin jonkin jäsenvaltion tai Irakin kansalaisten määräysvallassa, hyötyvät tämän sopimuksen määräyksistä, jos niiden alukset on rekisteröity asianomaisen maan lainsäädännön mukaisesti kyseisessä unionin jäsenvaltiossa tai Irakissa ja ne purjehtivat unionin jäsenvaltion tai Irakin lipun alla;
- e) 'taloudelliseen toimintaan' ei sisälly julkista valtaa käytettäessä toteutettu toiminta eli toiminta, jota ei toteuteta kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;

- f) 'tytäryhtiöllä' tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on toisen oikeushenkilön tosiasiallisessa määräysvallassa;
- g) oikeushenkilön 'sivuliikkeellä' tarkoitetaan liiketoimintayksikköä, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa mutta jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, kuten emoyhtiön sivutoimipaikkaa, jolla on oma johto ja käytännön valmiudet käydä liikeneuvotteluja kolmansien osapuolten kanssa siten, että näiden kolmansien osapuolten ei tarvitse olla suoraan yhteydessä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tarvittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän sivutoimipaikan muodostavan liiketoimintayksikön kanssa;
- h) sopimuspuolen 'palveluntarjoajalla' tarkoitetaan sopimuspuolen kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka aikovat tarjota tai tarjoavat palveluja;
- i) 'palvelukaupalla' tarkoitetaan palvelujen tarjoamista jollakin seuraavista tavoista:
 - i) sopimuspuolen alueelta toisen sopimuspuolen alueelle;
 - ii) sopimuspuolen alueella toisen sopimuspuolen palvelunkäyttäjälle;
 - iii) siten, että sopimuspuolen palveluntarjoaja tarjoaa palveluja sijoittautumalla toisen sopimuspuolen alueelle;
 - iv) siten, että sopimuspuolen palveluntarjoaja tarjoaa palveluja toisen sopimuspuolen alueella olevien luonnollisten henkilöiden kautta;

- j) 'toimenpiteellä' tarkoitetaan mitä tahansa sopimuspuolen toimenpidettä, joka voi olla lain, määräyksen, säännön, menettelyn, päätöksen tai hallinnollisen toimen muodossa tai missä tahansa muussa muodossa;
- k) 'sopimuspuolen käyttöön ottamilla tai voimassa pitämällä toimenpiteillä' tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden toteuttajina ovat
 - i) keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet ja viranomaiset; ja
 - ii) julkishallinnon ulkopuoliset elimet niiden käyttäessä keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;
- l) 'palveluilla' tarkoitetaan kaikkien alojen kaikkia palveluita lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja;
- m) 'sijoittautumisella' tarkoitetaan kaikkea liike- tai ammattitoimintaan liittyvää sijoittautumista seuraavilla tavoilla:
 - i) oikeushenkilön perustaminen, hankinta tai ylläpitäminen; tai
 - ii) sivuliikkeen tai edustuston perustaminen tai ylläpitäminen

sopimuspuolen alueella taloudellista toimintaa varten;

- n) sopimuspuolen 'sijoittajalla' tarkoitetaan kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka aikovat harjoittaa tai harjoittavat taloudellista toimintaa sijoittautumalla;
- o) 'julkista valtaa käytettäessä tarjotulla palvelulla' tarkoitetaan mitä tahansa palvelua, jota ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman palveluntarjoajan kanssa.

25 ARTIKLA

1. Tämän sopimuksen tultua voimaan unioni soveltaa Irakin palveluihin tai palveluntarjoajiin unionin ja sen jäsenvaltioiden kansallista kohtelua ja markkinoille pääsyä koskevan luettelon mukaista kohtelua palvelukaupan yleissopimuksen, jäljempänä 'GATS-sopimus', mukaisesti.

2. Jollei 3 kohdasta muuta johdu, Irakin on sopimuksen tultua voimaan myönnettävä unionin palvelualojen ja muiden kuin palvelualojen palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille kohtelu, joka on vähintään yhtä edullinen kuin Irakin vastaaville palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille tai jonkin kolmannen maan vastaaville palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myönnetty kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi.

3. Irak voi muuttaa unionin palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myönnettävää kohtelua soveltamalla siihen ehtoja ja rajoituksia, jotka johtavat Irakin omille vastaaville palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myönnettyä kohtelua epäedullisempaan kohteluun. Tällaisen muutoksen on täytettävät seuraavat ehdot:

- a) unionin palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myönnettävän kohtelun on oltava vähintään yhtä edullinen kuin Irakin jonkin kolmannen maan vastaaville palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille myöntämä kohtelu;

- b) Irakin on ilmoitettava tällaisesta aikomuksesta Euroopan unionin komissiolle, jäljempänä 'komissio', neljä kuukautta ennen tällaisten ehtojen aiottua käyttöönottopäivää. Irakin on komission pyynnöstä toimitettava yksityiskohtaiset tiedot aiottujen ehtojen ja rajoitusten käyttöönoton perusteluista. Unionin katsotaan hyväksyneen nämä ehdot ja rajoitukset, jos Irakille ei lähetetä ilmoitusta kahdeksan viikon kuluessa;
 - c) ehdotetut ehdot ja rajoitukset toimitetaan yhteistyökomitean tutkittaviksi ja hyväksyttäviksi, jos sopimuspuoli tätä pyytää.
4. Liittyttyään WTO:hon Irak soveltaa GATS-sopimukseen kuuluvan erityissitoumuksia koskevan luettelon mukaista kohtelua myös unionin palveluihin ja palveluntarjoajiin, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta etuihin, jotka perustuvat unionin palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille tämän artiklan 2 kohdan nojalla myönnettyyn kohteluun.

26 ARTIKLA

1. Tämän jakson määräysten mukaisesti myönnettävää suosituimmuuskohtelua ei sovelleta veroetuihin, joita sopimuspuolet myöntävät tai aikovat tulevaisuudessa myöntää kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten perusteella, tai muihin verojärjestelyihin.
2. Tämän jakson määräyksiä ei saa tulkita esteeksi sille, että sopimuspuolet toteuttavat tai panevat täytäntöön toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää verojen välttäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämisestä tehtyjen sopimusten verotusta koskevien määräysten sekä muiden verojärjestelyjen tai kotimaisen verolainsäädännön mukaisesti.
3. Tämän jakson määräyksiä ei saa tulkita esteeksi sille, että jäsenvaltiot tai Irak erottelevat verolainsäädäntönsä asiaa koskevia määräyksiä soveltaessaan erilaisessa asemassa olevat veronmaksajat toisistaan, erityisesti näiden asuinpaikan perusteella.

27 ARTIKLA

Muut sopimukset

Mikään tässä jaksossa ei rajoita sopimuspuolten sijoittajien oikeuksia hyötyä sellaisesta mahdollisesti edullisemmasta kohtelusta, joka myönnetään nykyisen tai tulevan sijoituksia koskevan kansainvälisen sopimuksen perusteella, jonka sopimuspuolina on jokin unionin jäsenvaltio ja Irak.

28 ARTIKLA

Avoimuus

Sopimuspuoli vastaa viipymättä toisen sopimuspuolen pyyntöihin saada siltä tietoja sen yleisesti soveltamista toimenpiteistä tai kansainvälisistä sopimuksista, jotka liittyvät tai vaikuttavat tähän sopimukseen. Lisäksi kukin sopimuspuoli perustaa yhden tai useamman tiedotuspisteen, jotka pyynnöstä toimittavat tietoja kaikista tällaisista seikoista toisen sopimuspuolen palveluntarjoajille. Tällaiset tiedotuspisteet on lueteltu liitteessä 3. Tiedotuspisteiden ei tarvitse olla lakien ja määräysten tallettajia.

29 ARTIKLA

Poikkeukset

1. Tämän jakson määräyksiin sovelletaan tässä artiklassa vahvistettuja poikkeuksia. Sillä edellytyksellä, että toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sellaisten maiden välillä, joissa vallitsevat samankaltaiset olosuhteet, tai palvelukaupan peiteltyä rajoittamista, tämän jakson määräysten ei voida tulkita estävän sopimuspuolta ottamasta käyttöön tai soveltamasta toimenpiteitä, jotka

- a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden tai julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi;

- b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;
- c) ovat tarpeen sellaisten lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän jakson määräysten kanssa, mukaan lukien
 - i) harhaanjohtavien ja petollisten toimintatapojen ehkäiseminen ja puutteellisten palvelusopimusten seurauksista huolehtiminen;
 - ii) yksityishenkilöiden yksityisyyden suojaaminen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä yksityishenkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luottamuksellisuuden turvaaminen;
 - iii) turvallisuus;
- d) poikkeavat 25 artiklassa esitetyistä tavoitteista, edellyttäen että erilaisen kohtelun tarkoituksena on varmistaa välittömien verojen tehokas tai tasapuolinen määrääminen tai kantaminen toisen sopimuspuolen palvelujen tai palveluntarjoajien osalta;
- e) poikkeavat 25 artiklassa esitetyistä tavoitteista, edellyttäen että erilaisen kohtelun tarkoituksena on estää verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämisestä tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

2. Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta sopimuspuolten sosiaaliturvajärjestelmiin tai sellaiseen sopimuspuolen alueella harjoitettavaan toimintaan, joka liittyy, vaikkakin vain ajoittain, julkisen vallan käyttöön.
3. Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta sopimuspuolen työmarkkinoille pyrkiviä luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä myöskään kansalaisuutta taikka vakituista asumista tai työntekoa koskeviin toimenpiteisiin.
4. Tämän jakson määräykset eivät estä sopimuspuolta soveltamasta toimenpiteitä, joilla säädellään luonnollisten henkilöiden pääsyä sen alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan sen alueella, mukaan lukien toimenpiteet, joita tarvitaan sen rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja joilla varmistetaan luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuvuus niiden yli, edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta siten, että se tekisi tyhjäksi ne edut, joita toinen sopimuspuoli saa 25 artiklan mukaisesti, tai heikentäisi näitä etuja.
5. Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta keskuspankin, rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen raha- ja valuuttakurssipolitiikan yhteydessä toteuttamiin toimiin.
6. Tämän jakson määräysten ei voida tulkita estävän sopimuspuolta, sen julkiset elimet mukaan lukien, harjoittamasta toimintaa tai tarjoamasta palveluja yksinoikeudella alueellaan sopimuspuolen tai sen julkisten elinten lukuun taikka niiden takaamina tai niiden myöntämin varoin.
7. Tämän jakson määräykset eivät estä sopimuspuolia soveltamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen kolmannen maan pääsyä sopimuspuolen markkinoille koskevien toimenpiteiden kiertämisen estämiseksi tämän sopimuksen määräyksillä.

30 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Tämän jakson määräyksiä ei voida tulkita siten, että ne

- a) velvoittaisivat sopimuspuolta toimittamaan tietoja, joiden paljastamista se pitää tärkeiden turvallisuussetujensa vastaisina; tai
- b) estäisivät sopimuspuolta ryhtymästä toimenpiteisiin, joita se pitää välttämättöminä tärkeiden turvallisuussetujensa suojelemiseksi ja jotka
 - i) liittyvät taloudelliseen toimintaan, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen;
 - ii) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu;
 - iii) liittyvät aseiden ja ampuma- ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan ja muiden tavaroiden ja materiaalien kauppaan;

- iv) liittyvät kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen kannalta välttämättömiin julkisiin hankintoihin;
- v) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana; tai
- c) estäisivät sopimuspuolta ryhtymästä toimenpiteisiin, joilla se täyttää Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaisia velvoitteitaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

31 ARTIKLA

Palvelukaupan ja sijoittautumisen asteittainen vapauttaminen

Olosuhteiden salliessa ja Irakin liittyttyä WTO:hon yhteistyöneuvosto voi tehdä sopimuspuolille suosituksia palvelukaupan ja sijoittautumisen asteittaiseksi laajentamiseksi niiden välillä ja GATS-sopimuksen, erityisesti sen V artiklan, määräysten noudattamiseksi täysimääräisesti. Jos sopimuspuolet hyväksyvät suositukset, ne voivat saattaa ne voimaan keskinäisillä sopimuksilla.

III JAKSO

LIIKE- JA SIJOITUSTOIMINTAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

32 ARTIKLA

Sijoitusten edistäminen

Sopimuspuolet edistävät molempia hyödyttävien sijoitusten lisääntymistä luomalla suotuisamman ilmapiirin yksityisille sijoituksille.

33 ARTIKLA

Yhteysviranomaiset ja tietojenvaihto

Kumpikin sopimuspuoli nimeää yhteysviranomaisen helpottamaan sopimuspuolten välistä yhteydenpitoa yksityisiin sijoituksiin liittyvissä kaupan alan kysymyksissä. Sopimuspuolen pyynnöstä toisen sopimuspuolen yhteysviranomainen ilmoittaa kyseessä olevasta asiasta vastaavan viraston tai virkamiehen ja antaa tarvittavaa apua helpottaakseen yhteydenpitoa pyynnön esittäneen sopimuspuolen kanssa.

IV JAKSO

JUOKSEVAT MAKSUT JA PÄÄOMA

34 ARTIKLA

Tarkoitus ja soveltamisala

1. Sopimuspuolet pyrkivät juoksevien maksujen ja pääomanliikkeiden vapauttamiseen välillään kansainvälisten rahoituslaitosten puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisesti.
2. Tämän jakson määräyksiä sovelletaan kaikkiin sopimuspuolten välisiin juokseviin maksuihin ja pääomanliikkeisiin.

35 ARTIKLA

Vaihtotase

Sopimuspuolet sallivat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen määräysten mukaisesti kaikki vaihtotaseeseen liittyvät vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat maksut ja siirrot välillään.

36 ARTIKLA**Pääomatase**

Sopimuksen tultua voimaan sopimuspuolet sallivat pääoman vapaan liikkuvuuden sellaisissa suorissa sijoituksissa, jotka on tehty vastaanottavan maan lainsäädännön mukaisesti, ja sijoituksissa, jotka on tehty tämän sopimuksen määräysten mukaisesti, sekä näiden pääomien ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

37 ARTIKLA**Vallitsevan tilan säilyttäminen**

Sopimuspuolet eivät ota käyttöön niiden asukkaiden välisiin juokseviin maksuihin ja pääomanliikkeisiin liittyviä uusia rajoituksia eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä.

38 ARTIKLA

Suojatoimenpiteet

1. Jos unionin ja Irakin väliset pääomanliikkeet poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssi- tai rahapolitiikan toteuttamiselle unionissa tai Irakissa, unioni tai Irak voi toteuttaa unionin ja Irakin välisiä pääomanliikkeitä koskevia suojatoimenpiteitä enintään kuuden kuukauden ajan, jos mainitut toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen.
2. Suojatoimenpiteet käyttöön ottavan sopimuspuolen on ilmoitettava toiselle sopimuspuolelle mahdollisimman pian niiden poistamista koskevasta aikataulusta.

39 ARTIKLA

Loppumääräykset

1. Tämän jakson määräyksillä ei rajoiteta sopimuspuolten talouden toimijoiden oikeuksia hyötyä edullisemmasta kohtelusta, josta saatetaan määrätä olemassa olevissa kahden- tai monenvälisissä sopimuksissa, joiden sopimuspuolia ne ovat.
2. Sopimuspuolet kuulevat toisiaan helpottaakseen pääoman liikkuvuutta niiden välillä ja edistääkseen näin tämän sopimuksen tavoitteita.

V JAKSO

KAUPPAAN LIITTYVÄT ASIAT

I LUKU

VALTION KAUPALLISET YRITYKSET

40 ARTIKLA

1. Sopimuspuolet pyrkivät noudattamaan GATT 1994:n XVII artiklaa, sen huomautuksia ja lisämääräyksiä sekä tullitariffeja ja kauppaa koskevan vuoden 1994 yleissopimuksen XVII artiklan tulkinnasta tehtyä WTO-sopimusta, jotka sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.
2. Jos sopimuspuoli pyytää toiselta sopimuspuolelta tietoja valtion kaupallisia yrityksiä koskevista yksittäistapauksista, niiden toimintatavasta ja toiminnan vaikutuksista kahdenväliseen kauppaan, pyynnön kohteena oleva sopimuspuoli varmistaa mahdollisimman suuren avoimuuden, sanotun kuitenkin rajoittamatta luottamuksellisia tietoja koskevan GATT 1994:n XVII artiklan 4 kohdan d alakohdan määräysten soveltamista.
3. Sopimuspuoli varmistaa, että valtion kaupallisen yrityksen tavaroiden tai palvelujen tarjoaja noudattaa kyseiselle sopimuspuolelle tästä sopimuksesta aiheutuvia velvoitteita.

II LUKU

JULKISET HANKINNAT

41 ARTIKLA

Johdanto

1. Sopimuspuolet tunnustavat, että läpinäkyvä, kilpailukykyinen ja avoin tarjouskilpailu edistää kestäväää talouskehitystä, ja ne asettavat tavoitteekseen julkisten hankintojensa markkinoiden tehokkaan, vastavuoroisen ja asteittaisen avaamisen.
2. Tätä lukua sovellettaessa
 - a) 'kaupallisilla tavaroilla tai palveluilla' tarkoitetaan sellaisia tavaroita tai palveluja, joita yleensä myydään tai tarjotaan myytäväksi kaupallisilla markkinoilla julkishallinnon ulkopuolisille ostajille julkishallinnon ulkopuolisiin tarkoituksiin ja joita tavanomaisesti ostavat tällaiset asiakkaat;
 - b) 'rakennuspalvelulla' tarkoitetaan palvelua, jonka kohteena on jokin Yhdistyneiden kansakuntien yhteisen tavaraluokituksen, jäljempänä 'CPC-luokitus', alajaksossa 51 tarkoitettu ja millä tahansa tavalla suoritettava maa- ja vesirakentamiseen tai rakennusten rakentamiseen liittyvä työsuorite;

- c) 'päivillä' tarkoitetaan kalenteripäiviä;
- d) 'sähköisellä huutokaupalla' tarkoitetaan iteraatioprosessia, jossa toimittajat käyttävät sähköisiä välineitä uusien hintojen tai tarjouksen määrällisesti esitettävien, arviointiperusteisiin liittyvien muiden tekijöiden kuin hinnan tai molempien esittämiseen, minkä perusteella tarjoukset asetetaan järjestykseen tai niiden järjestystä muutetaan;
- e) ilmauksilla 'kirjallisesti tai kirjallisena/kirjallisina' tarkoitetaan mitä tahansa sanallista ilmaisua tai numeroilmaisua, joka voidaan lukea, toistaa ja tuoda julki myöhemmin. Se voi sisältää sähköisesti lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;
- f) 'suljetulla tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö ottaa yhteyttä valitsemaansa toimittajaan tai valitsemiinsa toimittajiin;
- g) 'toimenpiteellä' tarkoitetaan mitä tahansa lakia, määräystä, menettelyä, hallinnollista ohjetta tai käytäntöä tai hankintayksikön toimintaa, joka liittyy tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan;
- h) 'kestoluettelolla' tarkoitetaan luetteloa toimittajista, jotka hankintayksikön mukaan täyttävät kyseiseen luetteloon osallistumista koskevat edellytykset, ja jota hankintayksikkö aikoo käyttää useammin kuin kerran;
- i) 'aiottua hankintaa koskevalla ilmoituksella' tarkoitetaan ilmoitusta, jonka hankintayksikkö julkaisee ja jossa kiinnostuneita toimittajia pyydetään jättämään osallistumishakemus tai tarjous tai molemmat;

- j) 'vastikkeilla' tarkoitetaan kaikkia ehtoja tai sitoumuksia, joilla pyritään edistämään paikallista kehitystä tai parannetaan sopimuspuolen maksutasetta esimerkiksi kotimaisuusasteen, teknologian lisensoinnin, sijoitusten, vastakauppojen tai muun vastaavanlaisen toimen tai vaatimuksen avulla;
- k) 'avoimella tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa kaikki kiinnostuneet toimittajat voivat jättää tarjouksen;
- l) 'henkilöllä' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä;
- m) 'hankintayksiköllä' tarkoitetaan yksikköä, joka kuuluu tämän sopimuksen liitteessä 1 olevaan sopimuspuolta koskevaan lisäykseen I;
- n) 'edellytykset täyttävällä toimittajalla' tarkoitetaan toimittajaa, joka hankintayksikön mukaan täyttää osallistumisedellytykset;
- o) 'valikoivalla tarjouspyyntömenettelyllä' tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö pyytää ainoastaan edellytykset täyttäviä toimittajia jättämään tarjouksen;
- p) 'palveluihin' luetaan mukaan rakennuspalvelut, ellei toisin täsmennetä;

- q) 'standardilla' tarkoitetaan virallisen elimen hyväksymää asiakirjaa, joka sisältää yleistä ja toistuvaa käyttöä varten tavaroita tai palveluita tai niihin liittyviä prosesseja ja tuotantomenetelmiä koskevia sääntöjä tai ohjeita tai niiden ominaisuuksien kuvauksen, joiden noudattaminen ei ole pakollista. Siihen voi myös sisältyä tai se voi yksinomaan käsitellä termistöön, tunnuksiin, pakkaukseen tai merkintöihin liittyviä vaatimuksia, jotka koskevat tavaraa, palvelua tai prosessia taikka tuotantomenetelmää;
- r) 'toimittajalla' tarkoitetaan henkilöä tai henkilöryhmää, joka tarjoaa tai voisi tarjota tavaroita tai palveluja; ja
- s) 'teknisellä eritelmällä' tarkoitetaan tarjouspyyntömenettelyn vaatimusta, jossa
 - i) esitetään hankittavien tavaroiden tai palvelujen ominaisuudet, mukaan lukien laatu, käyttöominaisuudet, turvallisuus ja mitat, tai prosessit ja menetelmät niiden valmistamiseksi tai tarjoamiseksi; tai
 - ii) käsitellään termistöön, tunnuksiin, pakkaukseen tai merkintöihin liittyviä vaatimuksia, jotka koskevat tavaraa tai palvelua.

42 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tämä luku koskee kaikkia tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin liittyviä toimenpiteitä. Tässä luvussa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla hankinnalla tarkoitetaan hankintaa julkishallinnon tarkoituksiin seuraavasti:

- a) kyseessä on tavaroiden, palvelujen tai niiden yhdistelmän hankinta;
 - i) siten kuin on määritelty tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksen I kutakin sopimuspuolta koskevissa osissa; ja
 - ii) kyseisiä tavaroita, palveluja tai niiden yhdistelmää ei ole hankittu kaupalliseen myyntiin tai jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaroiden tuotannossa tai palvelujen tarjoamisessa myyntiin tai jälleenmyyntiin;
- b) hankinta tapahtuu sopimusperusteisesti esimerkiksi ostamalla, vuokraamalla tai osamaksulla, joko osto-optioin tai ilman;
- c) hankinnan arvo vastaa tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksen I kutakin sopimuspuolta koskevissa osissa määriteltyä kynnystä tai ylittää sen sillä hetkellä, kun ilmoitus julkaistaan 45 artiklan mukaisesti;

- d) kyseessä on hankintayksikön suorittama hankinta; ja
 - e) hankinta ei ole muutoin jätetty soveltamisalan ulkopuolelle.
2. Ellei toisin määrätä, tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:
- a) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden tai niitä koskevien oikeuksien hankinta tai vuokraus;
 - b) muut kuin sopimusoikeudelliset sopimukset tai sopimuspuolen antama mikä tahansa tuki, mukaan lukien yhteistyösopimukset, avustukset, lainat, pääomanlisäykset, takuut ja verokannustimet;
 - c) finanssihallinto- tai talletuspalvelujen, säänneltyjen rahoituslaitosten selvitys- ja hallintopalvelujen tai julkisen velan, mukaan lukien lainat, valtionobligaatit, velkasitoumukset ja muut arvopaperit, myyntiin, lunastukseen ja jakeluun liittyvien palveluiden hankinta tai ostaminen;
 - d) julkiset työsopimukset;

- e) hankinnat, jotka tehdään
 - i) kansainvälisen avun, kehitysapu mukaan lukien, antamista varten;
 - ii) jonkin sellaiseen kansainväliseen sopimukseen kuuluvan menettelyn tai edellytyksen mukaisesti, joka liittyy joukkojen sijoittamiseen tai hankkeeseen, joka hankkeen allekirjoittaneiden valtioiden on tarkoitus toteuttaa yhdessä;
 - iii) johonkin kansainväliseen järjestöön liittyvän menettelyn tai edellytyksen mukaisesti tai kansainvälisillä avustuksilla, lainoilla tai muulla tuella rahoitettuna, kun sovellettava menettely tai edellytys olisi ristiriidassa tämän luvun kanssa.
3. Kukin sopimuspuoli määrittelee ja yksilöi seuraavat tiedot tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksen I niitä koskevissa osissa:
- a) 1 osassa keskushallinnon yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan;
 - b) 2 osassa kaikki muut yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan;
 - c) 3 osassa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat muut palvelut kuin rakennuspalvelut;

d) 4 osassa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat rakennuspalvelut;

e) 5 osassa mahdolliset yleiset huomautukset.

4. Jos hankintayksikkö tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä pyytää henkilöitä, jotka eivät kuulu tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevien sopimuspuolta koskevien osien soveltamisalaan, tekemään hankinnan tiettyjen vaatimusten mukaisesti, tällaisiin vaatimuksiin sovelletaan 43 artiklaa soveltuvin osin.

5. Arvioidessaan hankinnan arvoa sen varmistamiseksi, onko kyseessä tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta, hankintayksikkö ei saa jakaa hankintaa erillisiin hankintoihin eikä valita tai käyttää tiettyä arvonmääritysmenetelmää hankinnan arvon määrittämisessä hankinnan jättämiseksi kokonaan tai osittain tämän luvun soveltamisalan ulkopuolelle.

6. Minkään tämän luvun määräyksen ei voida tulkita estävän sopimuspuolta toteuttamasta sellaista toimea tai pitämistä salassa sellaista tietoa, jota se pitää keskeisten turvallisuusetujensa suojelemisen kannalta välttämättömänä ja joka liittyy aseiden tai ampuma- tai sotatarvikkeiden hankkimiseen taikka kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen kannalta välttämättömiin hankintoihin.

7. Edellyttäen, ettei toimenpiteitä sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sopimuspuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai kansainvälisen kaupan peiteltyä rajoittamista, minkään tämän luvun määräyksen ei voida tulkita estävän sopimuspuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka

- a) ovat tarpeen julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden suojelemiseksi;
- b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;
- c) ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi; tai
- d) liittyvät vammaisten, hyväntekeväisyysjärjestöjen tai vankityövoiman valmistamiin tavaroihin tai niiden tarjoamiin palveluihin.

43 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Sopimuspuolet ja niiden hankintayksiköt myöntävät kaikkien toimenpiteiden ja sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintojen osalta välittömästi ja ehdoitta toisen sopimuspuolen tavaroille ja palveluille sekä toisen sopimuspuolen tavaroita ja palveluita tarjoaville toimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin kotimarkkinoiden tavaroille, palveluille ja niiden toimittajille.
2. Sopimuspuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa minkään tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa koskevan toimenpiteen osalta
 - a) kohdella alueelle sijoittautunutta toimittajaa epäedullisemmin kuin toista alueelle sijoittautunutta toimittajaa sen ulkomaisten sidosten tai ulkomaisen omistuksen perusteella; eikä
 - b) kohdella alueelle sijoittautunutta toimittajaa syrjivästi sillä perusteella, että kyseisen toimittajan tiettyä hankintaa varten tarjoamat tavarat tai palvelut ovat toisen sopimuspuolen tavaroita tai palveluja.
3. Irak myöntää unionin tavaroille, palveluille ja toimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin jonkin kolmannen maan tavaroille, palveluille ja toimittajille kaikkien julkisia hankintoja koskevien lakien, määräysten, menettelyjen ja käytäntöjen osalta sekä julkisten viranomaisten millä tahansa tasolla kolmansien maiden tavaroille, palveluille ja toimittajille avaamien tiettyjen hankintojen osalta.

Sähköisten välineiden käyttö

4. Kun tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta toteutetaan sähköisiä välineitä käyttäen, hankintayksikkö
- a) varmistaa, että hankinta toteutetaan käyttäen yleisesti saatavilla olevia ja muiden yleisesti saatavilla olevien tietoteknisten järjestelmien ja ohjelmistojen kanssa yhteentoimivia tietotekniikkajärjestelmiä ja -ohjelmistoja, tietojen todentamiseen ja salaamisen käytettävät järjestelmät ja ohjelmistot mukaan luettuina; ja
 - b) ylläpitää mekanismeja, joilla varmistetaan osallistumishakemusten ja tarjousten koskemattomuus, vahvistetaan niiden saapuminen ja saapumisaika sekä estetään niiden asiaton saanti.

Hankinnan toteuttaminen

5. Hankintayksikkö toteuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan avoimella ja puolueettomalla tavalla siten, että vältetään eturistiriidat ja estetään korruptio sekä noudatetaan tämän luvun määräyksiä.

Alkuperäsäännöt

6. Sopimuspuolet eivät saa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä soveltaa toisen sopimuspuolen tuomiin tavaroihin tai tarjoamiin palveluihin alkuperäsääntöjä, jotka eroavat alkuperäsäännöistä, joita kyseinen sopimuspuoli soveltaa samaan aikaan tavanomaisessa kaupankäynnissä samanlaisten tavaroiden tuontiin tai samanlaisten palvelujen hankintaan tältä sopimuspuolelta.

44 ARTIKLA

Hankintatietojen julkaiseminen

1. Kukin sopimuspuoli
 - a) julkaisee viipymättä kaikki tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevat lait, määräykset, oikeuden päätökset, yleisesti sovellettavaksi tarkoitetut hallinnolliset päätökset, sopimusten vakioehdot, joista säädetään laissa tai asetuksessa ja jotka on otettu viitteeksi ilmoituksiin ja tarjouspyyntöasiakirjoihin, ja menettelyt sekä kaikkien näiden mahdolliset muutokset virallisessa sähköisessä julkaisussa tai paperijulkaisussa, jota levitetään laajasti ja joka on helposti yleisön saatavilla;
 - b) antaa näistä pyydettyä selvityksen toiselle sopimuspuolelle;
 - c) luettelee tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä II sähköiset julkaisut tai paperijulkaisut, joissa se julkaisee a alakohdassa tarkoitetut tiedot;
 - d) luettelee tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä III sähköiset julkaisut, joissa se julkaisee 45 artiklassa, 47 artiklan 4 kohdassa ja 55 artiklan 2 kohdassa edellytetyt ilmoitukset.
2. Sopimuspuoli ilmoittaa viipymättä toiselle sopimuspuolelle tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä II tai III lueteltuihin tietoihin tehtävistä muutoksista.

45 ARTIKLA

Ilmoitusten julkaiseminen

Aiottua hankintaa koskeva ilmoitus

1. Hankintayksikkö julkaisee kunkin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan osalta aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä III luetellussa julkaisuvälineessä, paitsi jos kyse on 52 artiklassa tarkoitetuista olosuhteista. Kunkin ilmoituksen on sisällettävä tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä IV vahvistetut tiedot. Ilmoitusten on oltava saatavilla sähköisesti ja maksutta yhdessä paikassa.

Ilmoituksen tiivistelmä

2. Hankintayksikkö julkaisee jokaisesta aiotusta hankinnasta helposti saatavilla olevan ilmoituksen tiivistelmän jollakin WTO:n virallisista kielistä samanaikaisesti kun se julkaisee aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen. Ilmoituksen tiivistelmän on sisällettävä ainakin seuraavat tiedot:

a) hankinnan kohde;

- b) tarjousten viimeinen jättöpäivä tai tarvittaessa hankintaan osallistumista tai kestopöytäkirjaan sisällyttämistä koskevan hakemuksen viimeinen jättöpäivä; ja
- c) osoite, josta hankinta-asiakirjoja voi pyytää.

Suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus

3. Hankintayksiköitä kannustetaan julkaisemaan mahdollisimman aikaisin kunakin verovuonna ilmoitus suunnitelluista hankinnoista, jäljempänä 'suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus'. Ilmoituksessa olisi mainittava hankinnan kohde ja aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen suunniteltu julkaisupäivä.

4. Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevassa 2 osassa lueteltu hankintayksikkö voi käyttää suunniteltua hankintaa koskevaa ilmoitusta ilmoituksena aiottua hankinnasta, jos se sisältää kaikki saatavilla olevat tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä IV mainitut tiedot ja jos siinä pyydetään kiinnostuneita toimittajia ilmoittamaan hankintayksikölle kiinnostuksensa kyseistä hankintaa kohtaan.

46 ARTIKLA

Osallistumisedellytykset

1. Hankintayksikkö rajaa hankintaan osallistumisen edellytykset niihin, jotka ovat välttämättömiä sen varmistamiseksi, että toimittajalla on oikeudelliset ja taloudelliset valmiudet sekä kaupalliset ja tekniset kyvyt toteuttaa asianomainen hankinta.
2. Arvioidessaan sitä, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset, hankintayksikkö
 - a) arvioi toimittajan taloudellisia, kaupallisia ja teknisiä kykyjä sen liiketoiminnan perusteella sekä hankintayksikön sopimuspuolen alueella että sen ulkopuolella;
 - b) ei saa asettaa toimittajan hankintaan osallistumisen edellytykseksi sitä, että tietyn sopimuspuolen hankintayksikkö on aiemmin myöntänyt kyseiselle toimittajalle yhden tai useamman sopimuksen tai että toimittajalla on tietyn sopimuspuolen alueella hankittua aiempaa työkokemusta; ja
 - c) voi edellyttää asianmukaista aiempaa kokemusta, jos se on oleellista hankinnan vaatimusten täyttämiseksi.

3. Arviota tehdessään hankintayksikkö perustaa arvionsa edellytyksiin, jotka se on etukäteen määrittänyt ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.
4. Hankintayksikön on hylättävä toimittaja muun muassa konkurssin, väärin ilmoitusten, aiemmasta sopimuksesta tai aiemmista sopimuksista johtuvien oleellisten vaatimusten tai velvoitteiden täyttämisen merkittävän laiminlyönnin, vakavasta rikoksesta saatujen tuomioiden tai vakavista virkarikoksista saatujen tuomioiden, vakavan ammatillisen laiminlyönnin tai verojen laiminlyönnin perusteella.

47 ARTIKLA

Toimittajien kelpoisuuden vahvistaminen

Valikoiva tarjouspyyntömenettely

1. Jos hankintayksikkö aikoo järjestää valikoivan tarjouspyyntömenettelyn, sen on
 - a) sisällytettävä aiottua hankintaa koskevaan ilmoitukseen ainakin tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä IV olevien 1, 2, 6, 7, 10 ja 11 kohdan mukaiset tiedot ja pyydettyä toimittajia lähettämään osallistumishakemus; ja

- b) annettava tarjouskilpailun alkuun mennessä ainakin tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä VI olevien 3, 4, 5, 8, ja 9 kohdan mukaiset tiedot edellytykset täyttävälle toimittajille, joille se antaa ilmoituksen tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä VI olevan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti.

2. Hankintayksikkö tunnustaa edellytykset täyttäviksi toimittajiksi kaikki kotimaiset toimittajat ja toisen sopimuspuolen toimittajat, jotka täyttävät tiettyä hankintaa koskevat osallistumisedellytykset, jollei hankintayksikkö ilmoita aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa rajoituksista niiden toimittajien määrään, jotka saavat jättää tarjouksen, ja perusteet näiden toimittajien valitsemiselle.

3. Jos tarjouspyyntöasiakirjat eivät ole julkisesti saatavilla 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen julkaisupäivästä alkaen, hankintayksikön on varmistettava, että kyseiset asiakirjat saatetaan samanaikaisesti kaikkien 2 kohdan mukaisesti valittujen edellytykset täyttävien toimittajien saataville.

2 osan yksiköt

4. Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi pitää yllä toimittajien kestopuetteloja sillä edellytyksellä, että ilmoitus, jolla kiinnostuneita toimittajia pyydetään hakemaan sisällyttämistä luetteloon, julkaistaan vuosittain; jos ilmoitus julkaistaan sähköisesti, sen on oltava saatavilla jatkuvasti tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä III luetellussa julkaisuvälineessä. Tällaisen ilmoituksen on sisällettävä tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä V vahvistetut tiedot.

5. Jos kestoluettelo on voimassa enintään kolme vuotta, tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi 4 kohdan määräyksistä poiketen julkaista siinä tarkoitetun ilmoituksen ainoastaan kerran luettelon voimassaoloajan alkaessa sillä edellytyksellä, että ilmoituksessa ilmoitetaan voimassaoloaika ja se, ettei muita ilmoituksia julkaista.

6. Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluvan hankintayksikön on annettava toimittajien milloin tahansa hakea sisällyttämistä kestoluetteloon, ja sen on sisällytettävä luetteloon kaikki edellytykset täyttävät toimittajat kohtuullisessa ajassa.

Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi käyttää aiottua hankintaa koskevana ilmoituksena ilmoitusta, jossa toimittajia pyydetään hakemaan kestoluetteloon sisällyttämistä, edellyttäen, että

- a) ilmoitus julkaistaan 4 kohdan mukaisesti ja se sisältää tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä V vaaditut tiedot ja kaikki saatavilla olevat tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä IV vaaditut tiedot sekä maininnan siitä, että kyseinen ilmoitus on aiottua hankintaa koskeva ilmoitus;

- b) hankintayksikkö toimittaa viipymättä riittävästi tietoja toimittajille, jotka ovat ilmaisseet hankintayksikölle kiinnostuksensa tiettyä hankintaa kohtaan, jotta toimittajat voivat arvioida, ovatko ne kiinnostuneita hankinnasta, mukaan lukien kaikki saatavilla olevat lisätiedot, joita edellytetään tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä IV.

7. Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi antaa toimittajan, joka on hakenut sisällyttämistä kestoluetteloon 6 kohdan mukaisesti, tehdä tarjouksen tietyssä hankinnassa, jos hankintayksiköllä on riittävästi aikaa tutkia, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset.

8. Tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluvan hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava osallistumishakemuksen tai kestoluetteloon sisällyttämistä koskevan hakemuksen lähettäneelle toimittajalle hakemuksen johdosta tekemästään päätöksestä.

9. Jos tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevan 2 osan soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö hylkää toimittajan hakemuksen, joka koskee osallistumisedellytysten täyttymisen vahvistamista tai kestoluetteloon sisällyttämistä, tai jos se ei katso toimittajan enää täyttävän osallistumisedellytyksiä tai poistaa toimittajan kestoluettelosta, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta toimittajalle ja toimitettava tälle pyynnöstä viipymättä kirjallinen selvitys päätöksen perusteluista.

48 ARTIKLA

Tekniset eritelvät

1. Hankintayksikkö ei saa laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä tai määrätä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, joiden tarkoituksena tai seurauksena on tarpeettomien esteiden aiheuttaminen kansainväliselle kaupalle.
2. Hankittavien tavaroiden tai palveluiden teknisistä eritelmistä määrätessään hankintayksikön on tarvittaessa
 - a) laadittava tekniset eritelvät tietoina käyttöominaisuuksista ja toimintavaatimuksista eikä niinkään mallina tai kuvailevina ominaisuuksina; ja
 - b) käytettävä teknisten eritelmien perustana kansainvälisiä tai eurooppalaisia standardeja, jos niitä on; muussa tapauksessa perustana on käytettävä kansallisia teknisiä määräyksiä, tunnustettuja kansallisia standardeja tai rakennusmääräyksiä.
3. Jos teknisissä eritelmissä käytetään mallia tai kuvailevia ominaisuuksia, hankintayksikön on tarvittaessa mainittava, että se ottaa huomioon vastaavia tavaroita tai palveluja koskevat tarjoukset, jotka todistettavasti täyttävät hankintavaatimukset, sisällyttämällä esimerkiksi maininnan "tai vastaava" tarjouspyyntöasiakirjoihin.

4. Hankintayksikkö ei saa laatia teknisiä eritelmiä, joissa edellytetään tiettyä tavaramerkkiä tai toiminimeä, patenttia, tekijänoikeutta, mallia, tyyppiä, tiettyä alkuperää, valmistajaa tai toimittajaa taikka viitataan niihin, paitsi jos hankintavaatimuksia ei voida muulla tavoin kuvata riittävän tarkasti tai selvästi ja edellyttäen, että tällaisissa tapauksissa hankintayksikkö sisällyttää tarjouspyyntöasiakirjoihin esimerkiksi maininnan "tai vastaava".

5. Hankintayksikkö ei saa pyytää eikä ottaa vastaan kilpailua rajoittavalla tavalla neuvontaa, jota voidaan käyttää tietyssä hankinnassa käytettävien teknisten eritelmien valmistelussa tai käyttöönotossa, henkilöltä, jolla voi olla kaupallista mielenkiintoa tätä hankintaa kohtaan.

6. Sopimuspuolet ja niiden hankintayksiköt saavat tämän artiklan mukaisesti laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä luonnonvarojen säilyttämisen tai ympäristönsuojelun edistämiseksi.

49 ARTIKLA

Tarjouspyyntöasiakirjat

1. Hankintayksikkö antaa toimittajille tarjouspyyntöasiakirjat, joissa on ilmoitettava kaikki tiedot, jotka toimittajat tarvitsevat asianmukaisten tarjousten laatimista ja jättämistä varten. Asiakirjojen on sisällettävä täydellinen kuvaus tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä VIII mainituista seikoista, ellei näitä tietoja ole ilmoitettu jo aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa.

2. Hankintayksikkö toimittaa pyynnöstä tarjouspyyntöasiakirjat viipymättä kaikille hankintaan osallistuville toimittajille ja vastaa hankintaan osallistuvan toimittajan kaikkiin asianmukaisiin tietopyyntöihin edellyttäen, ettei kyseinen toimittaja saa näiden tietojen avulla edullisempaa asemaa kilpailijoihinsa nähden kyseisessä hankinnassa.
3. Jos hankintayksikkö ennen sopimuksen myöntämistä muuttaa aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai hankintaan osallistuville toimittajille annetuissa tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistettuja perusteita tai vaatimuksia tai muuttaa ilmoitusta tai tarjouspyyntöasiakirjoja, sen on lähetettävä kirjallisesti kaikki tällaiset muutokset tai muutettu tai uudelleen julkaistu ilmoitus tai tarjouspyyntöasiakirjat
 - a) kaikille toimittajille, jotka ovat osallisina menettelyssä tietojen muuttamisajankohtana, jos nämä ovat tiedossa, ja muissa tapauksissa samalla tavalla kuin alkuperäiset tiedot; ja
 - b) riittävän aikaisin, jotta toimittajille jää aikaa tarvittaessa muuttaa tarjouksiaan ja toimittaa muutetut tarjoukset.

50 ARTIKLA

Määräajat

Hankintayksikkö antaa omien kohtuullisten tarpeidensa mukaisesti toimittajille riittävästi aikaa laatia ja toimittaa osallistumishakemukset ja asianmukaiset tarjoukset ottaen huomioon muun muassa hankinnan luonteen ja monitahoisuuden, odotettavissa olevan alihankinnan osuuden ja vaadittavan ajan tarjousten toimittamiseen ulkomailla sijaitsevista ja kansallisista yhteyspisteistä, joissa ei käytetä sähköisiä välineitä. Näiden määräaikojen, mukaan lukien määräaikojen mahdolliset pidennykset, on oltava samat kaikille kiinnostuneille tai hankintaan osallistuville toimittajille. Sovellettavat määräajat vahvistetaan tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä VI.

51 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Sopimuspuoli voi edellyttää, että sen hankintayksiköt käyvät neuvotteluja
 - a) sellaisten julkisten hankintojen yhteydessä, joiden osalta ne ovat ilmaisseet tällaisen aikomuksen aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa; tai
 - b) jos tarjousten arvioinnissa ilmenee, ettei yksikään tarjouksista ole ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyillä arviointiperusteilla selvästi edullisin.

2. Hankintayksikkö
 - a) varmistaa, että neuvotteluihin osallistuvien toimittajien mahdollinen poissulkeminen tehdään ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyillä arviointiperusteilla; ja
 - b) ilmoittaa neuvottelujen päättyttyä yleisen määräajan, johon mennessä jäljelle jääneiden toimittajien on jätettävä uusi tai tarkistettu tarjous.

52 ARTIKLA

Suljettu tarjouspyyntömenettely

Hankintayksikkö voi käyttää suljettua tarjouspyyntömenettelyä ja olla soveltamatta 45–47 artiklaa, 49–51 artiklaa sekä 53 ja 54 artiklaa ainoastaan seuraavin edellytyksin:

- a) jos
 - i) yhtään tarjousta ei ole jätetty tai yksikään toimittaja ei ole pyytänyt osallistua;
 - ii) yhtään tarjouspyyntöasiakirjojen olennaiset vaatimukset täyttävää tarjousta ei ole jätetty;

iii) yksikään toimittaja ei ole täyttänyt osallistumisedellytyksiä; tai

iv) toimitetut tarjoukset ovat olleet vilpillisiä,

edellyttäen, että tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei ole oleellisesti muutettu;

- b) jos ainoastaan tietty toimittaja voi toimittaa tavarat tai palvelut ja vartenotettavia vaihtoehtoisia tai korvaavia tavaroita tai palveluita ei ole, koska vaatimuksena on taideteos, kyse on patenttisuojasta, tekijänoikeuksista tai muista yksinoikeuksista tai koska kilpailua ei ole teknisistä syistä;
- c) jos kyseessä ovat tavaroiden tai palvelujen alkuperäisen toimittajan suorittamat, alkuperäiseen hankintaan sisältyvät lisätoimitukset, kun toimittajan vaihdos tällaisten lisätavaroiden tai -palvelujen osalta
 - i) ei ole mahdollista taloudellisista tai teknisistä syistä, joita ovat muun muassa vaatimus korvattavuudesta tai yhteentoimivuudesta olemassa olevien laitteiden, ohjelmistojen, palvelujen tai laitteistojen kanssa, jotka on hankittu osana alkuperäistä hankintaa; ja
 - ii) aiheuttaisi merkittävää haittaa tai kustannusten olennaista päällekkäisyyttä hankintayksikölle;

- d) jos tämä on ehdottoman välttämätöntä, koska tavaroita tai palveluja ei hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi ole voitu hankkia tarpeeksi ajoissa avointa tai valikoivaa tarjouspyyntömenettelyä noudattaen;
- e) jos tavarat hankitaan perushyödykemarkkinoilta;
- f) jos hankintayksikkö hankkii prototyypin tai uuden tavarän tai palvelun, joka on kehitetty sen pyynnöstä tietyn tutkimus- tai koetoimintaa, selvitystyötä tai alkuperäiskehittelyä koskevan sopimuksen osana ja sitä varten;
- g) jos kyse on hankinnasta poikkeuksellisen edullisissa olosuhteissa, jotka voivat liittyä vain lyhytaikaisesti ilmenevään epätavalliseen tilanteeseen, kuten selvitystilaan, ylimääräiseen hallintoon tai konkurssiin, mutta ei silloin, kun kyse on tavanomaisesta hankinnasta vakituisilta toimittajilta; ja
- h) jos sopimus myönnetään suunnittelukilpailun voittajalle edellyttäen, että kilpailu on järjestetty tämän luvun periaatteita noudattaen ja riippumaton tuomaristo arvioi osallistujat suunnittelusopimuksen myöntämiseksi voittajalle.

53 ARTIKLA

Sähköinen huutokauppa

Jos hankintayksikkö aikoo toteuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan sähköistä huutokauppaa käyttäen, sen on toimitettava jokaiselle osallistujalle ennen sähköisen huutokaupan aloittamista

- a) tiedot automaattisesta arviointimenettelystä, joka perustuu tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyihin arviointiperusteisiin ja jota käytetään huutokaupassa tarjousten automaattisessa järjestykseen asettamisessa tai niiden järjestyksen muuttamisessa, ja siihen kuuluvista matemaattisista kaavoista;
- b) osallistujan tarjouksen alustavan arvioinnin tulokset, jos sopimus myönnetään edullisimman tarjouksen perusteella; ja
- c) kaikki muut huutokaupan toteuttamisen kannalta oleelliset tiedot.

54 ARTIKLA

Tarjousten käsittely ja sopimusten myöntäminen

1. Hankintayksikön on otettava kaikki tarjoukset vastaan, avattava ne ja käsiteltävä niitä sellaisia menettelyjä noudattaen, joilla taataan hankintaprosessin oikeudenmukaisuus ja puolueettomuus sekä tarjousten luottamuksellisuus.
2. Hankintayksikkö ei saa rangaista toimittajaa, jonka tarjous vastaanotetaan tarjousten vastaanottamiselle vahvistetun määräajan jälkeen, jos viive johtuu pelkästään hankintayksikön käsittelyvirheestä.
3. Jos hankintayksikkö antaa toimittajalle mahdollisuuden korjata tahattomat muotovirheet tarjousten avaamisen ja sopimuksen myöntämisen välisenä aikana, sen on annettava sama mahdollisuus kaikille tarjousmenettelyyn osallistuville toimittajille.
4. Jotta tarjous voidaan ottaa huomioon sopimusta myönnettäessä, sen on oltava kirjallinen ja ilmoitusten ja tarjouspyyntöasiakirjojen oleellisten vaatimusten mukainen tarjouksia avattaessa ja osallistumisehdot täyttävän toimittajan jättämä.
5. Jollei hankintayksikkö päättä, että sopimuksen myöntäminen ei ole yleisen edun mukaista, sen on myönnettävä sopimus toimittajalle, jonka se on todennut kykenevän täyttämään sopimuksen ehdot ja jonka tarjous on ainoastaan ilmoituksissa ja tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjen arviointiperusteiden perusteella edullisin tai, jos hinta on yksinomainen arviointiperuste, hinnaltaan edullisin.

6. Jos hankintayksikkö saa tarjouksen, jonka hinta on epätavallisen alhainen muiden tarjousten hintaan verrattuna, se voi varmistaa toimittajalta, että tämä täyttää osallistumisehdot ja pystyy täyttämään sopimusehdot.
7. Hankintayksikkö ei saa käyttää vaihtoehtoja, peruuttaa hankintaa tai muuttaa myönnettyjä sopimuksia kiertääkseen tämän sopimuksen mukaisia velvoitteitaan.

55 ARTIKLA

Hankintatietojen avoimuus

1. Hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava menettelyyn osallistuville toimittajille sopimuksen myöntämistä koskevista päätöksistään ja pyydettyä annettava tieto kirjallisesti. Jollei 56 artiklan 2 ja 3 kohdasta muuta johdu, hankintayksikön on pyynnöstä toimitettava toimittajalle, joka ei menestynyt menettelyssä, selvitys syistä, joiden vuoksi hankintayksikkö ei valinnut sen tarjousta, ja esitettävä valitun toimittajan tarjouksen suhteelliset edut.
2. Hankintayksikön on viimeistään 72 päivän kuluttua kunkin tämän luvun soveltamisalaan kuuluvan sopimuksen myöntämisestä julkaistava ilmoitus lisäyksessä III luetellussa asianmukaisessa paperijulkaisussa tai sähköisessä julkaisussa. Jos käytetään ainoastaan sähköistä julkaisua, tietojen on oltava helposti saatavilla kohtuullisen ajan. Ilmoituksen on sisällettävä ainakin tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä VII vahvistetut tiedot.

56 ARTIKLA

Tietojen luovuttaminen

1. Sopimuspuolen on toisen sopimuspuolen pyynnöstä toimitettava viipymättä kaikki tiedot, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, toteutettiinko hankinta oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja tämän luvun mukaisesti, mukaan lukien tiedot valitun tarjouksen erityispiirteistä ja sen suhteellisista eduista. Jos näiden tietojen antaminen vaarantaisi kilpailun tulevien tarjouspyyntömenettelyjen yhteydessä, tiedot saava sopimuspuoli ei saa luovuttaa niitä millekään toimittajalle muuten kuin neuvoteltuaan asiasta tiedot antaneen sopimuspuolen kanssa ja saatuaan sen suostumuksen.
2. Sen estämättä, mitä muualla tässä luvussa määrätään, sopimuspuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa antaa millekään toimittajalle tietoja, jotka saattaisivat vaarantaa toimittajien välisen reilun kilpailun.
3. Tämän luvun määräyksiä ei voida tulkita siten, että sopimuspuolen, sen hankintayksiköt, viranomaiset ja muutoksenhakuelimet mukaan lukien, edellytettäisiin luovuttavan luottamuksellisia tietoja, jos luovuttaminen haittaisi lainvalvontaa, saattaisi vaarantaa toimittajien välisen reilun kilpailun, vaarantaisi tiettyjen henkilöiden perustellut kaupalliset edut, teollis- ja tekijänoikeuksien suoja mukaan lukien, tai olisi muutoin yleisen edun vastaista.

57 ARTIKLA

Kansalliset muutoksenhakumenettelyt

1. Kukin sopimuspuoli tarjoaa käyttöön nopean, tehokkaan, avoimen ja syrjimättömän hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn, jonka avulla toimittaja voi valittaa

- a) tämän luvun rikkomisesta; tai
- b) siitä, että tämän luvun määräysten täytäntöönpanoa koskevia sopimuspuolen toimenpiteitä ei ole noudatettu, jos toimittajalla ei ole oikeutta valittaa tämän luvun rikkomisesta suoraan sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön nojalla,

tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sellaisen hankinnan yhteydessä, jossa toimittajalla on tai on ollut intressiä. Kaikkia valituksia koskevat menettelysäännöt on oltava yleisesti saatavilla kirjallisina.

2. Jos toimittaja valittaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sellaisen hankinnan yhteydessä, jossa hänellä on tai on ollut intressiä, 1 kohdassa tarkoitetusta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, kyseisen sopimuspuolen on kannustettava hankintayksikköään ja toimittajaa ratkaisemaan asia neuvottelemalla. Hankintayksikön on käsiteltävä jokainen valitus puolueettomasti ja kohtuullisessa ajassa tavalla, joka ei vaikuta toimittajan osallistumiseen meneillään oleviin tai tuleviin hankintoihin tai hänen oikeuteensa pyytää hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn mukaisia korjaavia toimenpiteitä.

3. Kullekin toimittajalle on annettava valituksen valmistelua ja jättämistä varten riittävästi aikaa, kuitenkin vähintään kymmenen päivää siitä ajankohdasta lukien, jolloin valituksen peruste tuli toimittajan tietoon tai sen olisi kohtuudella katsoen pitänyt tulla tämän tietoon.
4. Kukin sopimuspuoli perustaa tai nimeää vähintään yhden puolueettoman hallinto- tai oikeusviranomaisen, joka on riippumaton sen hankintayksiköistä ja ottaa vastaan ja tutkii valitukset, joita toimittajat tekevät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintojen yhteydessä.
5. Jos muu elin kuin 4 kohdassa tarkoitettu viranomainen tutkii valituksen ensin, sopimuspuoli varmistaa, että toimittaja voi valittaa alkuperäisestä päätöksestä puolueettomalle hallinto- tai oikeusviranomaiselle, joka on riippumaton siitä hankintayksiköstä, jonka hankintaa valitus koskee. Muutoksenhakuelimien, joka ei ole tuomioistuin, on joko oltava sellainen, että sen ratkaisut voidaan saattaa lainkäyttöelimen käsiteltäväksi, tai sillä on oltava menettelylliset takeet siitä, että
- a) hankintayksikkö vastaa valitukseen kirjallisesti ja luovuttaa muutoksenhakuelimelle kaikki tarvittavat asiakirjat;
 - b) menettelyn osapuolilla, jäljempänä 'osapuolet', on oikeus tulla kuulluksi ennen kuin muutoksenhakuelin tekee valituksesta päätöksen;
 - c) osapuolilla on oikeus edustajaan ja avustajaan;

- d) kaikki käsittelyt ovat osapuolille avoimia;
 - e) osapuolilla on oikeus pyytää, että käsittelyt järjestetään julkisesti ja että läsnä voi olla todistajia; ja
 - f) toimittajan valitukseen liittyvät päätökset tai suositukset annetaan kohtuullisessa ajassa kirjallisina ja niihin liitetään selostus niiden perusteluista.
6. Kukin sopimuspuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää menettelyjä, jotka mahdollistavat
- a) pikaiset välitoimet, jotta toimittaja voi säilyttää mahdollisuutensa osallistua hankintaan. Kyseiset välitoimet voivat johtaa hankintamenettelyn keskeyttämiseen. Menettelyissä voidaan sallia se, että asianosaisten etujen, myös yleisen edun, kannalta merkittävät kielteiset seuraukset voidaan ottaa huomioon päätettäessä näiden toimien toteuttamisesta. Jos asiassa ei ryhdytä toimiin, tästä on ilmoitettava kirjallisesti; ja
 - b) korjaavan toimenpiteen tai korvauksen kärsitystä menetyksestä tai vahingosta, jos muutoksenhakuelin on todennut 1 kohdassa tarkoitetun rikkomisen tai laiminlyönnin tapahtuneen; korvaus voi olla rajoitettu joko tarjouksen valmisteluun liittyviin kustannuksiin tai valitukseen liittyviin kustannuksiin tai molempiin.

58 ARTIKLA

Jatkoneuvottelut

1. Sopimuspuolet tarkastelevat vuosittain tämän luvun toimivuutta ja hankintamarkkinoiden vastavuoroista avaamista. Sopimuspuolet aloittavat viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta neuvottelut tämän sopimuksen liitteen 1 lisäyksessä I olevissa 1 ja 2 osassa olevien, tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintayksiköiden luettelojen laajentamisesta.
2. Irak vahvistaa WTO:n liittymisneuvotteluissa sitoumuksensa liittyä hallitusten hankintoja koskevaan monenväliseen sopimukseen, jäljempänä 'GPA-sopimus'.

59 ARTIKLA

Epäsymmetrinen järjestely ja siirtymätoimenpiteet

Kehitykseen, rahoitukseen ja kauppaan liittyvät tarpeet huomioon ottaen Irak hyöttyy seuraavasta siirtymätoimenpiteestä: Irak voi soveltaa väliaikaista hintaetusohjelmaa, johon kuuluu tavaroiden ja palvelujen viiden prosentin hintaero ja rakennusurakoiden kymmenen prosentin hintaero ja jota sovelletaan ainoastaan irakilaiden toimittajien toimituksiin ja palveluihin.

Hintaetusohjelma lakkautetaan asteittain kymmenen vuoden aikana tämän sopimuksen voimaantulosta.

III LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN SUOJA

60 ARTIKLA

Velvoitteiden luonne ja soveltamisala

1. Tämän artiklan ja tämän sopimuksen liitteen 2 määräysten mukaisesti Irak hyväksyy viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta lainsäädännön, jolla varmistetaan henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvien oikeuksien asianmukainen ja tehokas suoja korkeimpien kansainvälisten normien mukaisesti, mukaan lukien WTO:n perustamissopimuksen liitteeseen 1C sisältyvään teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehtyyn sopimukseen, jäljempänä 'TRIPS-sopimus', sisältyvät säännöt ja tehokkaat keinot tällaisten oikeuksien käyttämiseksi.
2. Irak liittyy kolmen vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyviä oikeuksia koskeviin, tämän sopimuksen liitteessä 2 olevassa 2 kohdassa tarkoitettuihin monenvälisiin yleissopimuksiin, joiden sopimuspuolia jäsenvaltiot ovat tai joita jäsenvaltiot käytännössä soveltavat mainittujen yleissopimusten asianmukaisten määräysten mukaisesti.

3. Irak ryhtyy kolmen vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta noudattamaan henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyviä oikeuksia koskevia, tämän sopimuksen liitteessä 2 olevassa 3 kohdassa tarkoitettuja monenvälisiä yleissopimuksia, joiden sopimuspuolena on yksi tai useampi jäsenvaltio tai joita yksi tai useampi jäsenvaltio käytännössä soveltaa mainittujen yleissopimusten asianmukaisten määräysten mukaisesti.
4. Sopimuspuolet tarkastelevat säännöllisesti tämän artiklan ja tämän sopimuksen liitteen 2 täytäntöönpanoa. Lainsäädäntöä laadittaessa tai henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvillä aloilla esiintyvien, kaupankäynnin edellytyksiin vaikuttavien ongelmien yhteydessä voidaan sopimuspuolen pyynnöstä aloittaa kiireelliset neuvottelut sopimuspuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi. Sopimuspuolet aloittavat viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta neuvottelut yksityiskohtaisemmista teollis- ja tekijänoikeuksia koskevista määräyksistä.
5. Sopimuspuoli myöntää toisen sopimuspuolen kansalaiselle vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää omille kansalaisilleen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun osalta, jollei muuta johdu poikkeuksista, joista määrätään kansainvälisissä sopimuksissa, jotka sisältyvät tai joita voidaan aika ajoin lisätä tämän sopimuksen liitteeseen 2, ja joita sovelletaan siitä lähtien, kun sopimuspuoli ratifioi kyseisen kansainvälisen sopimuksen.
6. Irak myöntää tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen unionin yrityksille ja kansalaisille henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden tunnustamisen ja suojelun osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin sen kolmansille maille kahdenvälisten sopimusten perusteella myöntämä kohtelu.

VI JAKSO

RIITOJEN RATKAISEMINEN

I LUKU

TARKOITUS JA SOVELTAMISALA

61 ARTIKLA

Tarkoitus

Tämän jakson tavoitteena on välttää ja ratkaista sopimuspuolten väliset riidat, jotta päästäisiin mahdollisuuksien mukaan yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

62 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen II osaston määräysten tulkintaan ja soveltamiseen liittyviin riitoihin, jollei toisin nimenomaan määrätä.

II LUKU

NEUVOTTELUT

63 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten tulkintaa ja soveltamista koskevat erimielisyydet käymällä neuvotteluja vilpittömässä mielessä ja siten, että tavoitteena on päästä nopeaan, oikeudenmukaiseen ja yhteisesti sovittuun ratkaisuun.
2. Sopimuspuolen on pyydettävä neuvottelujen aloittamista esittämällä toiselle sopimuspuolelle kirjallinen pyyntö, jossa nimetään kaikki kyseessä olevat toimenpiteet ja ne 62 artiklassa tarkoitetut määräykset, joiden se katsoo soveltuvan tapaukseen, sekä toimittamalla jäljennös pyynnöstä yhteistyökomitealle.
3. Neuvottelut on pidettävä 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä, ja ne on käytävä, jolleivät sopimuspuolet muuta sovi, valituksen kohteena olevan sopimuspuolen alueella. Neuvottelut katsotaan loppuunsaaratetuiksi 30 päivän kuluttua pyynnön esittämisestä, jos sopimuspuolet eivät suostu neuvottelujen jatkamiseen. Kaikki neuvottelujen aikana annetut tiedot ovat luottamuksellisia.

4. Kiireellisiä asioita, myös niitä, jotka liittyvät pilaantuviin tavaroihin tai kausitavaroihin, koskevat neuvottelut on pidettävä 15 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä, ja ne katsotaan loppuunsuoritetuiksi 15 päivän kuluttua pyynnön esittämisestä.

5. Jos neuvotteluja ei pidetä edellä 3 tai 4 kohdassa määrätyissä määräajoissa tai jos neuvottelut on saatettu päätökseen, mutta yhteisesti sovittavasta ratkaisusta ei ole päästy sopimukseen, valituksen tehnyt sopimuspuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista 64 artiklan mukaisesti.

III LUKU

RIITOJENRATKAISUMENETTELYT

64 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn aloittaminen

1. Jos sopimuspuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan riitaa 63 artiklan mukaisten neuvottelujen avulla, valituksen tehnyt sopimuspuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista.

2. Välimiespaneelin asettamista koskeva pyyntö on tehtävä kirjallisesti valituksen kohteena olevalle sopimuspuolelle sekä yhteistyökomitealle. Valituksen tehneen sopimuspuolen on pyynnössään nimettävä kohteena oleva toimenpide ja selitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide rikkoo 62 artiklassa tarkoitettuja määräyksiä, siten, että selitykseen sisältyy riittävät oikeudelliset perusteet valitusta varten.

65 ARTIKLA

Välimiespaneelin asettaminen

1. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.
2. Kymmenen päivän kuluessa siitä, kun yhteistyökomitealle on toimitettu pyyntö välimiespaneelin asettamisesta, sopimuspuolet kuulevat toisiaan sopiakseen välimiespaneelin kokoonpanosta.
3. Jos sopimuspuolet eivät pääse sopimukseen välimiespaneelin kokoonpanosta 2 kohdassa tarkoitettussa määräajassa, sopimuspuoli voi pyytää yhteistyökomitean puheenjohtajaa tai tämän valtuuttamaa henkilöä valitsemaan arvalla kaikki kolme jäsentä 78 artiklan mukaisesti laaditusta luettelosta siten, että yksi valitaan valituksen tehneen sopimuspuolen ehdokkaista, yksi valituksen kohteena olevan sopimuspuolen ehdokkaista ja yksi sopimuspuolten puheenjohtajiksi valitsemista henkilöistä. Jos sopimuspuolet pääsevät sopimukseen yhdestä tai useammasta välimiespaneelin jäsenestä, kaikki jäljelle jäävät jäsenet valitaan samalla menettelyllä välimiesluettelosta.

4. Yhteistyökomitean puheenjohtaja tai hänen valtuuttamansa henkilö valitsee välimiehet viiden päivän kuluessa siitä, kun sopimuspuoli on esittänyt 3 kohdassa tarkoitetun pyynnön, ja kunkin sopimuspuolen edustajan ollessa läsnä.
5. Välimiespaneelin asettamispäivä on päivä, jona sen kolme välimiestä valitaan.
6. Jos jotain 78 artiklassa tarkoitetuista luetteloista ei ole laadittu, kun 3 artiklan mukainen pyyntö tehdään, kolme välimiestä valitaan arvalla niiden henkilöiden joukosta, joita joko toinen sopimuspuoli tai molemmat sopimuspuolet ovat virallisesti ehdottaneet.

66 ARTIKLA

Paneelin väliraportti

Välimiespaneelin on annettava sopimuspuolille viimeistään 90 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä väliraportti, jossa esitetään selvitettyt tosiseikat, asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä mahdollisten päätelmien ja suositusten perustelut. Sopimuspuoli voi 15 päivän kuluessa väliraportin tiedoksisaannista toimittaa välimiespaneelille kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia. Välimiespaneelin lopullisen ratkaisun päätelmien on sisällettävä riittävät perustelut alustavassa tutkintavaiheessa esitetyille väitteille, ja lisäksi päätelmissä on vastattava selkeästi sopimuspuolten esittämiin kysymyksiin ja havaintoihin.

67 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisu

1. Välimiespaneeli antaa ratkaisunsa tiedoksi sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle 120 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Jos välimiespaneeli katsoo, että määräaika ei pystytä noudattamaan, sen puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle sekä mainittava syyt viivästykseen ja päivämäärä, jona paneeli aikoo saada työnsä päätökseen. Välimiespaneelin ratkaisu olisi joka tapauksessa annettava tiedoksi viimeistään 150 päivän kuluttua paneelin asettamispäivästä.

2. Kiireellisissä tapauksissa, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita tai kausitavaroita koskevat tapaukset, välimiespaneelin olisi kaikin keinoin pyrittävä antamaan ratkaisunsa tiedoksi 60 päivän kuluessa paneelin asettamispäivästä. Välimiespaneelin ratkaisu olisi joka tapauksessa annettava viimeistään 75 päivän kuluttua paneelin asettamispäivästä. Välimiespaneeli voi kymmenen päivän kuluessa asettamispäivästään antaa alustavan ratkaisun siitä, katsotaanko tapaus kiireelliseksi.

68 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisun noudattaminen

Sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi vilpittömässä mielessä ja pyrkivät sopimaan ratkaisun noudattamista koskevasta määräajasta.

69 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisun noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika

1. Valituksen kohteena olevan sopimuspuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle viimeistään 30 päivän kuluttua siitä, kun välimiespaneelin ratkaisu on annettu tiedoksi sopimuspuolille, aika, jonka se tarvitsee ratkaisun noudattamiseksi, jäljempänä 'kohtuullinen määräaika', jos ratkaisun välitön noudattaminen ei ole mahdollista.
2. Jos sopimuspuolten välillä on erimielisyyttä välimiespaneelin ratkaisun noudattamista koskevasta kohtuullisesta määräajasta, valituksen tehneen sopimuspuolen on 20 päivän kuluessa valituksen kohteena olevan sopimuspuolen 1 kohdan mukaisesti tekemästä ilmoituksesta pyydettävä kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia määrittämään kohtuullisen määräajan pituus. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava samanaikaisesti toiselle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle. Välimiespaneeli ilmoittaa ratkaisustaan sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle 20 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.
3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 65 artiklan mukaisia menettelyjä. Määräaika välimiespaneelin ratkaisun tiedoksiantamiselle on 35 päivää 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.
4. Kohtuullista määräaika voidaan jatkaa sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.

70 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisujen noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena olevan sopimuspuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle ennen kohtuullisen määräajan päättymistä toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi.
2. Jos sopimuspuolten välillä on erimielisyyttä 1 kohdan nojalla ilmoitettujen toimenpiteiden olemassaolosta tai yhdenmukaisuudesta 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa, valituksen tehnyt sopimuspuoli voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisessa pyynnössä on yksilöitävä kyseinen toimenpide ja selostettava, miksi se on ristiriidassa 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa. Välimiespaneelin on annettava ratkaisunsa tiedoksi 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.
3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 65 artiklan mukaisia menettelyjä. Määräaika välimiespaneelin ratkaisun tiedoksiantamiselle on 60 päivää 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.

71 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisun noudattamatta jättämisestä seuraavat
väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Jos valituksen kohteena oleva sopimuspuoli ei ilmoita välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen kohtuullisen määräajan päättymistä tai jos välimiespaneeli päättää, että 70 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide on ristiriidassa 62 artiklassa tarkoitetuista määräyksistä johtuvien sopimuspuolen velvoitteiden kanssa, valituksen kohteena olevan sopimuspuolen on valituksen tehneen sopimuspuolen tätä vaatiessa tarjottava väliaikaista korvausta.
2. Jos korvauksesta ei päästä sopimukseen 30 päivän kuluessa kohtuullisen määräajan päättymisestä tai 70 artiklan nojalla annetusta välimiespaneelin ratkaisusta, jonka mukaan toteutettu toimenpide on ristiriidassa 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa, valituksen tehneellä sopimuspuolella on oikeus keskeyttää 62 artiklassa tarkoitetuista määräyksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tasoa vastaavasti ilmoitettuaan tästä valituksen kohteena olevalle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle. Valituksen tehnyt sopimuspuoli voi aloittaa keskeytyksen kymmenen päivän kuluttua ilmoituksesta, ellei valituksen kohteena oleva sopimuspuoli ole pyytänyt välimiesmenettelyä 3 kohdan mukaisesti.

3. Jos valituksen kohteena oleva sopimuspuoli katsoo, että keskeytyksen taso ei vastaa rikkomisesta johtuvia mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia, se voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Kyseinen pyyntö on annettava tiedoksi valituksen tehneelle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle ennen 2 kohdassa tarkoitetun kymmenen päivän määräajanpäättymistä. Alkuperäisen välimiespaneelin on ilmoitettava velvoitteiden keskeyttämisen tasoa koskeva ratkaisunsa sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Velvoitteita ei saa keskeyttää ennen kuin alkuperäinen välimiespaneeli on ilmoittanut ratkaisustaan, ja keskeytys on toteutettava välimiespaneelin ratkaisua noudattaen.
4. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 65 artiklan mukaisia menettelyjä. Määräaika välimiespaneelin ratkaisun tiedoksiantamiselle on 45 päivää 3 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.
5. Velvoitteiden keskeytyksen on oltava tilapäistä, ja sitä voidaan jatkaa ainoastaan siihen asti, kun toimenpide, jonka on katsottu olevan ristiriidassa 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa, peruutetaan tai sitä muutetaan sen saattamiseksi mainittujen määräysten mukaiseksi 72 artiklassa määrättyllä tavalla tai kun sopimuspuolet ovat sopineet riidan ratkaisemisesta.

72 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden
tarkastelu velvoitteiden keskeyttämisen jälkeen

1. Valituksen kohteena olevan sopimuspuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi, ja pyynnöstään valituksen tehneen sopimuspuolen soveltaman velvoitteiden keskeyttämisen lopettamiseksi.
2. Jos sopimuspuolet eivät pääse sopimukseen ilmoitetun toimenpiteen yhteensopivuudesta 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa 30 päivän kuluessa ilmoituksen tekemisestä, valituksen tehnyt sopimuspuoli pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava samanaikaisesti valituksen kohteena olevalle sopimuspuolelle ja yhteistyökomitealle. Välimiespaneelin ratkaisu annetaan tiedoksi sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Jos välimiespaneeli päättää, että välimiespaneelin ratkaisun noudattamiseksi toteutettu toimenpide on 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten mukainen, velvoitteiden keskeytys on lopetettava.
3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 65 artiklan mukaisia menettelyjä. Määräaika välimiespaneelin ratkaisun tiedoksiantamiselle on 60 päivää 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.

73 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

Sopimuspuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittavaan ratkaisuun tässä jaksossa tarkoitettussa riidassa. Niiden on ilmoitettava tällaisesta ratkaisusta yhteistyökomitealle ja välimiespaneelille. Kun yhteisesti sovitusta ratkaisusta on ilmoitettu, paneeli päättää työnsä, ja menettely päätetään.

74 ARTIKLA

Työjärjestys

1. Tämän jakson mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin sovelletaan yhteistyökomitean hyväksymää työjärjestystä ja sen hyväksymiä menettelysääntöjä.
2. Sopimuspuolet voivat päättää työjärjestyksen ja menettelysääntöjen muuttamisesta.
3. Välimiespaneelin istunnot ovat työjärjestyksen mukaisesti julkisia.

75 ARTIKLA

Tiedot ja asiantuntijalausunnot

Välimiespaneeli voi sopimuspuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan hankkia kaikista lähteistä, myös riidan sopimuspuolilta, tietoja, joita se pitää asianmukaisina välimiespaneelimenettelyn kannalta. Välimiespaneelilla on myös oikeus hankkia asianmukaisiksi katsomansa asiantuntijalausunnot. Kaikki tällä tavoin saadut tiedot on ilmoitettava sopimuspuolille, ja niiden johdosta on voitava esittää huomautuksia. Sopimuspuolten alueille sijoittautuneet luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, joita asia koskee, saavat toimittaa *amicus curiae* -kirjelmia välimiespaneelille työjärjestyksen mukaisesti.

76 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

Välimiespaneelin on tulkittava 62 artiklassa tarkoitettuja määräyksiä kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen mukaisesti, mukaan lukien valtiosopimusoikeutta koskevaan Wienin yleissopimukseen kodifioidut tulkintasäännöt. Välimiespaneelin ratkaisuilla ei voida lisätä eikä vähentää 62 artiklassa tarkoitettujen määräysten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita.

77 ARTIKLA

Välimiespaneelin päätökset ja ratkaisut

1. Välimiespaneelin on kaikin keinoin pyrittävä tekemään kaikki päätökset yksimielisesti. Jos yksimielisyyteen ei päästä, asiasta on päätettävä äänten enemmistöllä. Välimiesten eriäviä mielipiteitä ei kuitenkaan missään tapauksessa julkaista.
2. Kaikki välimiespaneelin ratkaisut sitovat sopimuspuolia, eivätkä ne luo minkäänlaisia oikeuksia tai velvoitteita luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille. Ratkaisussa esitetään tosiseikat, tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä havaintojen ja päätelmien perustelut. Yhteistyökomitea asettaa välityspaneelin ratkaisut julkisesti saataville kokonaisuudessaan, jollei se toisin päättä liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttämiseksi.

IV LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

78 ARTIKLA

Välimiesluettelo

1. Yhteistyökomitea laatii kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta luettelon 15 henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehinä. Kukin sopimuspuoli ehdottaa viittä henkilöä välimieheksi. Kumpikin sopimuspuoli valitsee myös viisi henkilöä, jotka eivät ole kummankaan sopimuspuolen kansalaisia ja jotka toimivat välimiespaneelin puheenjohtajana. Yhteistyökomitea varmistaa, että luettelossa on aina tämän verran henkilöitä.
2. Välimiehillä on oltava erityistä asiantuntemusta tai kokemusta oikeudellisista kysymyksistä ja kansainvälisestä kaupasta. Välimiesten on oltava riippumattomia ja toimittava yksilöinä, he eivät saa ottaa ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta, heillä ei saa olla sidoksia sopimuspuolten hallituksiin ja heidän on noudatettava menettelysääntöjä.

79 ARTIKLA

Suhde WTO:n asettamiin velvoitteisiin

1. Ennen Irakin liittymistä WTO:hon välimiespaneelien on päädyttävä tulkintaan, joka on täysin yhdenmukainen WTO:n riitojenratkaisuelimen asianmukaisten päätösten kanssa, kun se päättää 62 artiklassa tarkoitetun sellaisen määräyksen väitetystä rikkomisesta, johon sisältyy jokin WTO-sopimuksen määräys tai viittaus sellaiseen.
2. Irakin liittyttyä WTO:hon sovelletaan 3–6 kohtaa.
3. Turvautuminen tämän jakson riitojenratkaisua koskeviin määräyksiin ei rajoita mahdollisia toimia WTO:ssa, riitojenratkaisu mukaan lukien.
4. Jos sopimuspuoli kuitenkin on aloittanut tiettyä toimenpidettä koskevan riitojenratkaisumenettelyn joko tämän sopimuksen 64 artiklan 1 kohdan tai WTO-sopimuksen mukaisesti, se ei voi aloittaa samaa toimenpidettä koskevaa riitojenratkaisumenettelyä toisella foorumilla ennen ensimmäisen menettelyn päättymistä. Sopimuspuoli ei myöskään saa hakea korvausta molemmissa foorumeissa, jos on rikottu velvoitetta, joka on sama sekä tässä sopimuksessa että WTO-sopimuksessa. Kun riitojenratkaisumenettely on tällaisessa tapauksessa käynnistetty, sopimuspuoli ei saa esittää toisella foorumilla korvausvaatimusta saman velvoitteen rikkomisen vuoksi toisen sopimuksen nojalla, paitsi jos valittu foorumi ei pysty menettelyllisten tai tuomiovaltaan liittyvien syiden vuoksi tutkimaan kyseisen velvoitteen rikkomista koskevaa korvausvaatimusta.

5. Edellä olevaa 4 kohtaa sovellettaessa
- a) WTO-sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn katsotaan käynnistyneen, kun sopimuspuoli pyytää paneelin asettamista DSU-sopimuksen 6 artiklan mukaisesti, ja sen katsotaan päättyneen, kun riitojenratkaisuelin hyväksyy paneelin raportin ja, tapauksen mukaan, pysyvän valituselimen raportin DSU-sopimuksen 16 artiklan ja 17 artiklan 14 kohdan mukaisesti;
 - b) tämän jakson mukaisen riitojenratkaisumenettelyn katsotaan käynnistyneen, kun sopimuspuoli pyytää välimiespaneelin asettamista 64 artiklan 1 kohdan mukaisesti, ja sen katsotaan päättyneen, kun välimiespaneeli antaa ratkaisunsa tiedoksi sopimuspuolille ja yhteistyökomitealle 67 artiklan mukaisesti.
6. Tämän jakson määräykset eivät estä sopimuspuolta soveltamasta WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymää velvoitteiden keskeyttämistä. WTO-sopimukseen ei voida vedota siinä tarkoituksessa, että toista sopimuspuolta estetään keskeyttämästä tämän sopimuksen II osaston mukaisia velvoitteitaan.

80 ARTIKLA

Määräajat

1. Tässä jaksossa vahvistetut määräajat, mukaan lukien välimiespaneelleille niiden ratkaisun tiedoksiantoa varten asetetut määräajat, lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat.
2. Sopimuspuolet voivat yhteisellä sopimuksella pidentää mitä tahansa tässä jaksossa tarkoitettua määräaika.

III OSASTO

YHTEISTYÖALAT

81 ARTIKLA

Rahoitustuki ja tekninen tuki

1. Jotta tämän sopimuksen tavoitteet saavutettaisiin, Irakille annetaan avustuksina unionin rahoitustukea ja teknistä tukea Irakin taloudellisten ja poliittisten muutosten vauhdittamiseksi.

2. Tämä tuki annetaan unionin kehitysyhteistyön puitteissa, josta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asiaa koskevissa asetuksissa. Unionin tuen tavoitteet ja alat määritellään suuntaa-antavassa ohjelmassa, josta ilmenee sopimuspuolten välillä sovittavat painopisteet, ottaen huomioon Irakin kehitystarpeet ja -strategiat, kunkin alan vastaanottokyky ja edistyminen uudistuksissa.
3. Sopimuspuolet varmistavat, että unionin tekninen tuki yhteensovitetaan muista lähteistä tulevan tuen kanssa. Unionin kehitysyhteistyöpolitiikan ja kansainvälisten toimien ohjenuorina ovat Yhdistyneiden kansakuntien vuosituhatosen kehitystavoitteet sekä YK:n ja muiden toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen keskeiset kehitystavoitteet ja -periaatteet. Avun tuloksellisuutta koskevat periaatteet, mukaan lukien 2 päivänä maaliskuuta 2005 annettu Pariisin julistus ja Accran toimintasuunnitelma, otetaan täysimääräisesti huomioon unionin kehityspolitiikkaa toteutettaessa.
4. Teknistä tukea tai rahoitustukea saava sopimuspuoli vastaa viipymättä toisen sopimuspuolen toimivaltaisten viranomaisten hallinnollista yhteistyötä koskeviin pyyntöihin petosten ja sääntöjenvastaisuuksien torjumisen tehostamiseksi unionilta saatavan tuen yhteydessä, sanotun kuitenkin rajoittamatta keskinäistä oikeusapua koskevia määräyksiä.
5. Irakin hallitus huolehtii yhteysviranomaisen nimittämisestä petostentorjuntaa varten. Yhteysviranomainen tekee tehokasta yhteistyötä unionin toimielinten ja muiden elinten kanssa, mukaan lukien Euroopan tilintarkastustuomioistuin ja Euroopan petostentorjuntavirasto, erityisesti niiden tarkastus- ja valvontatoimenpiteiden täytäntöönpanon osalta unionin taloudellisten etujen suojaamisessa.

82 ARTIKLA

Yhteistyö sosiaalisen ja inhimillisen kehityksen alalla

Yhteistyö tällä alalla vahvistaa globalisaation sosiaalista ulottuvuutta sekä sosiaalisen kehityksen, talouskehityksen ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen välistä yhteyttä. Yhteistyössä korostetaan myös köyhyyden lievittämisen merkitystä, kaikkia koskevien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien edistämistä, mukaan lukien muita heikommassa asemassa olevat ja asuinseuduiltaan siirtymään joutuneet henkilöt, sekä perusterveydenhuoltoon, koulutukseen ja työllisyyteen liittyviä tarpeita. Näiden alojen yhteistyöllä pyritään erityisesti valmiuksien ja instituutioiden kehittämiseen ottaen huomioon osallisuutta, hyvää hallintotapaa sekä tervettä ja avointa hallintoa koskevat periaatteet.

83 ARTIKLA

Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ja nuoret

1. Sopimuspuolet pyrkivät yhteisen edun nimissä edistämään yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen sekä nuoriin liittyvää yhteistyötä ottaen huomioon resurssien saatavuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämisen.
2. Sopimuspuolet edistävät erityisesti tietojen, osaamisen, opiskelijoiden, tutkijoiden, teknisten resurssien, nuorten ja nuorisotyöntekijöiden vaihtoa ja vahvistavat valmiuksia hyödyntäen samalla nykyisten yhteistyöohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia ja sopimuspuolten tältä alalta hankkimia kokemuksia.

3. Sopimuspuolet sopivat myös tehostavansa korkea-asteen oppilaitosten yhteistyötä muun muassa Erasmus Mundus -ohjelman avulla koulutusjärjestelmiensä korkealaatuisuuden ja kansainvälistymisen tukemiseksi.

84 ARTIKLA

Työllisyys ja sosiaalinen kehitys

1. Sopimuspuolet sopivat lisäävänsä yhteistyötä työllisyyden ja sosiaalisten kysymysten alalla, mukaan lukien sosiaalista koheesiota, ihmisarvoista työtä, työterveyttä ja -turvallisuutta, työlainsäädäntöä, työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua, henkilöstövoimavarojen kehittämistä ja sukupuolten tasa-arvoa koskeva yhteistyö, tukeakseen tuottavaa täystyöllisyyttä ja oikeutta ihmisarvoiseen työhön, jotka ovat keskeisiä tekijöitä kestävä kehityksen ja köyhyyden vähentämisen kannalta.

2. Sopimuspuolet vahvistavat sitoumuksensa kansainvälisesti tunnustettujen työ- ja yhteiskuntaelämän normien edistämiseen ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Monenvälisten yhteiskunta- ja työelämää koskevien sopimusten täytäntöönpano on otettava huomioon kaikissa sopimuspuolten tämän sopimuksen mukaisesti toteuttamissa toimissa.

3. Yhteistyömuotoihin voi sisältyä muun muassa erityisohjelmia ja -hankkeita yhteisen sopimuksen mukaisesti sekä vuoropuhelua, valmiuksien kehittämistä ja kahden- tai monenvälistä yhteistyötä ja aloitteita yhteisen edun mukaisilla aloilla.
4. Sopimuspuolet sopivat ottavansa työmarkkinaosapuolet ja muut asianmukaiset sidosryhmät mukaan vuoropuheluun ja yhteistyöhön.

85 ARTIKLA

Kansalaisyhteiskunta

Sopimuspuolet tunnustavat järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan, erityisesti akateemisten piirien ja ajatushautomoiden, roolin ja mahdollisen myötävaikutuksen tämän sopimuksen mukaisessa vuoropuhelu- ja yhteistyöprosessissa, ja ne sopivat edistävänsä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää tehokasta vuoropuhelua ja sen tosiasiallista osallistumista.

86 ARTIKLA

Ihmisoikeudet

1. Sopimuspuolet sopivat tekensä yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja tehokkaaksi suojelemiseksi myös ratifioimalla ja panemalla täytäntöön kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja tarjoamalla tarvittaessa teknistä tukea ja koulutusta sekä kehittämällä valmiuksia. Sopimuspuolet ovat tietoisia siitä, että yhteistyö- ja kehitysohjelmien vaikutukset ovat rajallisia, jos niissä ei suojella, vahvisteta ja kunnioiteta ihmisoikeuksia.
2. Ihmisoikeuksien alalla tehtävään yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa
 - a) ihmisoikeuksiin liittyvien valtion laitosten ja ihmisoikeuksien parissa työskentelevien kansalaisjärjestöjen vahvistaminen;
 - b) ihmisoikeuksien edistäminen ja tähän liittyvän koulutuksen tarjoaminen kansallisella ja paikallisella tasolla etenkin julkishallinnon sekä lainkäyttöelinten ja lainvalvontaviranomaisten parissa erityisesti naisten ja lasten oikeuksia koskevissa kysymyksissä;
 - c) Irakin lainsäädännön kehittäminen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuslainsäädännön mukaiseksi;

- d) yhteistyö ja tietojenvaihto Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjärjestöissä;
- e) Irakin hallituksen tukeminen sen pyrkimyksissä tarjota maan kansalaisille asiallinen elintaso ja turvata heidän poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ilman syrjintää;
- f) rankaisemattomuuden vastaisten toimien ja kansallisen sovinnon tukeminen;
- g) kattavan ihmisoikeuksia koskevan vuoropuhelun aloittaminen.

87 ARTIKLA

Yhteistyö teollisuuspolitiikan sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä
koskevan toimintapolitiikan alalla

1. Tämän alan yhteistyön tavoitteena on edistää Irakin teollisuuden rakenneuudistusta ja nykyaikaistamista tukemalla samalla sen kilpailukykyä ja kasvua sekä luoda suotuisat edellytykset sopimuspuolia hyödyttävälle yhteistyölle Irakin ja unionin teollisuudenalojen välille.

A. Yleistä

2. Yhteistyön tavoitteena on

- a) luoda Irakille kattava teollisuusstrategia, jossa otetaan huomioon julkisen ja yksityisen sektorin teollisuusyritysten nykytilanne;
- b) kannustaa Irakia teollisuuden rakenteelliseen uudistamiseen ja nykyaikaistamiseen siten, että varmistetaan ympäristönsuojelu, kestävä kehitys ja talouskasvu;
- c) edistää yksityisyrityksille myönteistä ilmapiiriä teollisuuden alalla kotimaisille markkinoille ja vientimarkkinoille tarkoitetun tuotannon lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi;
- d) edistää olosuhteita, jotka tukevat teollisuustuotannon kasvua ja monipuolistamista kestävä kehityksen näkökulmasta;
- e) tarjota teollisuuden alojen yhteistyötä edesauttavia tietoja;
- f) edistää unionin ja kansainvälisten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä Irakin maailmantalouteen integroitumisen helpottamiseksi ja harjoittaa säännöllistä tietojenvaihtoa sopimuspuolten standardointielinten välillä;

- g) luoda teollisuudelle asianmukainen toimintaympäristö;
- h) edistää ja parantaa tietotukipalveluja, jotka ovat keskeisiä tekijöitä liiketoiminnan kasvussa ja talouskehityksessä;
- i) luoda yhteyksiä sopimuspuolten teollisuustoimijoiden välille (yritykset, ammatinharjoittajat, alakohtaiset ja muut liike-elämän järjestöt, työmarkkinajärjestöt jne.);
- j) edistää yhteisiä teollisuushankkeita ja perustaa yhteisyrityksiä ja tietoverkostoja.

B Pienet ja keskisuuret yritykset

3. Sopimuspuolet, jotka ottavat huomioon toistensa talouspolitiikan ja sen tavoitteet, sopivat edistävänsä yhteistyötä kaikilla soveltuvilla teollisuuspolitiikan aloilla pienten ja keskisuurten yritysten, jäljempänä 'pk-yritykset', kilpailukyvyn parantamiseksi.

4. Sopimuspuolet

- a) pyrkivät kehittämään ja vahvistamaan pk-yrityksiä ja edistämään niiden välistä yhteistyötä;
- b) kehittävät mikro- ja pk-yritysten tarvitsemaa tukea muun muassa rahoituksen, ammattikoulutuksen, teknologian, markkinoinnin ja innovoinnin aloilla sekä muilla kehittämisaloilla ja tukevat muissa pk-yritysten perustamiseen liittyvissä edellytyksissä, kuten yrityshautomoiden perustamisessa;

- c) tukevat pk-yritysten toimintaa verkostoitumisen avulla; ja
- d) helpottavat yritysten yhteistyötä tukemalla sopimuspuolten yksityissektoreiden yhteistyötoimia luomalla yhteyksiä Irakin ja unionin yksityissektoreiden toimijoiden välille tiedonkulun parantamiseksi.

88 ARTIKLA

Yhteistyö sijoitusalueella

1. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä luodakseen edulliset olosuhteet sekä kotimaisille että ulkomaisille sijoituksille, tarjotakseen riittävän suojan sijoituksille ja edistääkseen pääomasiirtoja ja sijoitusmahdollisuuksiin liittyvien tietojen vaihtoa.
2. Sopimuspuolet sopivat tukevansa sijoitusten edistämistä ja suojelua syrjimättömyyden ja vastavuoroisuuden periaatteiden pohjalta.
3. Sopimuspuolet edistävät sijoitusalan lainsäädäntöä, määräyksiä ja hallinnollisia käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa.
4. Sopimuspuolet pyrkivät kannustamaan rahoituslaitoksiaan yhteistyöhön sijoitusmahdollisuuksien edistämiseksi.

5. Sijoitusten ja kaupan edistämiseksi unioni on pyydettäessä valmis avustamaan Irakia sen pyrkimyksissä lähentää lainsäädäntö- ja sääntelykehyksiään unionin vastaaviin kehyksiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

89 ARTIKLA

Teollisuusstandardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

Sopimuspuolet voivat tehdä yhteistyötä standardien, teknisten määräysten ja vaatimuksenmukaisuuden arvioinnin aloilla seuraavasti:

1. kansainvälisten standardien käytön lisäämisen edistäminen teknisissä määräyksissä ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa sopimuspuolten alueilla, mukaan lukien alakohtaiset toimenpiteet, ja sopimuspuolten välisen yhteistyön lisääminen asiaan liittyvissä kansainvälisissä elimissä ja järjestöissä tehtävän työn osalta;
2. valmiuksien kehittämisen tukeminen standardoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, akkreditoinnin, metrologian ja markkinavalvonnan aloilla Irakissa;
3. kahdenvälisen yhteistyön edistäminen ja siihen kannustaminen niiden organisaatioiden välillä, jotka vastaavat standardoinnista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista, akkreditoinnista, metrologiasta ja markkinavalvonnasta Irakissa ja unionissa;

4. yhteisten näkemysten kehittäminen hyvistä sääntelykäytännöistä, joihin kuuluvat muun muassa:
- a) avoimuus teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen valmistelussa, hyväksymisessä ja soveltamisessa;
 - b) sääntelytoimenpiteiden ja niihin liittyvien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tarve ja oikeasuhteisuus, mukaan lukien toimittajan antaman vaatimustenmukaisuusilmoituksen käyttö;
 - c) kansainvälisten standardien käyttö teknisten määräysten perustana, paitsi jos tällaiset kansainväliset standardit olisivat tehottomia tai epätarkoituksenmukaisia perusteltujen tavoitteiden saavuttamiselle;
 - d) teknisten määräysten ja markkinavalvontatoimien täytäntöönpano;
5. sääntelyä koskevan, teknisen ja tieteellisen yhteistyön lisääminen muun muassa vaihtamalla tietoja, kokemuksia ja tietoaineistoa teknisten määräysten laadun ja tason parantamiseksi ja sääntelykeinojen hyödyntämiseksi;
6. teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen yhteensopivuuden ja lähentämisen edistäminen.

90 ARTIKLA

Yhteistyö maa- ja metsätalouden sekä maaseudun kehittämisen aloilla

Tavoitteena on edistää yhteistyötä maa- ja metsätalouden sekä maaseudun kehittämisen aloilla monipuolistamisen, ympäristöä säästävien käytäntöjen, kestävä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ja elintarvikevarmuuden tukemiseksi. Tässä tarkoituksessa sopimuspuolet tarkastelevat seuraavia:

- a) valmiuksien kehittäminen ja koulutuksen tarjoaminen julkisille laitoksille;
- b) maataloustuotteiden laadun parantamiseen ja tuottajajärjestöjen valmiuksien kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet sekä kaupan edistämistoimien tukeminen;
- c) ympäristöhygieniää sekä eläinten ja kasvien terveyttä koskevat toimenpiteet ja muut niihin liittyvät näkökohdat ottaen huomioon sopimuspuolten lainsäädäntö, WTO:n säännöt ja monenvälisen ympäristösopimusten säännöt;
- d) maaseudun kestävä taloudellista ja sosiaalista kehitystä koskevat toimenpiteet, jotka liittyvät muun muassa ympäristöä säästäviin käytäntöihin, metsätalouteen, tutkimukseen, osaamisen siirtoon, mahdollisuuteen hankkia maata, vesihuoltoon ja kasteluun, maaseudun kestäväan kehitykseen ja elintarvikevarmuuteen;

- e) sopimuspuolten väestön identiteettiin kytkeytyvien maatalousperinteiden säilyttämiseen liittyvät toimenpiteet, mukaan lukien yhteistyö maantieteellisten merkintöjen alalla, kokemusten vaihto paikallistasolla ja yhteistyöverkoston luominen;
- f) maataloussektorin ja viljelymenetelmien nykyaikaistaminen ja maataloustuotannon monipuolistaminen.

91 ARTIKLA

Energia

1. Sopimuspuolet pyrkivät lisäämään yhteistyötä energia-alalla vapaiden, kilpailukykyisten ja avoimien energiamarkkinoiden periaatteita kunnioittaen tavoitteenaan
 - a) parantaa energiavarmuutta varmistamalla samalla ympäristön kestävyys ja edistämällä samalla talouskasvua;
 - b) kehittää institutionaalisia sekä lainsäädäntö- ja sääntelykehyksiä energia-alalla energiamarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi ja energiainvestointien edistämiseksi;
 - c) kehittää ja luoda kumppanuuksia unionin ja Irakin yritysten välille energia-alalla etsintään, tuotantoon, jalostukseen, kuljetukseen, jakeluun ja palveluihin liittyen;

- d) saada aikaan säännöllinen ja tehokas energia-asioita koskeva vuoropuhelu sopimuspuolten välille ja alueellisella tasolla muun muassa Euroopan ja Mashreqin alueen kaasumarkkinahankkeen ja muiden alueellisten aloitteiden avulla.
2. Tätä varten sopimuspuolet sopivat edistävänsä molempia hyödyttäviä yhteyksiä tavoitteenaan
- a) tukea asianmukaisen energiapolitiikan, sen sääntelykehyksen ja infrastruktuurin kehittämistä Irakissa ympäristön kestävyys, terveen energiavarojen hoidon sekä vapaiden, kilpailukykyisten ja avointen markkinoiden periaatteiden pohjalta;
 - b) tehdä yhteistyötä hallinnollisten ja oikeudellisten valmiuksien parantamiseksi ja edellytysten luomiseksi vakaalle ja avoimelle lainsäädäntökehykselle taloudellisen toiminnan ja Irakiin tehtävien kansainvälisten energiainvestointien edistämiseksi;
 - c) edistää teknistä yhteistyötä Irakin öljy- ja maakaasuvarojen etsimiseksi, öljy- ja kaasukenttien kehittämiseksi sekä öljy- ja kaasuinfrastruktuurin parantamiseksi ja nykyaikaistamiseksi, mukaan lukien kuljetus- ja siirtoverkostot Mashreq-alueelle ja unionin markkinoille sekä muut tähän liittyvät alueelliset aloitteet;
 - d) parantaa Irakin sähkönjakelujärjestelmän luotettavuutta;
 - e) lisätä yhteistyötä energiavarmuuden parantamiseksi ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi edistämällä uusiutuvia energialähteitä, energiatehokkuutta ja vähentämällä kaasun tarpeetonta polttamista;

- f) helpottaa osaamisen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, teknologian siirtoa ja ammattilaisten kouluttamista;
- g) tukea Irakin osallistumista energiamarkkinoiden alueelliseen yhdentymiseen.

92 ARTIKLA

Liikenne

1. Sopimuspuolet pyrkivät lisäämään yhteistyötä liikenteen alalla kestävän ja tehokkaan liikennejärjestelmän luomiseksi tavoitteenaan
 - a) tehostaa liikenteen ja liikenneyhteyksien kehittämistä varmistamalla samalla ympäristön kestävyys ja edistämällä samalla talouskasvua;
 - b) kehittää institutionaalisia sekä lainsäädäntö- ja sääntelykehyksiä kaikilla liikenteen osa-alueilla liikennemarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi ja liikenneinvestointien edistämiseksi;
 - c) kehittää ja luoda kumppanuuksia unionin ja Irakin yritysten välille liikennealan tutkimukseen, valmiuksien kehittämiseen, infrastruktuurin kehittämiseen, turvallisuuteen ja palveluihin liittyen;

- d) saada aikaan säännöllinen ja tehokas liikenneasioita koskeva vuoropuhelu sopimuspuolten välillä ja alueellisella tasolla muun muassa Euroopan ja Välimeren maiden liikenneyhteistyötä ja muita alueellisia aloitteita hyödyntäen.
2. Tätä varten sopimuspuolet sopivat edistävänsä molempia hyödyttäviä yhteyksiä tavoitteenaan
- a) tukea asianmukaisen liikennepolitiikan kehittämistä ja sen sääntelykehiksen laatimista kaikkien liikennemuotojen kehittämiseksi ja Irakin liikenneinfrastruktuurin jälleenrakentamiseksi ja kehittämiseksi kestävyyden merkitystä painottaen, varmistaa kaikkien liikennemuotojen intermodaalisuus ja integraatio sekä tutkia mahdollisuutta lähentää edelleen lainsäädäntö- ja sääntelykehiksiä unionin ja kansainvälisiin standardeihin erityisesti turvallisuusnäkökohtien osalta;
 - b) tehdä yhteistyötä hallinnollisten ja oikeudellisten valmiuksien parantamiseksi ja uudelleen luomiseksi, jotta voidaan laatia erityissuunnitelmia avainaloille ja luoda edellytykset vakaalle ja avoimelle lainsäädäntökehiksellä liikenteeseen liittyvän taloudellisen toiminnan ja Irakiin tehtävien kansainvälisten liikenneinvestointien edistämiseksi unionin politiikkojen ja käytäntöjen pohjalta, sekä perustaa tarvittavat riippumattomat sääntelyviranomaiset;
 - c) edistää teknistä yhteistyötä Irakin liikennesektorin kaikkien osa-alueiden tarkastelemiseksi ja kehittämiseksi sekä liikenneinfrastruktuurin parantamiseksi ja nykyaikaistamiseksi, mukaan lukien yhteydet Mashreq-alueen liikenneverkostoihin ja unionin markkinoille ja muut alueelliset aloitteet;

- d) parantaa Irakiin suuntautuvan ja sen kautta kulkevan liikenteen luotettavuutta;
- e) helpottaa osaamisen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, teknologian siirtoa ja ammattilaisten kouluttamista ja asettaa nämä keskeiset yhteistyötoimet etusijalle;
- f) edistää Irakin osallistumista alueellisten liikennejärjestelmien yhteenliittämiseen;
- g) panna täytäntöön kansallinen ilmailupolitiikka, johon kuuluu lentokenttien ja lennonjohdon kehittäminen, ja vahvistaa edelleen hallinnollisia valmiuksia (mukaan lukien tosiasiallisesti sääntelystä vastaavan riippumattoman siviili-ilmailuviranomaisen perustaminen), neuvotella horisontaalinen lentoliikennesopimus kahdenvälisten lentoliikennesopimusten edellyttämän oikeusvarmuuden palauttamiseksi ja tutkia mahdollisuuksia neuvotella kattavasta unionin ja Irakin välisestä lentoliikennesopimuksesta.

93 ARTIKLA

Ympäristö

1. Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä tarpeesta vahvistaa ja lisätä ympäristönsuojelutoimia, jotka liittyvät muun muassa ilmastonmuutokseen, kestävään luonnonvarojen hallintaan ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen, jotka ovat nykyisten ja tulevien sukupolvien kehityksen perusta.

2. Sopimuspuolet sopivat, että tämän alan yhteistyöllä olisi edistettävä ympäristönsuojelua kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Kehityksen huippukokouksen päätelmät otetaan huomioon kaikissa sopimuspuolten tämän sopimuksen mukaisesti toteuttamissa toiminnaissa.
3. Tämän alan yhteistyössä olisi keskityttävä muun muassa seuraaviin:
 - a) ympäristöä koskevien tietojen ja kokemusten vaihto (esimerkiksi kaupunkeihin liittyvät kysymykset, luonnonsuojelu, vesi- ja jätehuolto, kriisitilanteiden hallinta);
 - b) alueellisen yhteistyön edistäminen ja siihen kannustaminen ympäristönsuojelussa, mukaan lukien investointien houkuttelevuus ympäristöhankkeisiin ja -ohjelmiin;
 - c) ympäristötietoisuuden lisääminen ja paikallisyhteisöjen kannustaminen osallistumaan luonnonsuojeluun ja kestävän kehityksen hankkeisiin;
 - d) valmiuksien kehittämisen tukeminen ympäristöalalla, esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventäminen ja niihin sopeutuminen;
 - e) yhteistyö monenvälisistä ympäristösopimuksista neuvoteltaessa ja niiden täytäntöönpanossa;
 - f) teknisen asiantuntemuksen vaihdon edistäminen ympäristöpolitiikan suunnittelussa ja ympäristökysymysten huomioon ottamisessa muilla politiikan aloilla;
 - g) ympäristötutkimuksen ja -analyysien tukeminen.

94 ARTIKLA

Televiestintä

Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä

- a) edistääkseen lisääntyvää tietojenvaihtoa sovellettavasta lainsäädännöstä ja mahdollisista tulevista lainsäädäntöuudistuksista televiestintäalalla tavoitteenaan ymmärtää paremmin toistensa televiestintäalan sääntelykehystä;
- b) vaihtaakseen tietoja tieto- ja viestintätekniikan ja -standardien kehityksestä.

95 ARTIKLA

Tiede ja teknologia

1. Sopimuspuolet edistävät yhteisen edun mukaista yhteistyötä siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen (TTK) alalla sekä riittävää pääsyä toistensa tutkimusohjelmiin ottaen huomioon voimavarojen saatavuuden ja edellyttäen, ettei henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvien oikeuksien tehokkaan suojelun asianmukaisesta tasosta muuta johdu.

2. Tieteen ja teknologian alan yhteistyöhön sisältyvät
 - a) tieteellisten ja teknisten tietojen vaihto ja yhteistyöohjelmat;
 - b) yhteisten tieteellisten tapaamisten järjestäminen;
 - c) yhteiset TTK-toimet;
 - d) molempien sopimuspuolten TTK-toimintaan osallistuville tiedemiehille, tutkijoille ja teknisille asiantuntijoille tarkoitetut koulutustoimet ja liikkuvuusohjelmat.
3. Tätä yhteistyötä toteutetaan sopimuspuolten vahvistamien menettelyjen mukaisesti neuvoteltavien ja sovittavien erityisjärjestelyjen mukaisesti, joissa vahvistetaan muun muassa asianmukaiset teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat määräykset.

96 ARTIKLA

Tulli- ja verotusyhteistyö

1. Sopimuspuolet aloittavat yhteistyön tullialalla ja erityisesti siihen liittyvän koulutuksen, tullimuodollisuuksien, -asiakirjojen ja -menettelyjen yksinkertaistamisen sekä tullisääntöjen rikkomisen estämisen, tutkimisen ja torjumisen aloilla tavoitteenaan taata kaikkien niiden määräysten noudattaminen, jotka on tarkoitus ottaa käyttöön kaupan alalla, ja lähentää Irakin tullijärjestelmää unionin järjestelmään.
2. Toimivaltaansa rajoittamatta sopimuspuolet, joiden tavoitteena on vahvistaa ja edistää taloudellista toimintaa ja jotka ottavat huomioon tarpeen luoda tarkoituksenmukainen sääntelykehys, tunnustavat hyvän hallintotavan periaatteet verotuksen alalla, eli avoimuuden, tietojenvaihdon ja reilun verokilpailun periaatteet, ja sitoutuvat noudattamaan niitä. Tätä varten sopimuspuolet pyrkivät toimivaltuuksiensa mukaisesti parantamaan kansainvälistä yhteistyötä verotuksen alalla ja laatimaan toimenpiteitä edellä mainittujen periaatteiden tehokkaan noudattamisen varmistamiseksi.

97 ARTIKLA

Tilastoalan yhteistyö

Sopimuspuolet sopivat edistävänsä yhteistyötoimia tilastoalalla. Niillä pyritään instituutioiden ja valmiuksien kehittämiseen ja kansallisen tilastojärjestelmän vahvistamiseen, mukaan lukien tilastomenetelmien kehittäminen sekä tavaroiden ja palvelujen kauppaa ja muita tilastolliseen käsittelyyn soveltuvia aloja koskevien tilastojen laatiminen ja levittäminen tämän sopimuksen mukaisten yhteiskunnan ja talouden ensisijaisten kehitystavoitteiden tukemiseksi.

98 ARTIKLA

Makrotalouden vakaus ja julkinen talous

1. Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä siitä, että Irakin on tärkeää saavuttaa makrotalouden vakaus hintavakauden saavuttamiseen ja säilyttämiseen tähtäävän kestävänsä rahapolitiikan avulla sekä kestävänsä velanhoitokykyyn tähtäävän finanssipolitiikan avulla.
2. Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä siitä, että Irakin on tärkeää huolehtia julkisten varojen tehokkaasta, avoimesta ja vastuullisesta käytöstä sekä kansallisella että paikallisella tasolla.

3. Sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä muun muassa parantaakseen Irakin julkisen talouden hoitojärjestelmää, jolla pyritään muun muassa kattavaan talousarviosuunnitteluun ja yhden valtionkassan käytäntöön.

99 ARTIKLA

Yksityissektorin kehittäminen

Sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä markkinatalouden kehittämiseksi Irakissa parantamalla sijoitusolosuhteita, monipuolistamalla taloudellista toimintaa, edistymällä yksityistämishojelman toteutuksessa ja parantamalla muita edellytyksiä, joilla vauhditetaan työpaikkojen luomista yksityissektorille.

100 ARTIKLA

Matkailu

1. Sopimuspuolet kehottavat ryhtymään toimiin, joilla parannetaan yhteistyötä matkailun ja siihen liittyvien seikkojen kehittämiseksi tasapainoisella ja kestäväällä tavalla.

2. Tästä syystä sopimuspuolet sopivat kehittävänsä yhteistyötä matkailun alalla ja erityisesti vaihtavansa tietoja, kokemuksia ja parhaita käytäntöjä matkailualan institutionaalisen kehyksen järjestämisestä ja matkailuyritysten yleisestä toimintaympäristöstä.

101 ARTIKLA

Rahoituspalvelut

Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä lähentääkseen standardejaan ja sääntöjään erityisesti

- a) Irakin rahoitusalan vahvistamiseksi;
- b) Irakin pankki-, vakuutus- sekä muun rahoitusalan laskenta-, valvonta- ja sääntelyjärjestelmien parantamiseksi;
- c) tietojen vaihtamiseksi alan voimassa tai valmisteilla olevista säädöksistä;
- d) yhteensopivien tarkastusjärjestelmien kehittämiseksi.

IV OSASTO

OIKEUS-, VAPAUS- JA TURVALLISUUSASIAT

102 ARTIKLA

Oikeusvaltioperiaate

1. Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla tehtävässä yhteistyössään sopimuspuolet sitoutuvat pysyvästi oikeusvaltioperiaatteeseen, johon kuuluvat muun muassa oikeuslaitoksen riippumattomuus, oikeussuojan saatavuus ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, ja pitävät sitä erityisen tärkeänä.
2. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä kehittääkseen edelleen lainvalvonnasta ja lainkäytöstä vastaavien instituutioiden toimintaa muun muassa parantamalla niiden valmiuksia.

103 ARTIKLA

Oikeudellinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet sopivat kehittävänsä siviilioikeuden alan yhteistyötä erityisesti siviilioikeudellista yhteistyötä koskevien monenvälisten yleissopimusten ratifioinnissa ja täytäntöönpanossa, mukaan lukien kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin yleissopimukset kansainvälisen oikeudellisen yhteistyön ja kansainvälisten oikeudenkäyntien alalla sekä lastensuojelun alalla.

2. Sopimuspuolet sopivat helpottavansa ja edistävänsä siviili- ja kauppaoikeuden alan riita-asioiden sovittelua vaihtoehtoisin keinoin asiassa sovellettavien kansainvälisten sopimusten mukaisesti aina kun se on mahdollista.
3. Sopimuspuolet pyrkivät kehittämään keskinäiseen oikeusapuun ja luovuttamiseen liittyvää oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. Tähän kuuluu tarvittaessa liittyminen Yhdistyneiden kansakuntien asiaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin, mukaan lukien tämän sopimuksen 7 artiklassa tarkoitettu Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö, sekä näiden sopimusten täytäntöönpano.

104 ARTIKLA

Henkilötietojen suoja

1. Sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä parantaakseen henkilötietojen suojaa, jotta se vastaisi korkeimpia kansainvälisiä normeja, kuten henkilötietoja sisältävien sähköisten tiedostojen sääntelyä koskevia Yhdistyneiden kansakuntien suuntaviivoja (YK:n yleiskokouksen 14 päivänä joulukuuta 1990 antama päätöslauselma 45/95).
2. Henkilötietojen suojelun alalla tehtävään yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa tietojen ja asiantuntemuksen vaihtona annettava tekninen tuki.

105 ARTIKLA

Muuttoliikettä ja turvapaikka-asioita koskeva yhteistyö

1. Sopimuspuolet vahvistavat, että ne pitävät alueidensa välisten muuttovirtojen yhteistä hallintaa tärkeänä. Yhteistyönsä lujittamiseksi sopimuspuolet aloittavat kattavan vuoropuhelun kaikista muuttoliikettä koskevista kysymyksistä, joihin kuuluvat muun muassa laitton maahanmuutto, maahanmuuttajien salakuljetus ja ihmiskauppa, sekä sisällyttävät muuttoliikekysymykset kansallisiin, muuttajien lähtöalueiden taloudellista ja sosiaalista kehittämistä koskeviin strategioihin.
2. Yhteistyö perustuu sopimuspuolten keskinäisiin neuvotteluihin tehtävään tarveanalyysiin, ja sitä tehdään asiaan liittyvän voimassa olevan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat erityisesti
 - a) muuttoliikkeen perimmäiset syyt;
 - b) kansainvälistä suojelua koskevien kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen kehittäminen ja täytäntöönpano pakolaisten oikeusasemasta vuonna 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja sen vuonna 1967 tehdyn pöytäkirjan sekä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten sopimusten määräysten noudattamiseksi ja palauttamiskieltoa koskevan periaatteen noudattamisen varmistamiseksi, tunnustaen kuitenkin, että Irak ei ole vielä pakolaisten oikeusasemasta vuonna 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja sen vuonna 1967 tehdyn pöytäkirjan sopimusvaltio, mutta se harkitsee mahdollisuutta liittyä niihin tulevaisuudessa;

- c) maahanpääsyä koskevat säännöt ja maahantuloluvan saaneiden henkilöiden oikeudet ja asema, maassa laillisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudenmukainen kohtelu ja heidän kotouttamisensa, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus sekä syrjinnän ja muukalaisvihan vastaiset toimenpiteet;
- d) tuloksellisen ja ennaltaehkäisevän toimintapolitiikan laatiminen laitonta maahanmuuttoa, maahanmuuttajien salakuljetusta ja ihmiskauppaa vastaan kiinnittäen huomiota myös siihen, millä tavoin salakuljettajien ja ihmiskauppaa harjoittavien verkostoja voidaan torjua ja ihmiskaupan uhreja suojella;
- e) maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palauttaminen inhimillisellä ja ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla, mukaan lukien heidän vapaaehtoisen paluunsa edistäminen, ja heidän takaisinottonsa 3 kohdan mukaisesti;
- f) sopimuspuolten yhteisen edun mukaiset viisumiasiat voimassa olevan Schengenin säännösten puitteissa;
- g) rajaturvallisuuden ja -valvonnan alan kysymykset, jotka liittyvät organisaatioon, koulutukseen, parhaisiin käytäntöihin ja muihin kentällä toteutettaviin käytännön toimiin, tarvittaessa myös laitteisiin, joiden mahdollinen kaksikäyttöluonne on tiedostettava.

3. Sopimuspuolet sopivat laittoman maahanmuuton estämistä ja valvontaa koskevan yhteistyön yhteydessä ottavansa takaisin laittomasti toisen sopimuspuolen alueelle pyrkivät kansalaisensa. Tätä varten

- a) Irak ottaa takaisin kansalaisensa, jotka eivät täytä tai eivät enää täytä voimassa olevia edellytyksiä päästä unionin jäsenvaltion alueelle tai oleskella tai asua siellä, kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia;
- b) kukin unionin jäsenvaltio ottaa takaisin kansalaisensa, jotka eivät täytä tai eivät enää täytä voimassa olevia edellytyksiä päästä Irakin alueelle tai oleskella tai asua siellä, Irakin pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia.

4. Unionin jäsenvaltiot ja Irak antavat kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyyden vahvistavat asiakirjat, jotta tässä tarkoituksessa tapahtuva matkustaminen on mahdollista. Jos takaisin otettavalla henkilöllä ei ole kansalaisuuden osoittavaa asiakirjaa tai muuta todistetta, kyseisen jäsenvaltion tai Irakin toimivaltaisen diplomaatti- tai konsuliedustuston on Irakin tai kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä järjestettävä kuulemistilaisuus, jossa henkilön kansalaisuus voidaan selvittää.

5. Sopimuspuolet sopivat tekevänsä 122 artiklassa määritellyn sopimuspuolen pyynnöstä mahdollisimman pian sopimuksen, joka koskee laittoman maahanmuuton ehkäisemistä ja valvontaa ja jossa määrätään takaisinottoa koskevista erityisistä menettelyistä ja velvoitteista, mukaan lukien muiden maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden takaisinotto, jos sopimuspuolet katsovat tämän aiheelliseksi.

6. Tämän alan yhteistyössä noudatetaan täysimääräisesti sopimuspuolten oikeuksia, velvoitteita ja vastuita, jotka perustuvat kansainväliseen oikeuteen ja kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen.

106 ARTIKLA

Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta

Sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja toimivansa järjestäytyneen rikollisuuden, talousrikollisuuden, korruption, vääräntämisen ja laittoman liiketoiminnan torjumiseksi täyttämällä keskinäiset voimassa olevat kansainväliset velvoitteensa tällä alalla kaikilta osin, mukaan lukien tehokas yhteistyö korruption avulla saadun omaisuuden tai saatujen varojen takaisinsaamiseksi. Sopimuspuolet edistävät kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen YK:n yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen sekä korruption vastaisen YK:n yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

107 ARTIKLA

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta

1. Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tarvitaan toimia ja yhteistyötä, joilla estetään niiden rahoitusjärjestelmien käyttö kaiken rikollisen toiminnan, kuten huumekaupan ja korruption, tuottoon liittyvään rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen.
2. Sopimuspuolet sopivat tekevänsä tekniseen ja hallinnolliseen tukeen liittyvää yhteistyötä, jonka tavoitteena on määräysten laadinta ja täytäntöönpano ja hyvin toimivat mekanismit rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Yhteistyö kattaa myös rikosten tuottoon perustuvan omaisuuden ja varojen takaisin saamisen.
3. Yhteistyöllä mahdollistetaan asiaan liittyvien tietojen vaihto sopimuspuolten lainsäädännön mukaisesti ja rahanpesunvastaisen toimintaryhmän, jäljempänä 'FATF', unionin ja alan kansainvälisten elinten hyväksymiä vaatimuksia vastaavien, asianmukaisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevien normien hyväksyminen.

108 ARTIKLA

Huumausaineiden torjunta

1. Sopimuspuolet pyrkivät lakiensa ja asetustensa mukaisesti vähentämään huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää sekä huumausaineiden vaikutuksia niiden käyttäjiin ja koko yhteiskuntaan ja estämään tehokkaammin huumausaineiden lähtöaineiden kulkeutumisen huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittomaan valmistukseen. Sopimuspuolet varmistavat, että niiden tähän tavoitteeseen tähtäävässä yhteistyössä sovelletaan kattavaa ja tasapainoista lähestymistapaa sekä laillista markkinoiden sääntelyä, tehokkaita toimia ja koordinoitua toimivaltaisten viranomaisten välillä, mukaan lukien terveys-, opetus-, sosiaali-, lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset.
2. Sopimuspuolet sopivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyötavoista. Toimien perustana ovat yhteisesti sovitut, alan kansainvälisten yleissopimusten ja Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen huumeita käsittelevän 20. erityisistunnon kesäkuussa 1998 antamien poliittisen julistuksen ja huumausaineiden kysynnän vähentämisen suuntaa-antavia periaatteita koskevan julistuksen mukaiset periaatteet.

109 ARTIKLA

Kulttuuriyhteistyö

1. Sopimuspuolet sitoutuvat edistämään kahdenvälistä yhteistyötä kulttuurin alalla keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi ja sopimuspuolten välisten kulttuurisuhteiden edistämiseksi.
2. Sopimuspuolet tukevat tietojen ja asiantuntemuksen vaihtoa sekä aloitteita, jotka edistävät erityisesti kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvien valmiuksien kehittämistä.
3. Sopimuspuolet tehostavat yhteistyötä kulttuuriomaisuuden salakuljettamisen torjumiseksi YK:n turvallisuusneuvoston Irakia koskevien päätöslauselmien mukaisesti. Ne edistävät asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten ratifiointia ja tehokasta täytäntöönpanoa, mukaan lukien kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi vuonna 1970 tehty Unescon yleissopimus.
4. Sopimuspuolet edistävät kulttuurienvälistä vuoropuhelua unionin ja Irakin yksityishenkilöiden, kulttuuri-instituutioiden ja järjestäytyntä kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen välillä.
5. Sopimuspuolet koordinoivat toimiaan kansainvälisillä foorumeilla, kuten Unescossa ja/tai muissa kansainvälisissä elimissä, edistääkseen kulttuurin monimuotoisuutta ja erityisesti kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä tehdyn Unescon yleissopimuksen ratifiointia ja täytäntöönpanoa.

110 ARTIKLA

Alueellinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet sopivat, että yhteistyöllä olisi pyrittävä helpottamaan ja tukemaan Irakin vakautta ja alueellista yhdentymistä. Tätä varten ne sopivat edistävänsä toimia, joiden tavoitteena on suhteiden vahvistaminen Irakiin, sen naapurimaihin ja muihin alueellisiin kumppaneihin.
2. Sopimuspuolet sopivat, että niiden välinen yhteistyö voi sisältää muiden samalla alueella sijaitsevien maiden kanssa tehtyjen yhteistyösopimusten nojalla toteutettavia toimia edellyttäen, että tällaiset toimet ovat tämän sopimuksen ja sopimuspuolten etujen mukaisia.
3. Jättämättä mitään alaa toiminnan ulkopuolelle sopimuspuolet sopivat keskittyvänsä erityisesti seuraaviin toimiin:
 - a) alueiden sisäisen kaupan edistäminen;
 - b) tuki alueellisille instituutioille sekä alueellisten järjestöjen yhteishankkeille ja aloitteille.

V OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA
LOPPUMÄÄRÄYKSET

111 ARTIKLA

Yhteistyöneuvosto

1. Perustetaan yhteistyöneuvosto, joka valvoo tämän sopimuksen täytäntöönpanoa. Yhteistyöneuvosto kokoontuu ministeritasolla kerran vuodessa. Se tarkastelee kaikkia tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä sekä kaikkia muita kahden- tai kansainvälisiä sopimuspuolten yhteisen edun mukaisia kysymyksiä tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyöneuvosto voi myös antaa aiheellisia suosituksia sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.
2. Yhteistyöneuvosto muodostuu sopimuspuolten edustajista.
3. Yhteistyöneuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.
4. Kukin sopimuspuoli voi saattaa kaikki tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet yhteistyöneuvoston käsiteltäviksi.

5. Yhteistyöneuvosto voi ratkaista riidan antamalla suosituksen.
6. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta millään tavalla tämän sopimuksen II osaston riitojenratkaisua koskeviin määräyksiin eivätkä rajoita niiden soveltamista.

112 ARTIKLA

Yhteistyökomitea ja erikoistuneet alakomiteat

1. Perustetaan yhteistyökomitea, joka muodostuu sopimuspuolten edustajista ja jonka tehtävänä on avustaa yhteistyöneuvostoa sen tehtävissä.
2. Yhteistyöneuvosto voi päättää perustaa erikoistuneita alakomiteoita tai muita elimiä, jotka voivat avustaa sitä sen tehtävien hoidossa, ja vahvistaa näiden komiteoiden ja elinten kokoonpanon, tehtävät ja työskentelytavat.

113 ARTIKLA

Parlamentaarinen yhteistyökomitea

1. Perustetaan parlamentaarinen yhteistyökomitea. Siinä kokoontuvat Irakin parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet näkemysten vaihtoa varten.
2. Parlamentaarinen yhteistyökomitea muodostuu Euroopan parlamentin ja Irakin parlamentin jäsenistä.
3. Parlamentaariselle yhteistyökomitealle ilmoitetaan yhteistyöneuvoston suosituksista.
4. Parlamentaarinen yhteistyökomitea voi antaa suosituksia yhteistyöneuvostolle.

114 ARTIKLA

Tehtävien suorittamisen tukeminen

Helpottaakseen tämän sopimuksen nojalla tehtävää yhteistyötä sopimuspuolet sopivat antavansa tarvittavan tuen yhteistyön toteuttamiseen osallistuville asianmukaisesti valtuutetuille asiantuntijoille ja viranomaisille tehtävien suorittamista varten sopimuspuolten sisäisten sääntöjen ja määräysten mukaisesti.

115 ARTIKLA

Maantieteellinen soveltamisala

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta niissä määrätyin edellytyksin, ja Irakin alueeseen.

116 ARTIKLA

Voimaantulo ja voimassaolon jatkaminen

1. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen tallettaja vastaanottaa sopimuspuolilta viimeisen ilmoituksen sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen saattamisesta päätökseen.
2. Tämä sopimus tehdään kymmeneksi vuodeksi. Sen voimassaoloa jatketaan ilman eri toimenpiteitä vuosittain, jollei sopimuspuoli sano sopimusta irti ilmoittamalla asiasta vähintään kuusi kuukautta ennen voimassaolon päättymistä. Sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun toinen sopimuspuoli on vastaanottanut ilmoituksen. Tällainen irtisanominen ei vaikuta meneillään oleviin hankkeisiin, jotka on aloitettu tämän sopimuksen nojalla ennen ilmoituksen vastaanottamista.

117 ARTIKLA**Väliaikainen soveltaminen**

1. Sen estämättä, mitä 116 artiklassa määrätään, unioni ja Irak sopivat soveltavansa tämän sopimuksen 2 artiklaa sekä II, III ja V osastoa sitä päivää seuraavan kolmannen kuukauden ensimmäisestä päivästä, jona unioni ja Irak ovat ilmoittaneet toisilleen sopimuksen soveltamisen edellyttämien menettelyjen saattamisesta päätökseen. Ilmoitukset lähetetään Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle, joka on tämän sopimuksen tallettaja.
2. Jos sopimuspuolet soveltavat 1 kohdan mukaisesti jotakin tämän sopimuksen määräystä ennen sopimuksen voimaantuloa, määräyksessä olevaa viittausta sopimuksen voimaantulopäivään pidetään viittauksena päivään, josta alkaen sopimuspuolet sopivat soveltavansa kyseistä määräystä 1 kohdan mukaisesti.

118 ARTIKLA

Syrjintäkielto

Tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla ja rajoittamatta siihen sisältyviä erityismääräyksiä

- a) Irakin unioniin soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään jäsenvaltioiden, niiden kansalaisten tai niiden yritysten välillä;
- b) unionin Irakiin soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään Irakin kansalaisten tai sen yritysten välillä.

119 ARTIKLA

Evoluutiolauseke

1. Yhteistyötä lisätäkseen sopimuspuolet voivat keskinäisestä sopimuksesta muuttaa, tarkistaa ja laajentaa tätä sopimusta muun muassa täydentämällä sitä tiettyjä aloja tai toimintoja koskevilla sopimuksilla tai pöytäkirjoilla.
2. Sopimuksen täytäntöönpanon osalta sopimuspuolet voivat tehdä ehdotuksia yhteistyön laajentamiseksi ottaen huomioon sopimuksen soveltamisesta saadut kokemukset. Tähän sopimukseen perustuvan yhteistyön mahdollisesta laajentamisesta päätetään yhteistyöneuvostossa.

120 ARTIKLA

Muut sopimukset

1. Tämä sopimus ja sen nojalla toteutettavat toimet eivät millään tavalla rajoita jäsenvaltioiden valtuuksia tehdä kahdenvälistä yhteistyötä Irakin kanssa tai tarvittaessa tehdä sen kanssa uusia yhteistyösopimuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyjen sopimusten asian kannalta merkityksellisten määräysten soveltamista.
2. Tämä sopimus ei vaikuta sellaisten sitoumusten soveltamiseen tai täytäntöönpanoon, joita sopimuspuolet ovat antaneet kolmansien osalta.

121 ARTIKLA

Sopimuksen täyttämättä jättäminen

1. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tämän sopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämiseksi tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet ja varmistavat, että ne ovat tässä sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden mukaisia.
2. Jos sopimuspuoli katsoo, ettei toinen sopimuspuoli ole täyttänyt tämän sopimuksen mukaista velvoitettaan, se voi toteuttaa tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista sen on toimitettava yhteistyöneuvostolle 30 päivän kuluessa kaikki tilanteen perusteellista tarkastelua varten tarvittavat tiedot sopimuspuolten kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.

Toimenpiteiden valinnassa etusijalle on asetettava toimenpiteet, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toiminnalle. Nämä toimenpiteet annetaan viipymättä tiedoksi yhteistyöneuvostolle, ja niistä neuvotellaan yhteistyöneuvostossa sopimuspuolen pyynnöstä.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, sopimuspuoli voi välittömästi toteuttaa kansainvälisen oikeuden mukaisia tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä, jos

- a) sopimus on sanottu irti tavalla, joka ei ole sallittu kansainvälisen oikeuden yleisten sääntöjen perusteella;
- b) toinen sopimuspuoli rikkoo 2 ja 5 artiklassa tarkoitettuja sopimuksen olennaisia osia.

Toinen sopimuspuoli voi pyytää kiireellisen kokouksen kutsumista koolle sopimuspuolten saattamiseksi yhteen 15 päivän kuluessa tilanteen perusteellista tarkastelua varten sopimuspuolten kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.

4. Jos sopimuspuoli katsoo, ettei toinen sopimuspuoli ole täyttänyt tämän sopimuksen II osaston mukaista velvoitettaan, se voi 2 kohdasta poiketen käyttää ainoastaan tämän sopimuksen II osaston VI jakson mukaisesti vahvistettuja riitojen ratkaisumenettelyjä, joita sen on noudatettava.

122 ARTIKLA

Sopimuspuolten määritelmä

Tässä sopimuksessa 'sopimuspuolilla' tarkoitetaan unionia tai sen jäsenvaltioita taikka unionia ja sen jäsenvaltioita niiden toimivallan mukaisesti sekä Irakia.

123 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus on tehty kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin, viron ja arabian kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen. Tekstien poiketessa toisistaan on sopimuksen neuvottelukieli eli englanti ratkaiseva.

124 ARTIKLA

Liitteet, lisäykset, pöytäkirjat ja huomautukset

Tämän sopimuksen liitteet, lisäykset, pöytäkirjat ja huomautukset ovat sen erottamattomia osia.

LIITE 4

HUOMAUTUKSET JA TÄYDENTÄVÄT MÄÄRÄYKSET

Lisäys 23 ARTIKLAAN

2 kohta

Sijoitusten suoja, sijoittajien ja valtion välinen riidanratkaisu mukaan lukien, ei kuulu tämän jakson soveltamisalaan, lukuun ottamatta 25 artiklaan perustuvaa kohtelua.

Lisäys 24 ARTIKLAAN

1. Oikeushenkilö on toisen oikeushenkilön määräysvallassa, jos viimeksi mainitulla on valta nimittää enemmistö sen johtajista tai muutoin laillisesti ohjata sen toimintaa.
2. Käsitteillä oikeushenkilön 'perustaminen' ja 'hankinta' tarkoitetaan myös osallistumista oikeushenkilön pääomaan, kun tarkoituksena on luoda tai pitää yllä kestäviä taloudellisia yhteyksiä.

Lisäys 25 ARTIKLAAN

1 kohta

Tämä määräys ei koske kohtelua, joka aiheutuu sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien tarjoamia palveluja koskevista unionin sitoumuksista. Tämä määräys ei myöskään koske kohtelua, joka aiheutuu unionin tai sen jäsenvaltioiden tekemistä sopimuksista, joissa määrätään GATS-sopimuksen VII artiklan mukaisesta vastavuoroisesta tunnustamisesta.

2 kohta

Irak voi täyttää tämän kohdan vaatimuksen myöntämällä unionin palveluille, palveluntarjoajille, sijoittautuneille yksiköille ja sijoittajille joko muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun kuin se myöntää omille vastaaville palveluilleen, palveluntarjoajilleen, sijoittautuneille yksiköilleen ja sijoittajilleen. Muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun on katsottava olevan vähemmän edullinen, jos se muuttaa kilpailuedellytyksiä Irakin palvelujen tai palveluntarjoajien eduksi verrattuna vastaaviin unionin palveluihin, palveluntarjoajiin, sijoittautuneisiin yksiköihin ja sijoittajiin.

3 kohta

Varmuuden lisäämiseksi ilmoitus olisi osoitettava kauppapolitiikan pääosaston tai sen seuraajan pääjohtajalle.

Lisäys 29 ARTIKLAAN

4 kohta

Pelkän viisumivaatimuksen ei katsota mitätöivän tai rajoittavan näitä etuja.

Lisäys 60 ARTIKLAAN

1 kohta

Tässä sopimuksessa teollis- ja tekijänoikeuksiin sisältyvät tekijänoikeudet, mukaan lukien tietokoneohjelmien ja tietokantojen tekijänoikeudet, muihin kuin alkuperäisiin tietokantoihin liittyvät sui generis -oikeudet sekä tekijänoikeuksien lähioikeudet, patentteihin, tavaramerkkeihin ja toiminimiin liittyvät oikeudet, kun ne on suojattu yksinoikeudella kansallisen lainsäädännön mukaisesti, mallit, integroitujen piirien piirimallit (topografiat), maantieteelliset merkinnät, mukaan lukien alkuperänimitykset ja alkuperämerkinnät, sekä kasvilajikkeet, julkistamattomien tietojen suoja ja teollisoikeuden suojelemista koskevan Pariisin yleissopimuksen 10 a artiklan mukainen suoja vilpillistä kilpailua vastaan (Tukholman asiakirja 1967).

LIITTEEN I lisäyksessä 1 oleva 1 osa

1. 'Jäsenvaltioiden hankintaviranomaiset' kattaa myös minkä tahansa jäsenvaltion hankintaviranomaisen alaisuudessa olevan yksikön edellyttäen, että kyseisellä yksiköllä ei ole erillistä oikeushenkilöllisyyttä.
 2. Puolustus- ja turvallisuusaloilla toimivien unionin yksiköiden ja keskushallinnon yksiköiden hankintojen osalta kyseeseen tulevat ainoastaan ei-sensitiiviset ja ei-sotilaalliset materiaalit, jotka on lueteltu tämän sopimuksen liitteessä 1 olevissa unionin sitoumuksissa.
-

EUROOPAN UNIONIN YKSIPUOLINEN JULISTUS 96 ARTIKLASTA
(TULLI- JA VEROTUSYHTEISTYÖ)

Unioni ilmoittaa, että 96 artikla (tulli- ja verotusyhteistyö) sitoo jäsenvaltioita vain siltä osin kuin ne ovat hyväksyneet kyseiset hyvää hallintotapaa koskevat unionin tason periaatteet verotuksen alalla.